

Żuławska
Lokalna Grupa Działania

Lokalna Strategia Rozwoju ***2021–2027***

Nowy Dwór Gdański, czerwiec 2026 r.

Fundusze Europejskie
dla Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

I.CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	3
1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia	3
2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	3
3. Opis struktury LGD	4
4. Opis składu organu decyzyjnego	5
5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	6
6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	6
II.CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	8
1. Opis obszaru	8
2. Wyróżniki, potencjał i spójność obszaru	9
III.PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	11
1. Etap opracowania LSR	11
2. Etap wdrażania LSR	15
IV.ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU	17
1. Potrzeby rozwojowe i potencjały obszaru	17
2. Analiza SWOT	41
3. Wnioski z diagnozy	45
4. Grupy docelowe	47
V.SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	50
VI.CELE I WSKAŹNIKI	61
VII.SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	72
VIII.PLAN DZIAŁANIA	74
IX.PLAN FINANSOWY LSR	75
X.MONITORING I EWALUACJA	76
Spis rysunków	79
Spis map	79
Spis wykresów	79
Spis tabel	79
Wykaz wykorzystanej literatury:	80
Załączniki do LSR	81

I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Stowarzyszenie Żuławska Lokalna Grupa Działania zarejestrowane jest jako Stowarzyszenie specjalne posiadające osobowość prawną. Formą prawną partnerstwa jest stowarzyszenie „specjalne” – jest to jednolita dla wszystkich LGD forma organizacyjno-prawna, charakteryzująca się tym, że w stowarzyszeniu oprócz osób fizycznych członkami zwyczajnymi mogą być także osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województw, a nadzór nad nim sprawuje marszałek województwa i może ono prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji LSR. Poza tym w takim stowarzyszeniu, obok walnego zebrania członków, zarządu oraz organu kontroli wewnętrznej, funkcjonuje dodatkowy organ jakim jest rada, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR.

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Pomysł utworzenia LGD, której celem będzie wspieranie inicjatyw związanych z rozwojem obszarów wiejskich pojawił się wśród przedstawicieli gmin powiatu malborskiego i oddziału Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Starym Polu w dniu 1 grudnia 2006 r., natomiast 23 maja 2007 r. podjęto uchwałę w sprawie przystąpienia Gminy Malbork jako członka-założyciela do Lokalnej Grupy Działania, zaś 30 maja 2007 r. do LGD przystąpiła jako członek-założyciel Gmina Lichnowy. W czerwcu i lipcu 2007 roku odbywały się kolejne spotkania – głównie związane z organizacją struktur LGD oraz rozszerzeniem struktur grupy o kolejne JST. W dniu 17 lipca 2007 r. została zawarta umowa o partnerskiej współpracy między gminami: Lichnowy, Malbork, Miłoradz, Nowy Staw i Stare Pole oraz powiatem malborskim. Jej celem było podjęcie współpracy samorządów w zakresie utworzenia Lokalnej Grupy Działania oraz opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dnia 23 marca 2008 r. odbyło się pierwsze Walne Zebranie Członków LGD, na którym uchwalony został Statut stowarzyszenia. Zarząd, Komisja Rewizyjna i Rada LGD zostały wybrane na drugim Walnym Zebraniu Członków LGD w dniu 16 czerwca 2008 r. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 7 października 2008 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym pod nr KRS 0000315191 pod nazwą Lokalna Grupa Działania Spichlerz Żuławski. W 2015 roku 5 gmin z powiatu nowodworskiego, tj. Stegna, Sztutowo, Krynica Morska, Ostaszewo i Nowy Dwór Gdański wystąpiło ze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Żuławy i Mierzeja, a następnie przystąpiły do Lokalnej Grupy Działania Spichlerz Żuławski. Pierwszą gminą, która została przyjęta do LGD Spichlerz Żuławski uchwałą Zarządu LGD Nr IV/41/2015 z dn. 29 kwietnia 2015 roku, było Miasto i Gmina Nowy Dwór Gdański. Pozostałe cztery gminy zostały przyjęte w poczet członków LGD Spichlerz Żuławski w dniu 8 czerwca 2015 r. uchwałą Zarządu Nr V/44/2015. Tym samym obszar działania LGD Spichlerz Żuławski powiększył się do 10 gmin. 10 czerwca 2015 r. Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków Lokalnej Grupy Działania Spichlerz Żuławski jednogłośnie podjęło decyzję o zmianie nazwy stowarzyszenia na Żuławska Lokalna Grupa Działania.

W okresie programowania 2007–2013 na realizację LSR Lokalna Grupa Działania Spichlerz Żuławski pozyskała środki w łącznej kwocie 2 572 525,93 zł. Dla wszystkich działań LGD przeprowadziła łącznie 22 nabory, na które do Biura LGD wpłynęło 168 wniosków o przyznanie pomocy na łączną wartość 4 738 496,22 zł. Suma ta przekraczała dostępne środki. Wybrano do dofinansowania wnioski o wartości 2 561 051,45 zł, tym samym realizując budżet LSR w wysokości 99,55%. Gminy powiatu nowodworskiego w okresie programowania na lata 2007–2013 wchodziły w skład Lokalnej Grupy Działania Żuławy i Mierzeja, która zrealizowała budżet w wysokości 3 312 745,52 zł, co stanowiło 99,96% całego budżetu.

Członkowie LGD posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie zarządzania oraz realizacji operacji w ramach LSR. Od początku swojej działalności LGD brało czynny udział w życiu społecznym regionu, realizując liczne projekty na obszarze swojego działania. W ramach realizacji LSR na lata 2007–2013 LGD podejmowała działania w kierunku rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby oraz w kierunku promocji obszaru, a także wzmocnienia tożsamości lokalnej mieszkańców oraz aktywności społecznej mieszkańców.

Podczas realizacji LSR na lata 2014–2020 kontynuowano działania ukierunkowane na pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, a także na wzmocnienie kapitału społecznego obszaru. Beneficjentami LGD były osoby fizyczne, organizacje pozarządowe lub jednostki samorządu terytorialnego. Do końca 2022 r. zrealizowane zostały 84 projekty w ramach wdrażania LSR, w tym

wspartych zostało 42 wydarzenia realizowane przez organizacje pozarządowe. W omawianym okresie wdrażania LSR powstało 11 obiektów sportowych i rekreacyjnych, a kolejnych 14 zostało przebudowane. Ponadto powstało ponad 40 nowych miejsc pracy, 23 nowe przedsiębiorstwa oraz wsparciem objęto 18 istniejących firm. Udało się również zrealizować 31 operacji ukierunkowanych na innowacje. Do końca 2022 r. w ramach wdrażania LSR zrealizowano budżet na poziomie 2 259 615,17 EUR.

Ponadto w omawianym okresie wdrażania LGD aktywnie informowała o ogłaszanych konkursach oraz na bieżąco udzielała doradztwa dla beneficjentów. Do końca 2022 r. LGD zorganizowała i brała udział w 147 spotkaniach z mieszkańcami, a z doradztwa indywidualnego skorzystały 718 osób.

LGD oraz jej Członkowie posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie zarządzania oraz realizacji operacji w ramach LSR, a także w zakresie pozyskiwania środków z innych źródeł: na realizację projektów dla lokalnych społeczności, w tym również projektów współpracy.

- *Święto Ziemi Żuławskiej - wykreowanie mody na Żuławy poza sezonem turystycznym;*
- *Coolturalne Żuławy – wykreowanie mody na Żuławy poza sezonem turystycznym;*
- *Żuławski Miodek;*
- *Żuławskie organizacje siłą regionu;*
- *Organizacja dwóch wydarzeń związanych z promocją produktów lokalnych;*
- *Partnerskie Żuławy;*
- *Kulinaria żuławskie - promocją regionu;*
- *Trwałe przedsiębiorstwo drogą do sukcesu- wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców powiatów kwidzińskiego, malborskiego, nowodworskiego i sztumskiego;*
- *Pomorskie Trasy Rowerowe - Rowerem przez Żuławy*
- *Pomorskie Szlaki Kajakowe - Kajakiem przez Żuławy;*
- *OZE – poprawa gospodarki niskoemisyjnej na Żuławach w gminie Lichnowy i Stare Pole;*
- *Centrum aktywności Seniora w Gminie Miłoradz.*

3. Opis struktury LGD

Władzami LGD są: Walne Zebranie Członków (WZC), Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna – jedna osoba może być jednocześnie członkiem tylko jednego z tych organów. Charakter działalności stowarzyszenia jest inkluzyjny, co potwierdza statut w zakresie kadencyjności organów. Kadencja Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej wynosi 5 lat. W przypadku zmniejszenia się składu władz LGD, Zarząd może zwołać WZC w celu uzupełnienia ich składu. Stowarzyszenie jest otwarte na nowych członków, nowych partnerów chętnych do włączenia się w realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. Sposób rozszerzenia składu LGD o kolejnych partnerów następuje zgodnie ze Statutem. O przyjęciu w poczet członków Stowarzyszenia decyduje Zarząd w formie uchwały. O swojej decyzji Zarząd niezwłocznie powiadamia pisemnie zainteresowanego.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia Żuławskiej Lokalnej Grupy Działania jest Walne Zebranie Członków (WZC). Do jego kompetencji należy przede wszystkim uchwalanie kierunków i programu działania LGD, w tym uchwalenie LSR oraz zmian w LSR, ocena działalności pozostałych organów, uchwalanie Statutu i jego zmian, zatwierdzanie regulaminów pozostałych organów. Do kompetencji WZC należy ponadto powołanie i odwoływanie członków Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej.

W skład LGD wchodzi z każdej gminy (minimum 1 przedstawiciel w poszczególnych sektorach) przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, łącznie 75 członków zwyczajnych. Największą grupę – sektor społeczny do którego należy 41 członków (organizacje – 17 członków, mieszkańcy – 24 członków), sektor gospodarczy 20 członków, a sektor publiczny 14 członków.

Sektor publiczny reprezentują samorządy lokalne, przedstawiciele: ośrodków kultury, a także bibliotek publicznych. Wśród przedstawicieli sektora społecznego znajdują się organizacje pozarządowe, co najmniej jedna z każdej gminy, w tym organizacje sportowe, OSP, a także osoby fizyczne, tj. mieszkańcy wszystkich gmin należących do obszaru LGD. Przedstawiciele sektora społecznego posiadają bogaty dorobek w zakresie organizowania przedsięwzięć na rzecz lokalnego społeczeństwa na terenie opisanego obszaru. Członkami

Stowarzyszenia są także lokalni przedsiębiorcy i rolnicy, w tym właściciele gospodarstw agroturystycznych oraz producenci i usługodawcy. Sektor gospodarczy reprezentują podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sektorze usług, handlu i turystyki. Wśród osób będących członkami Stowarzyszenia znajdują się reprezentanci grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR: seniorzy (osoby starsze, które ukończyły 60. rok życia) oraz kobiety.

Członkowie Stowarzyszenia w związku z dysponowaniem środkami publicznymi będą podejmować jawne decyzje, będą cierpliwi w tłumaczeniu ewentualnym niezadowolonym osobom dlaczego podjęli takie, a nie inne decyzje i przede wszystkim będą świadomi swojej odpowiedzialności. Dla pracowników Biura, jak również dla członków organu decyzyjnego przewidziano w okresie realizacji LSR dodatkowe szkolenia w celu podnoszenia ich wiedzy i kompetencji, a także szczegółowego zapoznania się z zapisami Strategii i dokumentów programowych oraz wynikającymi z nich obowiązkami. Wszelkie szkolenia/kursy/wyjazdy studyjne w ramach wewnętrznych struktur LGD będą miały na celu pozyskiwanie odpowiednich kwalifikacji ekonomicznych oraz administracyjnych niezbędnych do gospodarowania środkami publicznymi. Zgodnie z założeniami Planu komunikacji, planuje się przeprowadzenie działania edukacyjnego dla członków LGD w zakresie ich samorozwoju.

Relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, która jest niezwykle istotna. Stosuje się formy kolegiального podejmowania decyzji. Członkowie LGD są w stałym kontakcie zarówno z pracownikami Biura LGD jak i z Zarządem, nie tylko w kwestiach zmian w LSR, ale również w celu omówienia bieżących spraw dotyczących obszaru LGD oraz monitorowania realizacji LSR. Częste spotkania Członków oraz kontakt pozwalają na skuteczniejszą realizację przedsięwzięć oraz efektywne wykorzystanie środków finansowych. Stała komunikacja Członków pozwala również na szybką interwencję w przypadku zmian w LSR. Ponadto komunikacja odbywa się w sposób dostosowany do wszystkich członków bez względu na wiek czy stopień sprawności, tak aby żadna osoba nie była wykluczona z wdrażania LSR. Podczas zebrania organów LGD uczestnicy na ogół stosują się do zasad kultury dialogu. Podczas każdego spotkania uczestnicy mają prawo głosu i zadawania pytań, stosowane jest podsumowanie spotkań czy uzgodnień w każdej innej formie komunikacji. LGD będzie też tworzyć bazę potencjalnych partnerów, a także będzie prowadzić działania na rzecz kojarzenia partnerów i zachęcania do realizacji projektów partnerskich. Rozwiązania te przyczynią się do pogłębienia zaangażowania lokalnej społeczności oraz zachęca do udziału we wdrażaniu LSR.

Zarząd Stowarzyszenia Żuławska Lokalna Grupa Działania jest organem wykonawczym i zarządzającym, działa na podstawie własnego Regulaminu. Do najważniejszych zadań Zarządu należy reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz, kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia oraz Biura, zwoływanie WZC, realizacja LSR w tym ogłaszanie konkursów, wykonywanie działań wymaganych przepisami, związanych z realizacją LSR, za wyjątkiem tych, które należą do wyłącznej kompetencji Rady. W skład Zarządu LGD wchodzi 10-15 osób, pełniących funkcje: Prezesa Zarządu, Wiceprezesa Zarządu, Skarbnika, Sekretarza oraz członków Zarządu. Wśród członków Zarządu są osoby powyżej 60. roku życia. Wysoka aktywność seniorów ma duże znaczenie na obszarze LGD, ponieważ udział tych osób w liczbie mieszkańców stale wzrasta. W Zarządzie nie ma osób do 25. roku życia.

Wszyscy członkowie Zarządu posiadają doświadczenie w działalności społecznej, wszyscy również brali czynny udział w pracach nad przygotowaniem poprzednich oraz obecnej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2023–2027.

W Biurze Stowarzyszenia LGD, powołanym w celu wspierania prac oraz organizacji działalności LGD zatrudnione są 3 osoby, które posiadają udokumentowane doświadczenie oraz wiedzę we wdrażaniu i aktualizacji dokumentów strategicznych.

4. Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada, do jej wyłącznej kompetencji należy wybór oraz ocena operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR, a także przyznawanie kwot wsparcia. W skład Rady wchodzi 10 osób, pełniących funkcje: przewodniczącego Rady, Wiceprzewodniczącego oraz 8 członków Rady. Członkowie Rady posiadają niezbędne kwalifikacje oraz wiedzę do pełnienia swoich funkcji m.in. posiadają doświadczenie w realizacji operacji współfinansowanych ze środków zewnętrznych, pełniły funkcję Członka Rady we wcześniejszych latach, uczestniczyli w szeregu szkoleń w zakresie realizacji PROW. Rada jest organem, w którym reprezentację

posiadają sektory: publiczny, społeczny, gospodarczy i mieszkańcy. W składzie Rady zachowano parytety związane z reprezentatywnością sektorów. Przedstawiciele sektora publicznego stanowią 16,68% składu (2 osoby), sektora społecznego 41,66% składu (4 osoby), sektora gospodarczego 41,66% (4 osoby). Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród członków tego zebrania. Członek Rady nie może być jednocześnie pracownikiem biura LGD i nie może pełnić funkcji w żadnym innym organie Stowarzyszenia. Ponadto w Radzie znajdują się osoby po 60. roku życia, i nie ma osób do 25. roku życia.

5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

W procesie decyzyjnym każdorazowo Rada zachowywać będzie parytety zapewniające reprezentatywność sektorów poprzez weryfikowanie grup interesu – zgodnie z przyjętym Regulaminem Rady oraz Procedurą wyboru i oceny operacji, a także Procedurą wyboru i oceny grantobiorców. W składzie Rady podczas podejmowania decyzji ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie będzie posiadać więcej niż 49% praw głosu. Poprawności formalnej wyłączenia służyły będą deklaracje bezstronności oraz rejestry interesów członków Rady. Przed głosowaniem każdy członek rady będzie składał deklarację o bezstronności, ponadto LGD dysponuje rejestrami interesów członków, to zapobiegnie sytuacjom, w których podczas głosowania jakaś grupa dominowała by.

Kolejnym organem Stowarzyszenia jest Komisja Rewizyjna, która składa się z 3 – 5 osób. Komisja Rewizyjna jest organem kontrolującym całokształt działalności Stowarzyszenia.

Wszystkie organy struktury LGD działają na bazie właściwych dla siebie Regulaminów. Jasny jest podział praw i obowiązków. Rada posiada doświadczenie w procesie wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalania kwot wsparcia. Dzięki temu, że organ składa się z przedstawicieli różnych środowisk, szeroki jest zakres wiedzy i kompetencji jej członków. Członkowie Rady przechodzili i będą przechodzić szkolenia w zakresie przygotowania do sprawnego wdrażania LSR, co jest tym bardziej istotne z punktu widzenia wielofunduszowości, która w województwie pomorskim będzie nowością.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumentami, które regulują działalność Stowarzyszenia są:

1. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.);
2. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);
3. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.);
4. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;*
5. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;*
6. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005;*

7. *Ustawa z dnia 8 lutego 2023r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027* (Dz.U. 2023 poz. 412);
8. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021r. ustanawiające Europejski Funduszy Społecznego Plus, (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013;*
9. *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz.U. 2022 poz. 1079).

Poza wyżej wskazanymi aktami prawnymi, działania LGD regulują dokumenty wewnętrzne przedstawione poniżej:

- Statut, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania. Statut reguluje zasady działalności Stowarzyszenia, wyznacza cele i obszary działalności oraz określa kompetencje poszczególnych organów;
- Regulamin Rady LGD, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania. Określa skład organu ze wskazaniem zadań zawiera również zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania, opisuje szczegółowe zasady podejmowania decyzji dotyczących wyboru operacji, określa tryb i sposób wyboru operacji oraz zasady zachowania parytetów;
- Regulamin Biura LGD, który uchwalany i aktualizowany jest przez Zarząd Stowarzyszenia. Zawiera uregulowania dotyczące struktury organizacyjnej Biura, obowiązki pracodawcy i pracownika, zasady wynagradzania;
- Regulamin Zarządu LGD, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania. Określa podział zadań wśród członków, kompetencje organu, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania;
- Regulamin Komisji Rewizyjnej, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków. Określa kompetencje członków Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania oraz podejmowania decyzji.

II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

1. Opis obszaru

Obszar funkcjonowania Żuławskiej LGD obejmuje dziesięć sąsiadujących ze sobą gmin, położonych w województwie pomorskim, w powiatach: malborskim i nowodworskim. W skład LGD wchodzi gminy wiejskie: Lichnowy, Malbork, Miłoradz, Ostaszewo, Stare Pole, Stegna i Sztutowo, gminy miejsko-wiejskie: Nowy Dwór Gdański i Nowy Staw oraz Miasto Krynica Morska. Łączna powierzchnia wymienionych jednostek samorządu terytorialnego wynosi 1 151 km² i jest zamieszkała przez 58 440 osób (dane GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.). Na mapie 1 zobrazowano graficznie granice LGD, natomiast w tabeli 1 przedstawiono podstawowe dane dotyczące poszczególnych gmin partnerstwa.

Cały obszar jest spójny pod względem przestrzennym. Administracyjne sąsiedztwo powiatów, w obrębie których położone są gminy należące do LGD, powoduje, że gminy pozostają w bezpośrednim lub przynajmniej dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar, znajdujący się w jednym obrysie (mapa 1). Siedziba LGD znajduje się w Nowym Dworze Gdańskim.

Mapa 1 Gminy objęte partnerstwem Żuławska LGD

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 1 Podstawowe dane o gminach z obszaru Żuławska LGD

Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator gminy	Powierzchnia (km ²)
Lichnowy	wiejska	2209032	89
Malbork	wiejska	2209042	101
Miłoradz	wiejska	2209062	94
Nowy Staw	miejsko-wiejska	2209073	114
Stare Pole	wiejska	2209082	79
Krynica Morska	miejska	2210011	118
Nowy Dwór Gdański	miejsko-wiejska	2210023	213
Ostaszewo	wiejska	2210032	61
Stegna	wiejska	2210042	170
Sztutowo	wiejska	2210052	112
RAZEM LGD			1 151

Źródło: Opracowanie własne

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest strategią wielofundusową, finansowaną w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach programu *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021–2027*. W związku z tym, że cały obszar położony jest w granicach jednego województwa, realizacja operacji w ramach każdego z możliwych EFSI (Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne) będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR.

2. Wyróżniki, potencjał i spójność obszaru

Administracyjnie wszystkie gminy Żuławskiej LGD należą do województwa pomorskiego, znajdują się w granicach dwóch powiatów sąsiadujących – nowodworskiego oraz malborskiego. Gminy obszaru LGD charakteryzują się spójnością geograficzną pod względem położenia i ukształtowania terenu. Obszar LGD jest położony w megaregionie Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Niż Środkowoeuropejski, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie, w makroregionie Podbrzeże Gdańskie, w dwóch mezoregionach: Mierzeja Wiślana i Żuławy Wiślane.

Obszar odznacza się spójnością przyrodniczą, która wynika ze zbliżonych bądź tożsamyh uwarunkowań poszczególnych elementów:

- region głównie nizinny z wyróżniającym się wąskim pasmem wydm porośniętych lasem sosnowym, zabezpieczającym ziemię żuławską od strony wód Zatoki Gdańskiej,
- zdecydowana większość obszaru znajduje się poza ONW,
- specyficzny mikroklimat charakteryzujący się większą niż w pozostałych miejscowościach nadmorskich liczbą słonecznych dni i wyższą temperaturą wody,
- tereny charakteryzujące się żyznymi glebami – głównie mady,
- równinne ukształtowanie powierzchni terenu, lekko nachylone w kierunku północnym i północno-wschodnim,
- mała lesistość sprzyjająca rozwojowi rolnictwa – zdecydowanie mniejsza niż w województwie i kraju.

O spójności obszaru LGD pod względem ekonomicznym świadczy ilość gospodarstw rolnych o podobnej strukturze. Na obszarze LGD charakterystyczna jest duża ilość gospodarstw wielkopowierzchniowych. W większości gmin obszaru udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej wynosi ponad 90% (wyjątek stanowią gminy Krynica Morska, Sztutowo oraz Ostaszewo). Dzięki sprzyjającym warunkom klimatycznym, a także występowaniu gleb sprzyjających rozwojowi rolnictwa oraz względnie niewielkiej lesistości, gminy obszaru LGD mogą rozwijać się w tym zakresie.

Wszystkie gminy obszaru charakteryzują się wysokim udziałem podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w grupie „pozostała działalność”. Najwyższą wartość osiąga Gmina Nowy Staw – jako jedyna gmina obszaru osiąga wyższy udział w porównaniu do średniej dla województwa i kraju. Wszystkie gminy obszaru LGD posiadają również podmioty zarejestrowane w grupie „przemysł i budownictwo”. Najwięcej podmiotów w tej grupie spośród obszaru zarejestrowanych zostało w gminach Ostaszewo, Miłoradz i Lichnowy – wartości znacznie wyższe niż średnia wartość dla kraju i województwa.

Udział podmiotów w grupie „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” w porównaniu do innych rodzajów działalności na obszarze LGD nie jest znaczący, ale w 2021 r. osiągnął wartość – 3,0%, która była znacznie wyższa niż średnia dla województwa pomorskiego (1,2%) oraz kraju (1,5%). Najwięcej podmiotów gospodarczych według sekcji PKD na całym obszarze LGD w 2021 r. było zarejestrowanych w sekcjach: F „Budownictwo” – 1 227 podmiotów (17,6%), G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle” – 1 092 podmioty (15,7%) oraz I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” – 1 069 podmiotów (15,3%).

Losy historyczne gmin obszaru LGD są bardzo podobne, przy czym podobieństwo to znajduje uzasadnienie w najstarszych świadectwach pozostałych na obszarze. Spójność kulturowa, mająca swoje korzenie w historii obszaru, znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej i niematerialnej. Ślady po dawnych osadnikach są nadal zauważalne np. w pozostałościach po specyficznych domach podcieniowych.

III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Oddolność to jedna z siedmiu podstawowych cech metody LEADER. Oddolność tworzenia niniejszej LSR została zapewniona poprzez angażowanie partnerów lokalnych oraz rzeczywisty, partycypacyjny udział mieszkańców w procesie jej powstawania. Aktywność podmiotów zaangażowanych w przygotowanie LSR będzie kontynuowana również w trakcie jej wdrażania.

Zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględniano / będzie się uwzględniać zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowanie i przestrzeganie praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

1. Etap opracowania LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowywana była ze szczególnym udziałem lokalnej społeczności. W celu zapewnienia oddolnego charakteru wprowadzono szeroką partycypację przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców z każdej z gmin wchodzących w skład LGD. Podczas prac nad dokumentem na każdym etapie zapewniono maksymalny udział społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie różnorodnych środków partycypacji. Do opracowywania poszczególnych elementów Strategii powołano Zespół ds. opracowania LSR, który czuwał nad uporządkowaniem wszystkich zebranych materiałów. W skład Zespołu weszli przedstawiciele 3 sektorów: publicznego, gospodarczego oraz społecznego. Na każdym tym etapie zastosowano różne metody partycypacji:

- spotkania otwarte w każdej z gmin obszaru LGD (etap diagnostyczny);
- badania ankietowe (etap diagnostyczny i etap planistyczny);
- fiszka projektowa – możliwość zgłoszenia propozycji projektu (etap planistyczny);
- wywiad z Zespołem ds. opracowania LSR (etap diagnostyczny i etap planistyczny);
- prace warsztatowe w grupach (etap planistyczny);
- dyżury pracownika w biurze (etap diagnostyczny i etap planistyczny);
- formularze uwag (etap opiniowania projektu LSR);
- prezentacja projektu LSR na WZC.

W dniu 23.08.2022 r. odbyło się pierwsze spotkanie Zespołu ds. opracowania LSR, na którym krótko została omówiona obecna sytuacja obszaru oraz założenia *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*. Następnie odbyła się pierwsza dyskusja na temat problemów jakie występują na obszarze oraz co stanowi szansę rozwojową dla obszaru oraz omówiono plan prac nad przygotowaniem LSR.

W dniach 14–15.09.2022 r. w każdej z gmin wchodzących w skład LGD odbyły się otwarte spotkania informacyjno-warsztatowe. Mieszkańcy mogli uczestniczyć w spotkaniach również online. W trakcie spotkań mieszkańcy zostali zapoznani z założeniami programu LEADER oraz z danymi statystycznymi obrazującymi sytuację obszaru. Następnie odbyła się dyskusja na temat problemów z jakimi mierzą się mieszkańcy obszaru oraz szans, które odpowiednio wykorzystane pomogą w rozwoju regionu.

Spotkania pozwoliły nie tylko na zdiagnozowanie potrzeb obszaru, ale również były istotne w określeniu przyszłych kierunków rozwoju. W spotkaniach uczestniczyło łącznie 37 osób, byli to zarówno lokalni przedsiębiorcy, jak i przedstawiciele stowarzyszeń, KGW, seniorzy oraz pracownicy jednostek samorządu

terytorialnego. Wśród najczęściej wymienianych problemów przez uczestników spotkań znalazły się m.in.: brak atrakcyjnych ofert pracy na terenie obszaru, brak oferty spędzania czasu wolnego szczególnie dla dzieci i młodzieży, niewystarczająco rozwinięte usługi społeczne oraz brak tożsamości lokalnej i integracji wśród mieszkańców. Dużym problemem zauważonym przez mieszkańców jest bezrobocie wśród kobiet oraz przeszkody jakie czekają na nie po powrocie na rynek pracy po wychowaniu dzieci. Z kolei jako potencjał mieszkańcy wskazywali atrakcyjny krajobraz i przyrodę oraz potencjał turystyczny. Uczestnicy spotkań zwracali również uwagę, iż mieszkańcy wydają pieniądze poza obszarem zarówno na usługi jak i zakupy, przez co traci lokalna gospodarka.

Podczas prac nad LSR przeprowadzono dwa badania ankietowe. Ogłoszenia o ankietach zostały zamieszczone na stronie LGD oraz w mediach społecznościowych LGD, na stronach gmin partnerskich, a także na słupach ogłoszeniowych oraz w budynkach urzędów.

W dniach 12–30.09.2022 r. przeprowadzono wśród mieszkańców gmin Żuławskiej LGD badanie ankietowe. Udział w badaniu wzięły 32 osoby, w tym 50% kobiet oraz 50% mężczyzn. 91% ankietowanych, to osoby w przedziale wiekowym 25–60 lat. W ankiecie udział wzięło najwięcej osób z terenu Gminy Stegna (31%), byli to głównie reprezentanci sektora społecznego. W badaniu ankietowym mieszkańcy mieli wskazać kluczowe mocne strony obszaru LGD, wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi pojawiły się: unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe i czyste środowisko naturalne, w tym różnorodne formy ochrony przyrody (59% odpowiedzi) oraz ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru, w tym znane osobistości związane z obszarem i cenne zabytki (56% odpowiedzi). W kolejnym pytaniu ankietowani zostali zapytani o słabe strony obszaru LGD, respondenci najczęściej wskazywali: mało atrakcyjny rynek pracy (59% odpowiedzi), a także niezadowalający poziom dostępności usług medycznych (41% odpowiedzi). Następne pytanie dotyczyło najważniejszych szans rozwoju jakie stoją przed obszarem LGD – najczęściej wskazywano członkostwo Polski w Unii Europejskiej (56% odpowiedzi) oraz cyfryzację życia codziennego, w tym rosnące możliwości pracy zdalnej (53% odpowiedzi), a także wzrost świadomości obywatelskiej, w tym poczucia tożsamości i identyfikacji z miejscem zamieszkania (50% odpowiedzi). W pytaniu dotyczącym najistotniejszych zagrożeń jakie mogą być barierą dla rozwoju, mieszkańcy biorący udział w badaniu wskazali wzrost kosztów życia (81% odpowiedzi). Ankieta zawierała również pytanie otwarte, które dotyczyło największych potencjałów obszaru, na których powinien się opierać jego rozwój, tu respondenci najczęściej wymieniali turystykę. W ostatnim otwartym pytaniu, w którym respondenci mieli wskazać, co powinno wyróżniać obszar podano różne odpowiedzi, takie jak: turystyka, natura oraz atrakcyjność miejsc pracy.

Kolejny etap prac również obejmował przeprowadzenie badania ankietowego, które pozwoliło określić przyszłe kierunki rozwoju obszaru. Ankiety były dostępne online i w wersji papierowej od 05.10.2022 r. do 31.01.2023 r. W ankiecie udział wzięło 99 osób, z czego 64% ankietowanych stanowiły kobiety, 90% osoby między 25–60 lat. Najwięcej respondentów zamieszkuje bądź prowadzi działalność na terenie Gminy Stegna (16%). Ankietę najczęściej wypełniały osoby z sektora społecznego (64%). Na pytanie dotyczące kierunków rozwoju LGD, 47% respondentów wskazało na wspieranie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców, 37% na ochronę środowiska, zaś 36% na wspieranie aktywności społecznej mieszkańców. Kolejne z pytań dotyczyło grupy osób, do której powinny być skierowane działania – mieszkańcy najczęściej wskazywali młodzież do 25. roku życia (38%). Wśród najczęściej wymienianych rodzajów wsparcia, jakie powinny być wdrożone na obszarze, ankietowani wskazali: poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej (42%) oraz rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki (40%). Natomiast w pytaniu dotyczącym głównych form komunikacji, 68% respondentów wskazało media społecznościowe. W ankiecie znalazło się również jedno pytanie otwarte dotyczące działań, które powinny być realizowane na obszarze LGD, wśród odpowiedzi najczęściej były wymieniane: rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, rozwój oferty czasu wolnego, w tym zajęć sportowych, kulturalnych, integrujących społeczeństwo, podnoszących kompetencje społeczne, kształtujących liderów życia społecznego, a także rozwój infrastruktury rekreacyjnej.

W dniu 19.10.2022 r. odbyło się kolejne spotkanie z Zespołem ds. opracowania LSR, na którym zostały przeprowadzone warsztaty w celu poznania potrzeb obszaru. Następnie podczas spotkania dyskutowano na temat potrzeb mieszkańców wskazywanych w ankietach oraz omówiono propozycję kierunków działań na podstawie spotkań z mieszkańcami, które odbyły się we wrześniu.

Na podstawie spotkań z mieszkańcami, diagnozy, ankiet oraz złożonych propozycji projektów, członkowie LGD wraz z Zarządem zdecydowali na jakich obszarach powinno się skupić LGD w najbliższych latach, aby zapewnić stabilny rozwój obszaru.

W dniach 14–31.03.2023 r. przeprowadzono otwarty nabór fiszek projektowych, tj. propozycji projektów do wdrażania w ramach LSR. W ramach naboru wpłynęło 19 fiszek. Propozycje projektów dotyczyły głównie infrastruktury i oferty spędzania czasu wolnego

Ponadto po ogłoszeniu konkursu na wybór LSR, w dniu 29.03.2023 r. odbyło się spotkanie Zespołu ds. opracowania LSR, na którym szczegółowo omówiono Regulamin konkursu wraz z załącznikami oraz możliwości finansowania projektów z *Funduszy Europejskich dla Pomorza na lata 2021–2027* oraz innych dostępnych źródeł finansowania. Ponadto w dalszym ciągu pracowano nad założeniami LSR. Podczas dyskusji omówiono m.in. poziom innowacyjności obszaru oraz jakie działania należy podjąć w celu jej zwiększenia. Wspólnie zdecydowano, że podczas realizacji LSR duży nacisk zostanie położony na animowanie mieszkańców do wdrażania innowacji, w tym celu mieszkańcy podczas różnych spotkań, warsztatów i szkoleń będą informowani o możliwościach zwiększenia innowacyjności usług, produktów itd. Na spotkaniu dyskutowano także o wdrażaniu operacji w partnerstwie, czyli takich, które są realizowane przez partnerów z obszaru jednej LSR oraz projektów partnerskich, które składają się z kilku operacji realizowanych przez partnerów z obszarów wykraczających poza jedną LSR¹. Uczestnicy spotkania wspólnie zdecydowali, że należy wdrażać zarówno operacje w partnerstwie jak i projekty partnerskie z partnerami krajowymi dla osiągnięcia lepszych efektów wdrażania LSR. Podczas rozmowy analizowano też opinie mieszkańców oraz dane statystyczne pod kątem osób w niekorzystnej sytuacji. Zebrani zdecydowali, że grupą, która wymaga wsparcia są kobiety, ze względu na utrudniony powrót na rynek pracy.

Wypracowanie analizy SWOT oraz diagnozy obszaru było fundamentem stworzenia całego dokumentu. Na ich podstawie zostały sporządzone kolejne elementy LSR, które następnie były szczegółowo omawiane i poddawane dalszym konsultacjom społecznym. Zespół ds. opracowania LSR wszystkie zgłoszone uwagi i spostrzeżenia poddał dogłębnej analizie, a te z nich, które uznał za zasadne, uwzględnił podczas dalszych prac nad tworzeniem dokumentu.

Do opracowywania elementów LSR przyczyniło się 131 osób ankietowanych oraz internauci i zainteresowani mieszkańcy.

Informacje o wszystkich spotkaniach były umieszczane na stronie internetowej LGD, w mediach społecznościowych, a także na tablicach ogłoszeń w każdej z gmin obszaru, tak aby zarówno młodzi mieszkańcy regionu jak i starsi mogli uczestniczyć w spotkaniach. Wszyscy mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania uwag. Podczas dyskusji każdy z mieszkańców mógł zabrać głos i wszystkie postulaty uczestników spotkań zostały uwzględnione w pracach nad dokumentem.

Oprócz wykorzystania materiałów z szeroko prowadzonych konsultacji ze społecznością lokalną, wykorzystano również raporty ewaluacyjne z działania LGD. Wykorzystano zawarte w raportach informacje o wskazanych przez mieszkańców działaniach, które mogą wpłynąć na rozwój obszaru w obecnym okresie programowania oraz w większym stopniu skupiono się na szacowaniu wskaźników.

Czynny udział w tworzeniu dokumentu brali pracownicy Biura LGD poprzez uczestniczenie w szkoleniach i konsultacjach dotyczących tworzenia LSR oraz dzięki współpracy z innymi Lokalnymi Grupami Działania w celu wypracowania wspólnych stanowisk odnoszących się do poszczególnych elementów Strategii.

Wszystkie spotkania organizowane na etapie przygotowania LSR odbywały się w budynkach dostępnych architektonicznie oraz spełniały wymagania dostępności cyfrowej i dostępności informacyjno-komunikacyjnej.

Analiza przyjęcia/ odrzucenia wniosków z konsultacji

Konsultacje społeczne na etapie opracowywania LSR obejmowały spotkania z mieszkańcami obszaru, ankiety oraz nabór fiszek projektowych. Zebrane uwagi i opinie zostały przeanalizowane przez Zespół ds. opracowywania LSR pod względem skuteczności ich realizacji na obszarze oraz pod kątem możliwości finansowania

¹ Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023–2027 zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 31.08.2022 r.

z dostępnych programów, większość propozycji została uwzględniona. Poniżej zestawienie zaakceptowanych i odrzuconych wniosków.

Zaakceptowane wnioski z konsultacji, które swoje odzwierciedlenie znalazły w przedsięwzięciach:

- nieatrakcyjny lokalny rynek pracy (brak atrakcyjnych ofert pracy)
- wysokie bezrobocie szczególnie wśród kobiet, które mają utrudniony powrót na rynek pracy po urodzeniu dziecka
- rozwój gospodarczy regionu szczególnie w zakresie rozwoju oferty spędzania czasu wolnego
- rozwój turystyki w regionie, niewystarczająco wykorzystany potencjał turystyczny, przyrodniczy oraz kulturowy obszaru
- rozwój działalności kulturalnej i sportowej
- brak miejsc do rekreacji i spędzania wolnego czasu oraz integracji mieszkańców, istniejąca oferta niedostosowana do osób ze szczególnymi potrzebami
- niska liczba bezpiecznych oraz dostosowanych do osób ze szczególnymi potrzebami miejsc przy akwenach wodnych
- brak oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców i turystów (szczególnie dla dzieci, młodzieży i seniorów), rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowej
- starzenie się społeczeństwa, depopulacja obszaru
- wsparcie osób wykluczonych społecznie i marginalizowanych w szczególności seniorów, młodzieży i seniorów
- poprawa dostępu do usług społecznych, podniesienie jakości i ilości usług społecznych świadczonych w regionie oraz rozwój infrastruktury służącej realizacji tych usług
- zapewnienie opieki wytechnieniowej dla opiekunów osób niepełnosprawnych
- cyfryzacja społeczeństwa lokalnego, zwiększenie świadomości cyfrowej szczególnie wśród seniorów
- brak tożsamości lokalnej wśród mieszkańców obszaru LGD, zbyt mała ilość wydarzeń integrujących i wzmacniających świadomość obywatelską oraz działania promujące sport, kulturę i zdrowy tryb życia
- niska aktywność społeczna mieszkańców Żuław i Mierzei Wiślanej
- inwestycje w odnawialne źródła energii wraz z infrastrukturą służącą jej magazynowaniu w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego społeczności obszaru LGD
- konieczność ochrony środowiska naturalnego w szczególności terenów cennych przyrodniczo ze względu na dużą eksploatację terenu przez branżę turystyczną i rolniczą
- rozwój biogospodarki i zielonej energii

Odrzucone wnioski z konsultacji, które nie wpisywały się w założenia:

- budowa i remont dróg publicznych
- rozbudowa sieci wodno – kanalizacyjnej
- dofinansowanie do wymiany źródeł ciepła
- niezadawalający poziom usług medycznych
- poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu przedszkola, żłobki
- dofinansowanie do ochrony zabytków
- projektowanie i budowa ścieżek rowerowych, chodników i ich oświetlenie

- budowa parkingów przy ogólnodostępnych miejscach typu urzędy, kościoły

Z przeprowadzonej analizy wniosków zgłaszanych przez mieszkańców w różnych formach zdiagnozowano najczęściej powtarzające się główne potrzeby i kierunki rozwoju obszaru LGD tj. rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, rozwój infrastruktury rekreacyjnej, wypoczynkowej i turystycznej oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego w tym zajęć kulturalnych, integrujących społeczeństwo, podnoszących kompetencje społeczne i aktywność społeczną mieszkańców, rozwój infrastruktury i usług społecznych, ochrona środowiska naturalnego i walorów przyrodniczych obszaru, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego dla społeczności obszaru. Część zgłoszonych przez mieszkańców potrzeb i uwag wymienionych powyżej jako odrzucone nie wpisuje w zakresy działań wymienionych w dostępnych programach (PS WPR oraz FEP) i nie ma możliwości ich finansowania w ramach realizacji Strategii LSR.

2. Etap wdrażania LSR

Na etapie wdrażania i realizacji LSR również przewiduje się dalszy udział społeczności lokalnej i konsultacje społeczne. Dzięki odpowiednim zapisom w dokumentach regulujących, w sytuacjach tego wymagających możliwe jest przeprowadzenie jej aktualizacji. W trakcie wdrażania LSR uwagi i zastrzeżenia mieszkańców poddawane będą analizie i na ich podstawie możliwe będzie dokonywanie zmian w zakresie doradztwa czy w Planie komunikacji z lokalną społecznością. Zgodnie z procedurą aktualizacji, informacje o planowanych zmianach udostępnione zostaną do publicznej wiadomości za pomocą strony internetowej LGD oraz mediów społecznościowych, do dalszej konsultacji społecznej.

Wszystkie zainteresowane strony, szczególnie partnerzy lokalni i mieszkańcy będą angażowani we wdrażanie Strategii poprzez odpowiednią komunikację i animację, umożliwienie podejmowania decyzji (planowane mobilizowanie biernych interesariuszy do realizacji Strategii), możliwość wdrażania projektów oraz rozwijanie współpracy między podmiotami i zachęcanie do realizacji projektów partnerskich (budowanie zaufania).

Również na etapie wdrażania planuje się stosować metody komunikacji, które nie wykluczą żadnej z grup społecznych – osoby, które mają problem z przemieszczaniem się czy są ograniczone czasowo (np. młodzi rodzice), będą mogli pozyskiwać informacje w swoich domach – poprzez media społecznościowe, strony internetowe LGD i gmin zrzeszonych w LGD, rozmowy telefoniczne, podczas konsultacji będą mieli możliwość zgłaszania uwag w formie elektronicznej. Osoby, które są wykluczone cyfrowo lub preferują tradycyjne formy komunikacji, będą mogły uzyskać wszelkie informacje w siedzibie LGD lub podczas spotkań, a także będą miały możliwość zgłaszania uwag w formie papierowej. Badania ankietowe prowadzone będą zarówno w formie tradycyjnej (papierowej), jak i on-line. LGD o swoich działaniach będzie informował również tradycyjnymi kanałami komunikacji, na tablicach informacyjnych w podmiotach publicznych i prywatnych, a także na słupach ogłoszeniowych. Zaplanowane metody pozwolą na dotarcie do szerokiego grona odbiorców, zarówno tych, którzy do tej pory uczestniczyli we wdrażaniu LSR, jak i osób do tej pory niezainteresowanych współpracą w ramach LGD. Wszystkie opisane metody zostały uwzględnione w Planie komunikacji.

Udział mieszkańców obszaru LGD reprezentujących różne sektory w tworzeniu Strategii był znaczny. To pokazało, iż mieszkańcy chcą pracować wspólnie w celu dalszego rozwoju regionu. Dlatego bardzo istotne jest dalsze angażowanie mieszkańców we współpracę na rzecz regionu. Pierwszym działaniem w tym kierunku będzie organizacja konferencji otwierającej wdrażanie nowej LSR, na której uczestnicy zostaną zapoznani z możliwościami jakie płyną z wdrażania założeń dokumentu.

Na etapie wdrażania LSR bardzo istotne będą relacje między członkami LGD. Ponadto planuje się zwiększenie częstotliwości i ilości decyzji podejmowanych w sposób kolegialny. LGD będzie otwarta na inicjatywy członków i będzie do takich inicjatyw zachęcała poprzez zaproszenia do zgłaszania propozycji dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Sugestie członków LGD jak i zwykłych mieszkańców będą brane pod uwagę przez Zarząd Stowarzyszenia oraz Radę. Informacje o spotkaniach członków będą rozsyłane drogą mailową.

Członkowie LGD zdają sobie sprawę, że samo informowanie mieszkańców, iż mogą brać udział w rozwijaniu LSR i prezentowanie ofert finansowania dla regionu to za mało, a animacja to proces ciągły, dlatego też zaplanowano szereg innych działań animujących do podejmowania wspólnych inicjatyw ukierunkowanych na partnerstwo oraz zwiększenie innowacyjności obszaru, a także włączających wszystkich mieszkańców do

aktywności, tak aby z czasem to sami mieszkańcy przejęli inicjatywę i stali się twórcami i kreatorami zmian w lokalnej społeczności.

W związku z powyższym pracownicy Biura LGD będą organizowali spotkania otwarte oraz przez cały okres wdrażania LSR oraz przed ogłaszaniem naborów wniosków, na którym będą informować mieszkańców o możliwościach realizacji projektów w partnerstwie oraz innowacyjnych. Podczas spotkań mieszkańcy dowiedzą się jakie korzyści płyną z współpracy partnerskiej oraz jak wdrażanie rozwiązań innowacyjnych wpłynie na rozwój obszaru. W spotkaniach będą mogli uczestniczyć również potencjalni partnerzy z obszaru LGD oraz spoza niego. Ponadto 2 razy w roku LGD planuje udział w wydarzeniu otwartym, na którym będzie prezentowała informacje na temat wdrażania LSR, gdzie również zostanie uwzględniony temat wyżej opisanych projektów. Ważnym zadaniem stojącym przed LGD jest zachęcanie mieszkańców z różnych grup do podejmowania działania w partnerstwie. W związku z tym na stronie internetowej LGD powstanie również baza z projektami partnerskimi, które będą zgłaszane przez mieszkańców obszaru, a także informacja z listą potencjalnych partnerów, którzy będą chcieli realizować projekty zarówno z partnerami z obszaru oraz spoza niego.

Oprócz spotkań z członkami oraz potencjalnymi partnerami z obszaru planuje się również wspierać współpracę z innymi podmiotami, czyli animować podmioty z obszaru LSR do współpracy z innymi podmiotami poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne i kojarzenie partnerów. W LSR przewidziano także aktywizowanie społeczności poprzez projekty grantowe oraz własne.

Ponadto LGD będzie otwarte na przyjmowanie nowych członków, w celu lepszej realizacji Strategii. Informacje o możliwości przystąpienia nowych członków do Stowarzyszenia będą również umieszczane na stronie internetowej LGD oraz w mediach społecznościowych.

W ramach wdrażania niniejszej LSR zaplanowano preferencje punktowe dla projektów realizowanych w partnerstwie, co przyczyni się do rozwinięcia współpracy między podmiotami z obszaru LGD, zwiększenia zainteresowania, a docelowo realizacji projektów partnerskich.

Wszystkie wskazane powyżej metody i kanały komunikacji będą służyły konkretnym celom. Niektóre stosowane będą w celu wywołania zmiany czy wygenerowania działania (preferencje punktowe dla projektów partnerskich, animowanie społeczności, animowanie podmiotów z obszaru LSR do współpracy z innymi podmiotami, ale też umożliwienia zarówno członkom LGD jak i zwykłym mieszkańcom wzajemnego zrozumienia przekazywanych informacji lub zadania pytania (badania ankietowe, publikowane w różny sposób informacje, organizowane spotkania i szkolenia itp.).

Działania związane z wdrażaniem LSR oraz wszelkie planowane formy i metody komunikacji z mieszkańcami, partnerami czy potencjalnymi beneficjentami będą możliwie szeroko spełniały wymagania w zakresie dostępności architektonicznej (powstająca w ramach LSR infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, również spotkania informacyjne będą odbywały się w obiektach pozbawionych barier architektonicznych), dostępności cyfrowej oraz dostępności informacyjno-komunikacyjnej.

IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU

1. Potrzeby rozwojowe i potencjały obszaru

Podstawę przygotowania jakiegokolwiek strategii rozwoju stanowi dobrze przeprowadzona diagnoza obszaru dotycząca problemów i potrzeb, jak również zasobów i potencjału danego terytorium i danej społeczności. Na cele opracowania LSR w III kwartale 2022 r. opracowana została *Diagnoza obszaru na potrzeby Lokalnej Strategii Rozwoju*. W niniejszym rozdziale LSR przytoczono te jej zapisy i wyniki analiz, które mają szczególne znaczenie dla tego obszaru. Różnice między danymi statystycznymi za 2020 r. i 2021 r. występujące między Diagnozą a LSR spowodowane są zmianą metodologii liczenia ludności przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) po zakończeniu Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r.

1.1. Zagrożenie trwałą marginalizacją

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Istotną częścią dokumentu jest Załącznik 1. Lista gmina zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021–2027. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych, skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych.

Wśród gmin z obszaru Żuławskiej LGD na powyższej liście znalazła się jedynie Gmina Lichnowy. Na poziomie regionalnym, w *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*, wyznaczone w KSRR 2030 obszary zagrożone trwałą marginalizacją na terenie województwa pomorskiego określono jako jeden z obszarów strategicznej interwencji: OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Są to regiony położone w różnych częściach województwa pomorskiego, będące w większości terenami wiejskimi. Oprócz ww. gminy powiatu malborskiego zdefiniowano następujące obszary zagrożone trwałą marginalizacją: gminy wiejskie i miejsko-wiejskie z powiatów: bytowskiego (Czarna Dąbrówka, Kołczygłowy, Miastko, Trzebielino, Tuchomie), sztumskiego (Dzierżgoń, Stary Dzierżgoń, Stary Targ, Mikołajki Pomorskie), chojnickiego (Konarzyny), człuchowskiego (Czarne, Człuchów (gm.), Debrzno, Koczała, Rzeczenica), kościerskiego (Karsin, Liniewo, Stara Kiszewa), kwidzyńskiego (Gardeja, Prabuty, Ryjewo), słupskiego (Damnica, Dębica Kaszubska, Główny, Kępice, Potęgowo, Smołdzino), starogardzkiego (Osieczna, Skórcz (gm.)), tczewskiego (Gniew, Morzeszczyn), wejherowskiego (Łęczycze)².

Wskaźnik zagrożenie trwałą marginalizacją na obszarze LSR za 2020 r.: obszar LGD osiąga 1 pkt³.

1.2. Charakterystyka demograficzna

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2020 roku, obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zamieszkiwało 58 440 osób, w tym 29 090 mężczyzn (49,8%) i 29 350 kobiet (50,2%), co stanowiło 2,5% populacji województwa pomorskiego. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy wchodzące w skład LGD, najwięcej ludzi zamieszkiwało gminę miejsko wiejską Nowy Dwór Gdański (17 176 osób), a najmniej gminę miejską Krynica Morska (1179). Szczegółowe dane na temat liczby ludności poszczególnych gmin w 2020 r. zaprezentowano w tabeli 2. Cały obszar Żuławskiej LGD charakteryzują zbliżone uwarunkowania społeczne, które odzwierciedlają wartości wskaźników statystycznych.

² *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*, s. 121.

³ Zgodnie z załącznikiem nr 5 do Regulaminu konkursu na wybór LSR *Kryteria wyboru LSR*, kryterium 5.1.

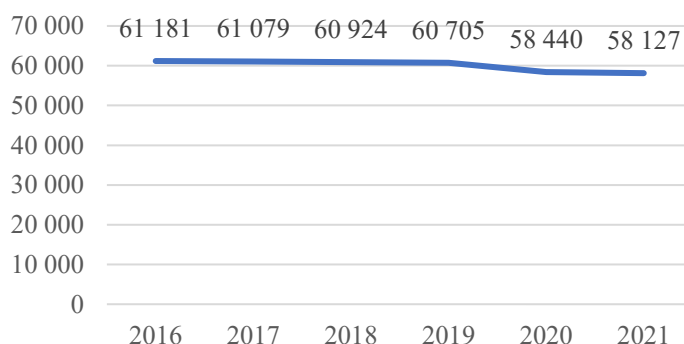
Tabela 2 Ludność poszczególnych gmin LGD w 2020 r.

Nazwa gminy	Liczba ludności	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Procentowy udział	Gęstość zaludnienia
Lichnowy	4 258	2 141	2 117	7,3	48
Malbork	4 861	2 397	2 464	8,3	48
Miłoradz	3 280	1 647	1 633	5,6	35
Nowy Staw	7 282	3 656	3 626	12,5	64
Stare Pole	4 469	2 261	2 208	7,6	56
Krynica Morska	1 179	597	582	2,0	10
Nowy Dwór Gdański	17 176	8 718	8 458	29,4	81
Ostaszewo	2 988	1 460	1 528	5,1	49
Stegna	9 464	4 731	4 733	16,2	56
Sztutowo	3 483	1 742	1 741	6,0	31
Razem Żuławska LGD	58 440	29 350	29 090	100	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni ostatnich lat liczba ludności obszaru systematycznie malała (wykres 1).

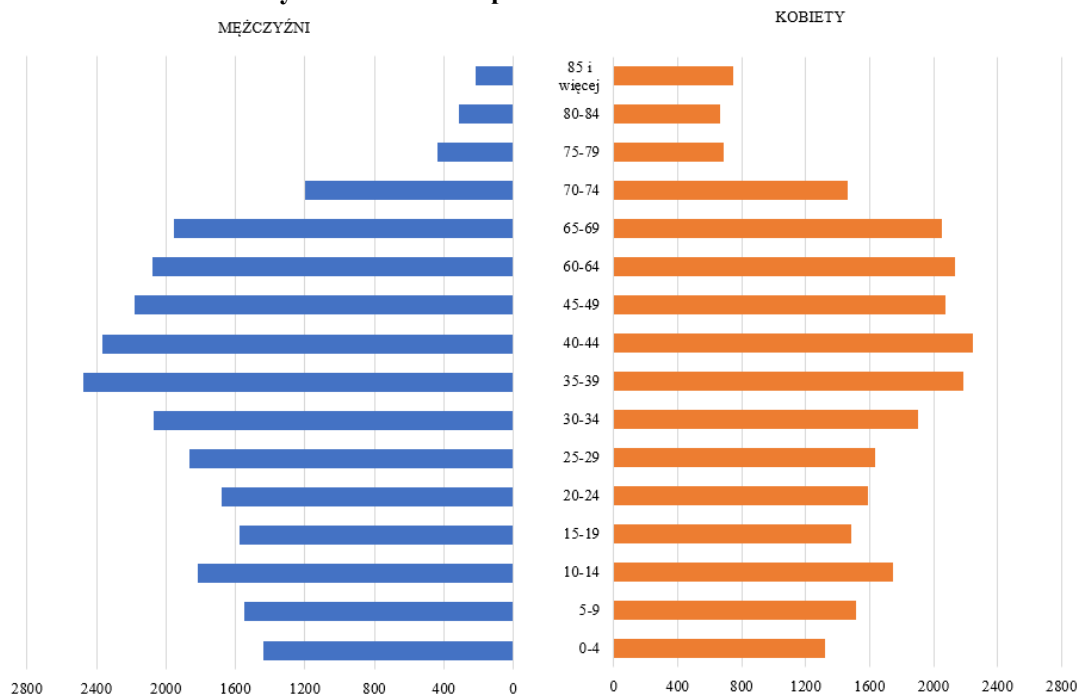
Wykres 1 Liczba ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wieku ludności w LGD wskazuje, iż obszar charakteryzuje się stopniowo starzejącym się społeczeństwem. Na wykresie 2 zobrazowana została struktura ludności według poszczególnych grup wieku – tzw. piramida płci i wieku dla LGD w 2021 r. Struktura piramidy wieku i płci wskazuje na przewagę liczebności mężczyzn w wielu przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz odwrócenie tej tendencji w wieku powyżej 50 lat, kiedy to kobiety zaczynają stanowić wyraźnie dominującą liczebną płć. Warto zwrócić uwagę na znaczny udział osób w wieku przedemerytalnym, który pozwala wnioskować, że udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym nadal będzie się zwiększał. Jednocześnie, biorąc pod uwagę zwężenie się piramidy ludności ku jej podstawie, można przewidywać, iż udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym stopniowo będzie malał.

Wykres 2 Piramida płci i wieku dla obszaru LGD w 2021 r.

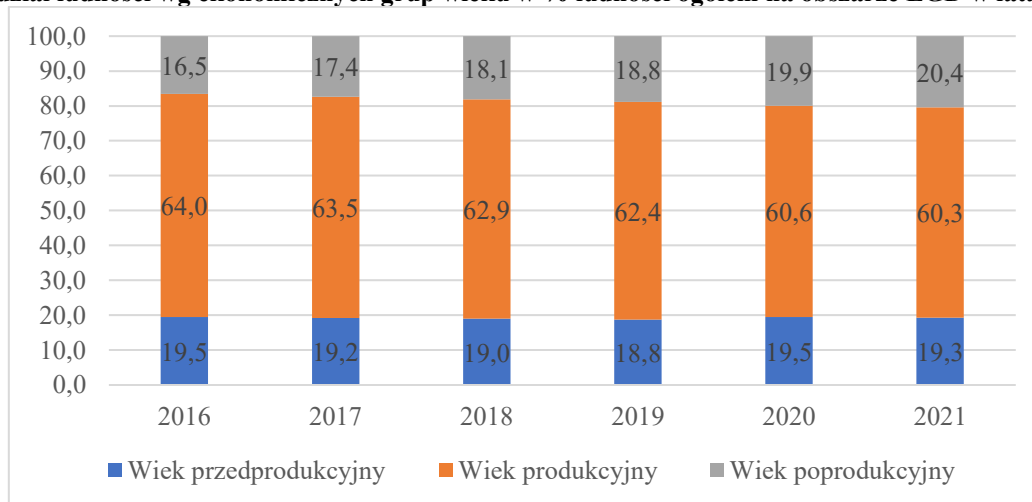
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przy obliczeniu wskaźnika *ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR za 2020 r. ze wzoru:*

$$30 \times \left(1 - \frac{0,35 \times \text{liczba mieszkańców}}{\text{liczba osób w wieku nieprodukcyjnym}}\right) \text{ obszar LGD osiąga wartość } 3,34$$

Na wykresie 3 przedstawiono wartości wskaźnika *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem* na obszarze LGD w latach 2016–2021. Udział osób w wieku poprodukcyjnym na terenie LGD corocznie wzrastał, ale we wszystkich latach był niższy od średniej w województwie pomorskim oraz w Polsce, jednak tempo wzrostu udziału tej grupy ludności jest wyższe – wartość tego wskaźnika w 2021 r. w stosunku do 2016 r. to wzrost na obszarze LGD o 3,9 punkty procentowe (pp.), podczas gdy średnio w województwie o 1,9 pp., a w kraju o 2,3 pp. (dane GUS).

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021

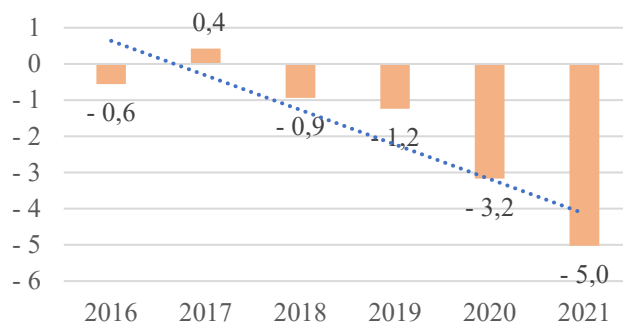

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym ze wskaźników mających wpływ na kształtowanie się struktury ludności jest wskaźnik *przyrost naturalny na 1000 ludności* – wartość wskaźnika dla LGD w latach 2016–2021 wahała się, w roku 2017 wskaźnik miał wartość dodatnią, natomiast w pozostałych analizowanych latach ujemne. Wartość wskaźnika w 2021 r.

wynosiła -5,0, i była wyższa od średniej dla województwa pomorskiego (-2,0) oraz taka sama jak wartość dla kraju (-5,0)⁴.

Wykres 4 Przyrost naturalny na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

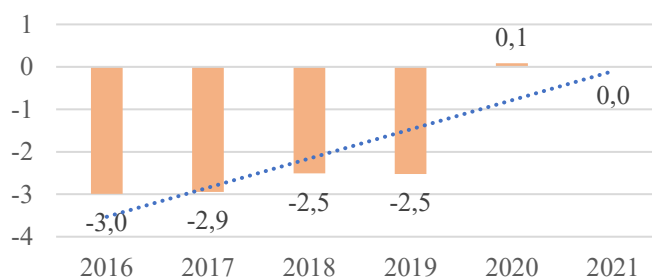
W kontekście kształtowania się struktury ludności w danym miejscu, istotne jest także saldo migracji, stanowiące różnicę pomiędzy napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników, które kształtują liczbę ludności w danym obszarze. Według danych GUS w 2020 r. na obszarze LGD zameldowało się 640 osób, jednak więcej było wymeldowanych – 687 osób, co jest negatywnym zjawiskiem, jednak należy zauważyć, że różnica ta nie jest duża.

Przy obliczeniu wskaźnika *migracje na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$4 \times (1 - 40 \times \frac{(\text{zameldowania} - \text{wymeldowania})}{\text{liczba mieszkańców}}) \text{ obszar LGD osiąga wartość } 4,13$$

Natomiast wartości wskaźnika *saldo migracji na 1 000 ludności* na obszarze LGD prawie w każdym analizowanym roku przyjmowała wartości ujemne, jedynie w 2020 r. wskaźnik przyjął wartość dodatnią (wykres 5), która była taka sama jak średnia dla kraju (0,1) oraz niższa od średniej dla województwa (2,0)⁵.

Wykres 5 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na spotkaniach w gminach z obszaru LGD mieszkańcy wśród zagrożeń również wymieniali depopulację obszaru, która spowodowana jest między innymi niskim przyrostem naturalnym, odpływem ludzi młodych oraz starzeniem się społeczeństwa. Działania związane z realizacją LSR powinny być zatem ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom dobrych warunków do rozwoju, tak aby zachęcić ich do pozostania na obszarze oraz powinny być dostosowane do potrzeb osób bez względu na wiek. Planowane przedsięwzięcia powinny być skierowane zarówno do osób młodych, aby zapewnić im równe szanse edukacyjne i rozwojowe, ale także do seniorów, ze względu na to, iż obszar charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. Mieszkańcy zwrócili uwagę, że należy wśród lokalnej społeczności podjąć działania propagujące sport i zdrowy styl życia oraz kulturę.

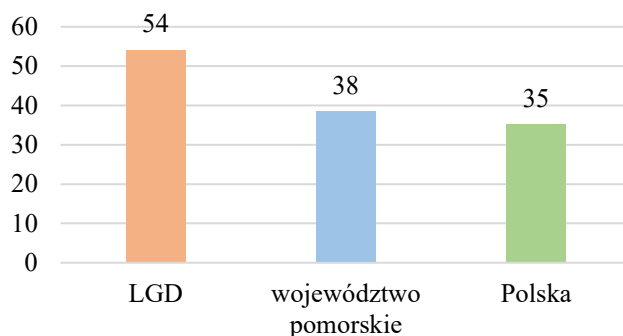
Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźnika pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wysoka wartość tego wskaźnika oznacza, że ludzie chętnie inwestują w dane miejsce jako miejsce zamieszkania – akumulują w nim swój

⁴ Dane GUS za 2021 r.

⁵ Dane GUS za 2021 r.

majątek i chcą się w nim osiedlić. Wskaźnik ten dla LGD był znacznie wyższy niż średnia dla województwa i kraju, co przedstawiono na wykresie 6.

Wykres 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

1.3. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego

Sytuację gospodarczą obszaru LGD odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności* oraz *podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym*.

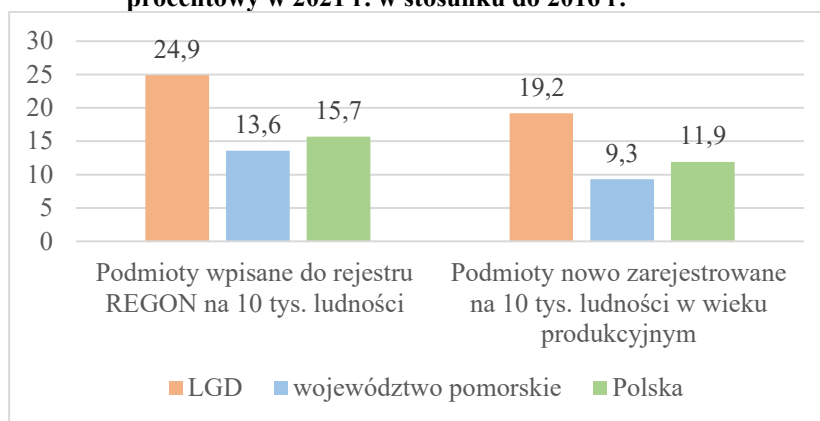
W tabeli 3 przedstawiono wskaźniki gospodarcze dla LGD oraz województwa pomorskiego i Polski w latach 2016–2021. Na przestrzeni analizowanych lat *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności* systematycznie wzrastała i w ostatnim badanym roku wynosiła 1 199. Mimo pozytywnego trendu, wartość ta była niższa niż średnia dla Polski (1 276) oraz województwa pomorskiego (1 407). Wartości wskaźnika *liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym* na przestrzeni lat wahały się – w 2021 r. wartość wskaźnika wynosiła 211 i była wyższa od średniej dla województwa (197) oraz kraju (165). Ponadto pozytywnym zjawiskiem jest dynamika zmian analizowanych wskaźników (wzrost wartości wskaźników w 2021 r. w stosunku do 2016 r.), która dla LGD była większa od dynamiki zmian dla województwa i kraju (wykres 7).

Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze dla średniej obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności						Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	960	992	1 028	1 060	1 134	1 199	177	214	215	180	167	211
województwo pomorskie	1 239	1 264	1 271	1 311	1 351	1 407	180	195	206	193	171	197
Polska	1 103	1 121	1 136	1 175	1 224	1 276	147	154	169	165	145	165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 7 Dynamika wzrostu wartości wskaźników gospodarczych obszaru LGD, województwa i kraju – wzrost procentowy w 2021 r. w stosunku do 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza nowo zarejestrowanymi podmiotami, warto zwrócić uwagę na wskaźniki *jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności* oraz *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON*, które świadczą o kondycji przedsiębiorstw oraz poziomie trudności w prowadzeniu działalności na danym obszarze w danym okresie. Wartości ww. wskaźników dla LGD, województwa pomorskiego i Polski w latach 2016–2021 przedstawiono w tabeli 4. W przypadku obydwu wskaźników wartości na przestrzeni analizowanych lat malały. Ponadto w przypadku pierwszego wskaźnika tylko w roku 2018 wartość dla obszaru LGD była niższa niż średnia dla województwa, w pozostałych latach wartości dla obszaru były wyższe, natomiast we wszystkich latach wskaźnik dla obszaru był wyższy od średniej dla kraju. W przypadku drugiego wskaźnika wartości dla obszaru w każdym analizowanym roku były wyższe od średnich dla kraju i województwa.

Tabela 4 Wskaźniki świadczące o kondycji przedsiębiorstw – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności						Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	103	106	99	78	69	68	10,7	10,7	9,6	7,4	6,1	5,7
województwo pomorskie	90	90	112	70	55	62	7,3	7,2	8,8	5,3	4,0	4,3
Polska	77	75	86	59	44	50	6,9	6,7	7,6	5,0	3,6	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli 5 przedstawiono wartość wskaźników *przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 50 pracowników (0–9 i 10–49) ogółem* oraz *udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem* średnio w LGD oraz województwie i kraju w roku 2016 i 2020. Przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 50 pracowników to tzw. mikro (do 9 pracowników) i małe firmy (do 49 pracowników). Stanowią one ok. 99% polskiego sektora przedsiębiorstw. Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem według danych GUS, pomimo stałego wzrostu, w każdym z analizowanych lat był na obszarze LGD niższy niż średnio w województwie i kraju.

Tabela 5 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości dla obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w roku 2016 i 2020

Jednostka terytorialna	Przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 50 pracowników (0–9 i 10–49) ogółem		Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem	
	2016	2020	2016	2020
Żuławska LGD	5 850	6 606	9,6	11,3
województwo pomorskie	284 671	316 527	12,3	14,1
Polska	4 203 948	4 631 699	10,9	12,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przy obliczeniu wskaźnika przedsiębiorczość na obszarze LSR za 2020 r. ze wzoru:

$$\frac{0,25 \times \text{liczba mieszkańców}}{\text{liczba przedsiębiorstw poniżej 50 pracowników}} \text{ obszar LGD osiąga wartość } 2,21$$

Biorąc pod uwagę udział % podmiotów gospodarczych według grup rodzajów działalności (PKD 2007) w 2021 r. średni udział grupy „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” był dla obszaru LGD znacznie wyższy niż średnia dla województwa (1,2%) i kraju (1,5%) i wynosił 3,0%. Zdecydowanie najbardziej spośród gmin obszaru w tym zakresie wyróżnia się Gmina Krynica Morska – wartość wskaźnika wynosi 8,6% i jest znacznie wyższa niż w przypadku pozostałych gmin, a także wyższa niż średnia dla województwa i kraju. Wszystkie gminy obszaru LGD, z wyjątkiem Gminy Nowy Dwór Gdański, osiągają wyższą wartość wskaźnika w tym zakresie w stosunku do województwa i Polski⁶.

Jak wynika z danych statystycznych klasyfikacji podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007, największa liczba, spośród wszystkich 6 971 podmiotów gospodarczych na obszarze Żuławskiej LGD w 2021 r., była zarejestrowana w sekcjach: F „Budownictwo” – 1 227 podmiotów (17,6%), G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle” – 1 092 podmioty (15,7%) oraz I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” – 1 069 podmiotów (15,3%). Na obszarze nie są zarejestrowane żadne podmioty w sekcji U „Organizacje i zespoły eksterytorialne”, a najniższe i niske udziały podmiotów zarejestrowane są w sekcjach B „Górnictwo i wydobywanie” oraz D „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”.

Tereny powiatu malborskiego i nowodworskiego (wszystkie gminy obszaru LGD) są włączone w Pomorską Specjalną Strefę Ekonomiczną, która powstała w 2001 r. Jest to część Polskiej Strefy Inwestycji, która jest instrumentem wsparcia dla przedsiębiorców planujących nowe inwestycje. Jednym z jej kluczowych zadań jest przyznawanie ulgi podatkowej na okres od 10 do 15 lat. Pomoc udzielana jest firmom z sektora przemysłu oraz nowoczesnych usług, niezależnie od wielkości firmy oraz jej lokalizacji. Decyzję o wsparciu we wschodniej części województwa pomorskiego wydaje Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna⁷.

Według danych GUS⁸ na terenie obszaru LGD funkcjonuje 150 podmiotów oferujących miejsca noclegowe, z czego 43 podmioty dysponują ofertą całoroczną – łącznie 3 322 miejsca. Natomiast łączna liczba miejsc noclegowych dostępnych sezonowo wynosiła 12 305. Zdecydowanie najwięcej podmiotów występuje na terenie gmin Krynica Morska, Stegna i Sztutowo.

Istnieje wiele definicji przedsiębiorczości. Jedne z nich skupiają się na rezultatach, inne na procesowości, a jeszcze inne na umiejętnościach. O przedsiębiorczości na ogół mówi się w kontekście gospodarczym, natomiast istotna jest również przedsiębiorczość społeczna, rozumiana jako sfera aktywności obywatelskiej, która łączy działalność ekonomiczną z działalnością pożytku publicznego, przyczyniając się m.in. do integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, do tworzenia miejsc pracy oraz rozwoju lokalnego. W całym powiecie nowodworskim funkcjonują dwa przedsiębiorstwa społeczne – oba zlokalizowane w Gminie

⁶ Dane GUS za 2021 r.

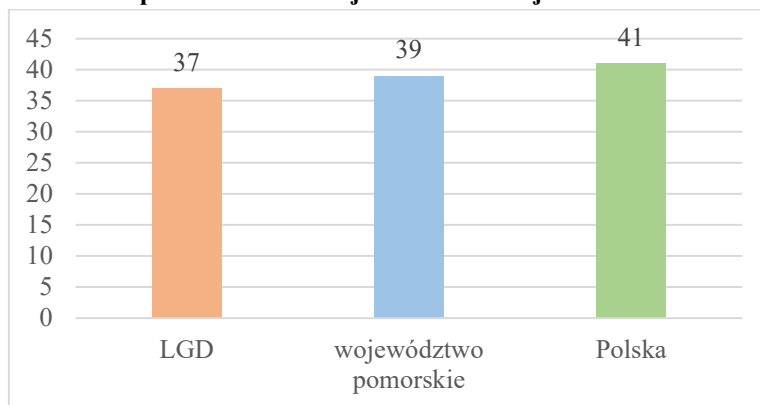
⁷ Polska Strefa Inwestycji, strona internetowa Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej sp. z o.o., strefa.gda.pl

⁸ Dane GUS, stan na dzień 31 lipca 2022 r.

Stegna, natomiast w powiecie malborskim funkcjonuje 7 przedsiębiorstw społecznych, z czego jedno zlokalizowane jest w gminie wiejskiej Malbork (obszar LGD), a pozostałe w gminie miejskiej Malbork (poza obszarem LGD).

Ludzie przedsiębiorczy to ludzie aktywni zawodowo i/lub społecznie. Istotna w tym zakresie jest analiza kapitału społecznego. Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* (wykres 9). Od roku 2018 wskaźnik dla obszaru wzrastał, jednak we wszystkich analizowanych latach wartość dla LGD była niższa od średniej dla województwa i dla kraju⁹.

Wykres 8 Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niezadowolenie z sytuacji dotyczącej aktywności gospodarczej i społecznej mieszkańców którą obrazują dane statystyczne, odzwierciedlają także wyniki ankiet i przeprowadzonych konsultacji społecznych. Podczas spotkań informacyjno-warsztatowych, wywiadów grupowych, a także w ankietach, temat pobudzenia przedsiębiorczości i zaangażowania mieszkańców w prowadzenie własnych działalności był również poruszany. Uczestnicy spotkań zwracali uwagę, że należy tworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o tożsamość lokalną i naturalne zasoby, a szczególnie wspomagać „drobną” przedsiębiorczość w zakresie turystyki, rekreacji i spędzania czasu wolnego z uwzględnieniem ochrony środowiska. Ponadto zwrócono uwagę, że należy podejmować działania aktywizujące lokalną społeczność i kształtować również świadomość obywatelską w zakresie ochrony środowiska. Mieszkańcy podkreślali, że bardzo istotna w najbliższych latach jest praca nad ludźmi, żeby chcieli angażować się w życie społeczne.

1.4. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

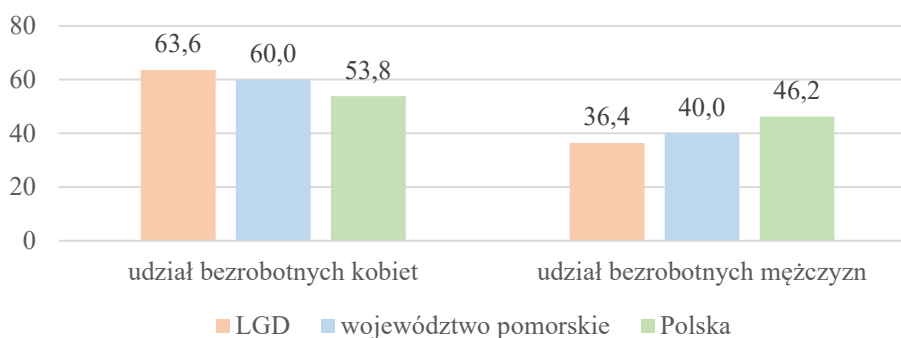
Sytuację panującą na rynku pracy odzwierciedlają wskaźniki dotyczące zatrudnienia oraz bezrobocia. Ogólna liczba bezrobotnych na obszarze LGD w 2020 r. wynosiła 2 552 osoby, w tym 1 590 kobiet (62,3%) oraz 962 mężczyzn (37,6%). Udział procentowy kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych na obszarze LGD w 2020 r. był wyższy od średniej w województwie (59,2%) oraz kraju (53,7%), natomiast liczba bezrobotnych mężczyzn na obszarze była niższa od średniej dla województwa (40,8%) i kraju (46,3%). W kolejnym analizowanym roku sytuacja dotycząca bezrobocia kobiet jeszcze się pogorszyła, natomiast bezrobocie wśród mężczyzn spadło, co przedstawiono na wykresie 9. Ponadto według danych GUS w latach 2016–2019 ogólna liczba bezrobotnych malała, jednak w 2020 r. nastąpił wzrost tego wskaźnika, na co miała wpływ niewątpliwie pandemia COVID-19.

⁹ Dane GUS.

Przy obliczeniu wskaźnika *bezrobotni na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$5 \times \left(1 - \frac{0,015 \times \text{ludność w wieku produkcyjnym}}{\text{liczba bezrobotnych}} \right) \text{ obszar LGD osiąga wartość } 3,90$$

Wykres 9 Procentowy udział bezrobotnych według płci na obszarze LGD, w porównaniu do województwie i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym wskaźnikiem charakteryzującym rynek pracy jest *udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem* (tabela 6). W tym przypadku wskaźnik dla obszaru LGD wahał się, a w ciągu ostatnich dwóch lat zaczął wzrastać, ponadto we wszystkich latach (z wyjątkiem 2017 r.) był wyższy od średniej dla województwa, z kolei tylko w 2016 r. wartość wskaźnika dla obszaru LGD była wyższa od średniej dla kraju.

Tabela 6 Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem na obszarze LGD, w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (%)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	57,9	45,6	46,8	45,5	49,3	56,1
województwo pomorskie	50,4	45,6	43,5	42,3	42,1	52,8
Polska	56,0	55,0	52,4	49,9	49,3	56,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikiem, który również obrazuje sytuację ekonomiczną na obszarze LGD, jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej. Dane dotyczące wynagrodzeń określone są na poziomie powiatu. Sytuacja w powiatach malborskim i nowodworskim odzwierciedla sytuację na obszarze LGD, który położony jest w tych jednostkach administracyjnych. W 2020 r. wskaźnik *przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto* w powiecie malborskim osiągnął wartość 82,6% średniej krajowej, wyższa wartość wskaźnika wystąpiła w powiecie nowodworskim – 85,7% średniej krajowej, natomiast oba wskaźniki prezentowały się gorzej od średniej wojewódzkiej (99,3%). Wskaźnik ten od 2016 r. corocznie wzrastał, zarówno dla województwa pomorskiego, jak i dla powiatów malborskiego i nowodworskiego (dane GUS).

Dane statystyczne odzwierciedlają opinię mieszkańców. Podczas spotkań mieszkańcy jako jeden z problemów wymieniali nieatrakcyjny rynek pracy. Dlatego stwierdzono, iż należy podjąć działania ukierunkowane na niwelację tego zjawiska. Mieszkańcy zauważyli, że przedsięwzięcia związane z rozwojem działalności mogą wpłynąć na zwiększenie atrakcyjnych miejsc pracy na obszarze oraz zachęcać do podejmowania swoich działalności bez konieczności wyjeżdżania w poszukiwaniu pracy do pobliskich miast.

Podczas prac nad LSR mieszkańcy dyskutowali również na temat osób w niekorzystnej sytuacji. Analizując dane statystyczne oraz z obserwacji swojego otoczenia mieszkańcy zdecydowali, iż grupą, która potrzebuje największego wsparcia, są kobiety. Odsetek bezrobotnych kobiet na obszarze jest większy niż bezrobotnych mężczyzn, ponadto mieszkańcy uczestniczący w spotkaniach zauważyli, że kobietom trudniej jest podjąć dobrą pracę na obszarze, gdyż te oferty są ograniczone, dodatkowo utrudniony dostęp do pracy mają kobiety, które wracają na rynek po wychowaniu dzieci. Dlatego działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji kobiet oraz ich

integrację dadzą im nowe możliwości zawodowe. Również zwrócono uwagę, że kobiety na obszarze LGD były bardziej zainteresowane działaniami zarówno w sferze gospodarczej jak i społecznej.

1.5. Charakterystyka rolnictwa, rynku rolnego, obszary po PGR

O spójności obszaru Żuławskiej LGD pod względem ekonomicznym świadczy ilość gospodarstw rolnych o podobnej strukturze. Obszar gmin LGD jest nastawiony na rozwój rolnictwa ze względu na korzystne warunki naturalne (gleby, klimat, mała lesistość). Dzięki temu powierzchnia gospodarstw rolnych w powierzchni ogółem jest znacznie wyższa niż średnia dla kraju i województwa.

Rolnictwo na obszarze LGD to w większości gospodarstwa wielkopowierzchniowe – w większości gmin stanowią ponad 90% udziału. Wyjątkiem są gminy Sztutowo i Krynica Morska, gdzie występują jedynie małe pod względem powierzchni gospodarstwa, a także Gmina Ostaszewo, której udział gospodarstw o największej powierzchni stanowi 87,6% – jednak należy podkreślić, że jest to wartość zdecydowanie wyższa niż średnia dla kraju, jak i dla województwa¹⁰.

Tabela 7 Struktura gospodarstw rolnych na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2020 r.

Jednostka terytorialna	Udział gospodarstw rolnych w powierzchni ogółem	Udział gospodarstw w gospodarstwach rolnych ogółem ze względu na wielkość			
		1–5 ha	5–10 ha	10–15 ha	15 ha i więcej
Żuławska LGD¹¹	63,7	2,1	2,4	2,6	87,6
województwo pomorskie	42,1	4,4	7,8	8,3	79,4
Polska	47,8	11,6	13,7	10,6	64,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

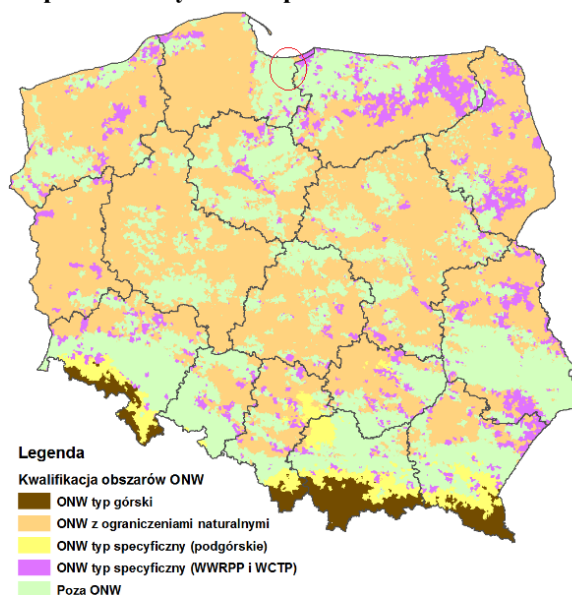
Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej została zwaloryzowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach w latach 70. XX w. Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP) pozwala na ilościową i przestrzenną ocenę czynników naturalnych, decydujących o potencjalnej wydajności plonów na poziomie lokalnym. WWRPP jest wskaźnikiem złożonym, przyjmującym wartość maksymalną 120. Średnia wartość wskaźnika dla województwa pomorskiego wynosi 66,2 punkty, przy średniej dla kraju 66,6 punktów, a więc poziom wskaźnika dla województwa znajduje się niewiele poniżej średniej krajowej.

Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) to tereny, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na warunki naturalne (mapa 2).

¹⁰ Dane GUS za 2020 r.

¹¹ Brak danych w GUS dotyczących powierzchni gospodarstw rolnych od 5–10ha dla gmin Krynica Morska, Ostaszewo, Sztutowo, od 10–15ha dla gmin Lichnowy, Krynica Morska, Stare Pole, Sztutowo, od 15 ha dla gmin Krynica Morska, Sztutowo.

Mapa 2 Sumaryczna mapa obszarów ONW w Polsce

Źródło: strona internetowa Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowego Instytut Badawczy, onw.iung.pulawy.pl/mapa

Zdecydowana większość obszaru Żuławska LGD została zaklasyfikowana jako obszar poza ONW, na którym nie występują ograniczenia. Natomiast w czterech gminach obszaru wyodrębniono obszary, które zostały sklasyfikowane jako obszary ONW. Były to:

- Gmina Krynica Morska – dwa obszary typu specyficznego, jeden obszar z ograniczeniami naturalnymi (strefa 2);
- Gmina Nowy Dwór Gdański – jeden obszar z ograniczeniami naturalnymi (strefa 1);
- Gmina Sztutowo – jeden obszar z ograniczeniami naturalnymi (strefa 1);
- Gmina Stare Pole – jeden obszar z ograniczeniami naturalnymi (strefa 1).

Ponadto na terenie wszystkich gmin obszaru LGD do lat 90. XX wieku funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne.

1.6. Finanse samorządowe

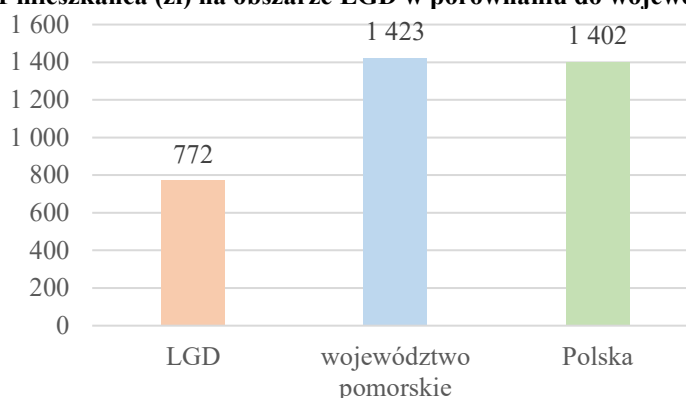
Sytuację obszaru LGD obrazują również wskaźniki dotyczące finansów samorządów wchodzących w skład LGD (tabela 8). Wskaźnik *dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca* w 2021 r. dla obszaru LGD wynosił 6 844 zł i był niższy od średniej dla województwa (7 500 zł) oraz dla kraju (7 242 zł). Natomiast wskaźnik *dochody własne na jednego mieszkańca* dla obszaru LGD wynosił 2 939 zł i również był niższy od średniej dla województwa (3 684 zł) i kraju (3 487 zł). Jednym z elementów dochodów własnych samorządu jest udział w podatkach, stanowiących dochody budżetu państwa, w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkających na terenie danej gminy. Wpływy z podatków od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze LGD również rosły na przestrzeni analizowanych lat i w 2021 r. wynosiły 722 zł, jednak były znacznie mniejsze od średniej dla województwa (1 423 zł) oraz kraju (1 402 zł), co zaprezentowano na wykresie 11.

Tabela 8 Średnie dochody ogółem i dochody własne na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Dochody ogółem na 1 mieszkańca (zł)						Dochody własne na 1 mieszkańca (zł)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	4 570	4 858	5 486	5 558	5 948	6 844	2 086	2 109	2 355	2 465	2 634	2 939
województwo pomorskie	4 917	5 315	5 808	6 385	6 961	7 500	2 507	2 670	2 985	3 177	3 448	3 684
Polska	4 585	4 936	5 387	5 968	6 548	7 242	2 368	2 508	2 732	2 958	3 195	3 487

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł) na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Równie istotne są dane dotyczące wydatków majątkowych i bieżących w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Średnia wartość wydatków majątkowych dla obszaru LGD w 2021 r. wynosiła 1 019 zł i była niewiele niższa od średniej dla województwa (1 063 zł) i dla kraju (1 026 zł). Natomiast średnia wartość wydatków bieżących dla obszaru LGD w 2021 r. wynosiła 6 353 zł i była wyższa od średniej dla województwa (6 147 zł) i kraju (5 859 zł). Dodatkowo pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost wydatków bieżących od 2016 r. (wyjątek 2019 r., w którym zanotowano spadek), co przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9 Wydatki majątkowe i wydatki bieżące na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca						Wydatki bieżące na 1 mieszkańca					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	462	724	1 500	925	748	1 019	4 259	4 920	5 806	5 452	5 721	6 353
województwo pomorskie	591	758	1 234	1 167	1 020	1 063	4 126	4 572	4 794	5 341	5 803	6 147
Polska	508	697	1 066	1 011	958	1 026	3 918	4 259	4 509	5 039	5 533	5 859

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W kontekście analizy stanu finansów publicznych ważny jest także tzw. wskaźnik G, czyli wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca dla poszczególnych gmin. Wskaźnik ten stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat na dany rok. Średnia wartość wskaźnika G dla obszaru LGD w 2020 r. wynosiła 1 990,83 zł.

Przy obliczeniu wskaźnika *dochód podatkowy na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$\frac{3750}{\text{średnia wartości wskaźnika } G \text{ gmin objętych LSR}} \text{ obszar LGD osiąga wartość } 1,88$$

1.7. Opieka społeczna

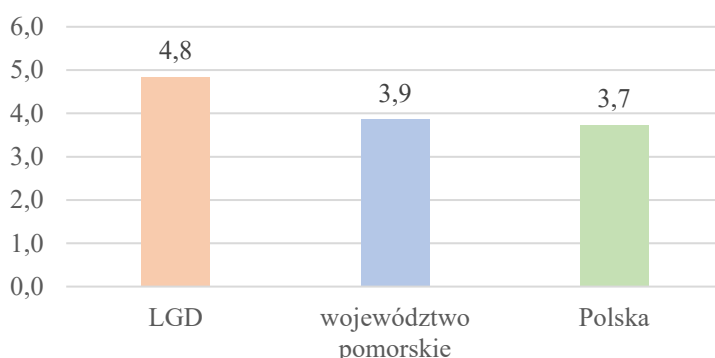
W zakresie pomocy społecznej w każdej z gmin powołana jest wyspecjalizowana jednostka – Ośrodek Pomocy Społecznej, który zajmuje się świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób starszych i chorych, pomocą finansową, rzeczową i organizacyjną dla osób w trudnej sytuacji życiowej oraz poprzez swoje działania podejmuje walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD od 2016 roku stale malała i w 2020 r. wynosiła 3 154 osoby.

Przy obliczeniu wskaźnika *środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR* za 2020 r. ze wzoru:

$$6 \times \left(1 - \frac{0,015 \times \text{liczba mieszkańców}}{\text{liczba osób korzystających z pomocy społecznej}}\right) \text{ obszar LGD osiąga wartość } 4,33$$

Natomiast w 2021 r. wskaźnik *udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem* dla obszaru LGD wynosił 4,8% i był wyższy od średniej dla województwa (3,9%) oraz dla kraju (3,7%), co przedstawiono na wykresie 11

Wykres 11 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców* spadała z roku na rok, jednak w ostatnim analizowanym roku wskaźnik dla obszaru LGD (234) był znacznie wyższy od średniej dla województwa (184) i średniej dla kraju (186). Wartość wskaźnika *rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem* dla całego obszaru wynosiła w 2021 r. 23rodziny i była wyższa od średniej dla województwa (19) oraz kraju (18). Pozytywnym zjawiskiem jest to, iż wartość tego wskaźnika cały czas maleje. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku wskaźnika *udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku*, który w 2021 r. wynosił 24% dla całego obszaru i również był wyższy niż średnia dla kraju (19%) oraz województwa (20%). Jednak również ten wskaźnik spada z roku na rok (tabela 11).

Tabela 10 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem na 10 tys. mieszkańców – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	408	360	337	281	254	234
województwo pomorskie	269	249	230	214	198	184
Polska	268	249	233	215	200	186

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę zmiany demograficzne i problem ze starzejącym się społeczeństwem warto przeanalizować dostępność placówek świadczących opiekę. Na obszarze znajduje się Dom Pomocy Społecznej „Mors” w Stegnie, który obejmuje 130 miejsc dla mieszkańców stałych, w tym 60 miejsc przeznaczonych j dla osób

przewlekłe somatycznie chorych, a 70 miejsc dla osób w podeszłym wieku, a także Dom Pomocy Społecznej w Malborku (dla mieszkańców powiatu malborskiego) dla 82 osób przewlekłe somatycznie chorych. Obydwa ośrodki przystosowane są do osób z niepełnosprawnościami, zapewniają opiekę oraz pomoc w codziennych czynnościach. Mieszkańcy domów mogą również korzystać z terapii zajęciowych m.in. muzykoterapia, rękodzieło, zajęcia kulinarne, zajęć terapeutycznych, a także rehabilitacji. Ponadto na obszarze działa również Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Nowym Dworze Gdańskim. Na obszarze działają również prywatne trzy prywatne domy seniora. Włączenie społeczne seniorów wspomagane jest również przez kluby seniora działające na obszarze.

Pod względem dostępności usług społecznych warto zwrócić uwagę również na instytucje świadczące pomoc dzieciom i młodzieży. Na obszarze działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nowym Dworze Gdańskim oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Malborku. Obydwa placówki świadczą wsparcie dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom w zakresie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, logopedycznego oraz w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego. Ponadto dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami ma dostęp do Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Nowym Dworze Gdańskim, Specjalnego Ośrodka Rewalidacyjno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Malborku oraz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Malborku.

Analizując dostępność usług publicznych w kontekście struktury wieku można zauważyć braki w tym zakresie i zapotrzebowanie do ich ulepszenia.

Tabela 11 Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców						Udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	40	39	39	34	28	23	37	37	37	34	28	24
województwo pomorskie	29	29	30	28	23	19	29	29	29	27	23	20
Polska	29	29	29	26	22	18	29	29	29	27	23	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podczas spotkań z mieszkańcami oraz Zespołem ds. opracowywania LSR poruszano temat sytuacji materialnej mieszkańców obszarów oraz problemów jakie pojawiają się z powodu inflacji. Uczestnicy spotkań zwrócili uwagę na coraz większe różnice w zamożności mieszkańców oraz zagrożenie wykluczeniem społecznym osób dotkniętych ubóstwem. Temat wykluczenia skłonił uczestników do refleksji nad dostępnością usług nie tylko dla tej grupy, ale również osób z niepełnosprawnościami czy samotnych seniorów, a także innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wspólnie stwierdzono, że należy podjąć działania w kierunku pomocy osobom potrzebującym. Dlatego zdecydowano o skierowaniu części przedsięwzięć na działania w zakresie włączenia osób zagrożonych wykluczeniem poprzez m.in. rozwój usług społecznych oraz ich deinstytucjonalizacji. Dofinansowanie tych usług będzie możliwe z FEP 2021-2027, w związku z tym dwa przedsięwzięcia zostaną skierowane na rozwój usług społecznych.

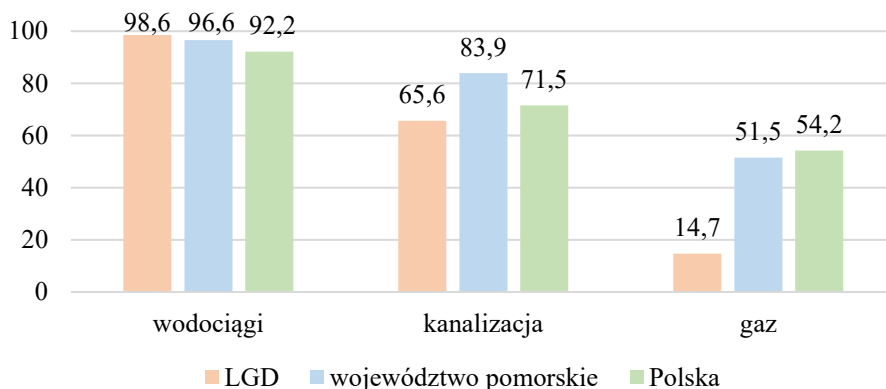
1.8. Przestrzeń, infrastruktura i dostęp do usług

W kontekście przestrzeni istotny jest poziom wykorzystania instrumentów planowania przestrzeni. Bada się go m.in. poprzez wskaźnik *udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%)*. Wysoki stopień pokrycia powierzchni gminy MPZP świadczy o świadomym podejściu lokalnych władz do planowania przestrzeni. Wśród gmin obszaru zdecydowanie wyróżnia się Gmina Nowy Dwór Gdański, która posiada 100% pokrycia powierzchni miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Natomiast najbardziej niekorzystne wyniki wskaźnika występują

w gminach: Ostaszewo, Malbork i Krynica Morska, które posiadają znikomy udział pokrycia powierzchni miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – odpowiednio 2,1%, 2,9% oraz 4,6%¹². Gmina Lichnowy jako jedyna gmina z obszaru LGD, nie posiada w ogóle miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Jakość i dostęp do infrastruktury to również elementy podstawowe takie jak infrastruktura techniczna – wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa itp. Na wykresie 12 zobrazowano graficznie udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności średnio na obszarze LGD, w województwie oraz w Polsce w 2020 r.

Wykres 12 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności na obszarze LGD, w województwie oraz kraju w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tam, gdzie nie istnieje sieć kanalizacyjna, funkcjonują bezodpływowe szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Te drugie są tańsze w eksploatacji i przede wszystkim zdecydowanie bardziej przyjazne środowisku. Na obszarze LGD w 2021 r. użytkowano łącznie 577 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków. Najwięcej funkcjonowało w gminach: Malbork, Stegna i Nowy Dwór Gdański – odpowiednio 117, 115, 114 sztuk. Najmniej przydomowych oczyszczalni występowało w Gminie Stare Pole (17 szt.) oraz w Gminie Lichnowy (25 szt.), natomiast w Gminie Krynica Morska nie funkcjonowała żadna przydomowa oczyszczalnia ścieków¹³.

Średni udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład LGD w latach 2016–2021 wyniósł 7,6%. Wynik ten był niższy od średniej dla Polski (8,1%) oraz województwa pomorskiego (8,3%). Należy zauważyć, że na wartość wskaźnika mają wpływ wysokie wydatki na obszarze Gminy Krynica Morska (16,8%), które stanowią podnoszą średnią dla całego obszaru LGD. Najniższy udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem wystąpił w gminach Nowy Dwór Gdański (5,4%) oraz Miłoradz (5,6%)¹⁴.

O polityce społecznej oraz dostępie do wysokiej jakości usług publicznych może świadczyć odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Na terenie obszaru Żuławskiej LGD w 2021 roku zlokalizowanych było sześć podmiotów, które świadczyły usługi opieki nad dziećmi do lat 3 – trzy żłobki zlokalizowane w gminach: Stare Pole, Nowy Dwór Gdański, Stegna oraz trzy kluby dziecięce w gminach: Nowy Staw, Nowy Dwór Gdański, Sztutowo. Łącznie podmioty te zapewniały 228 miejsc.

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy również dostępność dzieci do wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania. Dostępność wysokiej jakości opieki przedszkolnej na danym terenie jest jednym z czynników umożliwiających aktywność zawodową rodzicom, dlatego ważne jest nie tylko, aby przedszkola istniały, ale żeby funkcjonowały co najmniej przez 8 godzin dziennie. W tabeli 12 przedstawiono wartości wskaźników *udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat* oraz *liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego* w latach 2016–2020.

¹² Dane GUS za 2021 r.

¹³ Dane GUS, stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

¹⁴ Dane GUS za lata 2016–2021.

Tabela 12 Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Udział % dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat						Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	63	67	69	69	71	74	95	90	87	89	85	81
województwo pomorskie	76	80	83	85	83	85	88	84	80	81	83	83
Polska	81	85	87	88	87	90	86	83	80	80	81	81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując dostęp do infrastruktury i usług publicznych, nie sposób pominąć kwestię oferty usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją. Mieszkańcy obszaru wchodzącego w skład Lokalnej Grupy Działania mają dostęp do 20 bibliotek i filii, które znajdują się w każdej z gmin członkowskich, z wyjątkiem Gminy Malbork (biblioteki i filie zlokalizowane są w gminie miejskiej Malbork, która nie wchodzi w skład Żuławskiej LGD). Najwięcej z nich znajduje się w Gminie Nowy Dwór Gdański – 6 podmiotów, oraz w Gminie Stegna – 5. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców średnia liczba bibliotek i filii na terenie LGD wynosi 3,3 i jest wyższa niż średnia dla Polski (2,0) oraz dla województwa pomorskiego (1,3)¹⁵.

Średni udział wydatków z budżetu gmin z obszaru Żuławskiej LGD na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem na 2021 r. wyniósł 2,5% i osiągnął wartość niższą niż średnia dla województwa i kraju, która wynosiła 2,9%. Biorąc pod uwagę średnią sumę tego wskaźnika w latach 2016–2021, najwyższy udział wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe charakteryzuje Gminę Nowy Staw (5,4%), natomiast najniższa wartość wystąpiła w gminach: Stegna, Sztutowo i Krynica Morska (2,2%).

Dostępność usług publicznych należy rozważyć także w kontekście ochrony zdrowia. Nie w każdej gminie obszaru LGD funkcjonują podmioty podstawowej opieki zdrowotnej podległe samorządowi. Na terenie gmin obszaru występują placówki prywatne, które mają podpisane umowy z NFZ, dlatego też ubezpieczeni mieszkańcy gminy mogą korzystać bezpłatnie z ich usług. Wskaźnik *porady lekarskie na 100 mieszkańców* określa poziom dostępności usług medycznych. Średnio na obszarze LGD w 2021 r. wskaźnik wyniósł 371 porad, co stanowiło wartość niższą od średniej dla województwa (400) i Polski (450). Najwyższą wartość na obszarze zanotowano dla Gminy Krynica Morska (531).

Podczas spotkań z mieszkańcami został poruszony temat niewystarczającej oferty czasu wolnego skierowanej do dzieci i młodzieży oraz do dorosłych mieszkańców, w tym różnorodnych zajęć edukacyjnych, dających możliwość do rozwijania pasji i talentów. Uczestnicy spotkań zwrócili uwagę, że nie ma wystarczającej ilości miejsc, gdzie mieszkańcy mogliby wspólnie spędzać czas i się integrować oraz jest zbyt mała ilość wydarzeń kulturalnych i sportowych. Szczególną uwagę zwracano na potrzebę zagospodarowania kąpielisk na obszarze LGD. Uczestnicy spotkań zwracali też uwagę na małą liczbę wydarzeń integrujących mieszkańców. W trakcie spotkań stwierdzono, że „jak nie będzie dobrej infrastruktury, to nie będzie ludzi, nad którymi będzie można pracować”. Również w ankietach mieszkańcy wskazywali na potrzebę poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej (42% odpowiedzi), rozwój turystyki i infrastruktury okołoturystycznej (34% odpowiedzi) oraz rozwój działalności kulturalnej i sportu (28% odpowiedzi), także w pytaniach otwartych pojawiały się odpowiedzi dotyczące rozwoju miejsc do aktywnego wypoczynku, parki rowerowe oraz spacerowe, budowa miejsc relaksu i wypoczynku, organizacji warsztatów i zajęć integrujących mieszkańców.

Analizując dostęp do infrastruktury uczestnicy spotkań zwrócili uwagę na potrzebę zwiększenia możliwości rozwoju odnawialnych źródeł energii, ponieważ coraz więcej osób chce zapewnić sobie bezpieczeństwo energetyczne oraz niezależność energetyczną. Jednak zwrócono również uwagę na koszty, które ze sobą niosą OZE. Dlatego zdecydowano, iż jedno z przedsięwzięć zostanie ukierunkowane na wspieranie inwestycji związanych z energią odnawialną, szczególnie jeśli będzie służyła dla dobra całego społeczeństwa.

¹⁵ Dane GUS za 2021 r.

1.9. Charakterystyka edukacji

Na obszarze Żuławskiej LGD zlokalizowane są następujące placówki oświatowe¹⁶:

- Gmina Lichnowy: trzy publiczne placówki oświatowe: w Lisewie Malborskim, Szymankowie i Lichnowach;
- Gmina Malbork: jedna publiczna placówka oświatowa w Nowej Wsi Malborskiej;
- Gmina Miłoradz: dwie publiczne placówki oświatowe: w Miłoradzu i Kończewicach;
- Gmina Nowy Staw: jedna publiczna placówka oświatowa w Nowym Stawie;
- Gmina Stare Pole: jedna publiczna placówka oświatowa w Starym Polu;
- Gmina Krynica Morska: jedna publiczna placówka oświatowa w Krynicy Morskiej;
- Gmina Nowy Dwór Gdański: sześć publicznych placówek oświatowych: 3 w Nowym Dworze Gdańskim oraz po jednej w: Kmiecinnie, Lubieszewie, Marzęcinie;
- Gmina Ostaszewo: jedna publiczna placówka oświatowa w Ostaszewie;
- Gmina Stegna: pięć publicznych placówek oświatowych: w Jantarze, Mikoszewie, Tujsku, Drewnicy i Stegnie;
- Gmina Sztutowo: jedna publiczna placówka oświatowa w Sztutowie.

W tabeli 13 przedstawiony został *współczynnik skolaryzacji brutto* oraz *liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców*. Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności.

Tabela 13 Współczynnik skolaryzacji brutto oraz liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji brutto						Liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Żuławska LGD	81,8	79,5	79,8	74,0	74,1	78,9	59	67	77	72	74	75
województwo pomorskie	96,7	94,8	95,0	94,5	95,2	95,3	65	75	85	86	87	88
Polska	96,6	95,2	95,5	95,1	95,9	95,7	60	69	79	80	81	82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ze względu na to, że w Polsce nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa, współczynnik skolaryzacji osiąga dość wysokie wartości, ponieważ wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość wskaźnika poniżej 100% nie oznacza, że dzieci nie uczęszczają do szkół w ogóle, ale może wynikać z faktu, że kształcą się w szkołach zlokalizowanych na obszarze innych jednostek terytorialnych lub też kształcą się za granicą. W drugą stronę – współczynnik powyżej 100% oznacza, że do szkół na terenie gminy uczęszczają osoby zameldowane poza nią (najczęściej z gmin sąsiednich) i jest to charakterystyczne dla miast, ale może też oznaczać, że w tych szkołach uczą się osoby, które przekroczyły wiek nominalnie przypisany temu poziomowi edukacji. Im niższy współczynnik skolaryzacji, tym mniej dzieci, które w danej gminie powinny realizować obowiązek szkolny. Można założyć, że jeśli dzieci z danej gminy nie uczęszczają w niej do szkoły, to istnieje duże prawdopodobieństwo, że w ogóle fizycznie ich tam nie ma, a co za tym idzie – nie ma też rodziców (wyjazd za granicę, praca i nauka w większych ośrodkach miejskich).

Jakość szkolnictwa w poszczególnych gminach obrazują średnie wyniki z egzaminów w klasie 8 szkoły podstawowej, które są zakończeniem tego etapu nauczania. Po reformie szkolnictwa, w wyniku której zlikwidowano gimnazja, pierwszy egzamin ósmoklasisty odbył się w 2019 r. Według najbardziej aktualnych danych, najlepsze wyniki z egzaminu w roku 2022 osiągnęli uczniowie z Gminy Malbork w zakresie języka polskiego (61,5%), uczniowie z Gminy Nowy Staw w zakresie matematyki (56,7%) oraz uczniowie z Gminy Krynica Morska w zakresie języka angielskiego (70,5%).

¹⁶ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, System Informacji Oświatowej, strona internetowa Ministerstwa Edukacji i Nauki, rspo.gov.pl

W poniższej tabeli przedstawiono średnie wyniki z egzaminów ósmoklasisty dla obszaru Żuławskiej LGD w porównaniu do średniej wojewódzkiej i krajowej w latach 2019–2022 w ramach trzech podstawowych przedmiotów, tj. język polski, język angielski, matematyka.

Tabela 14 Wyniki egzaminu ósmoklasisty na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2019–2022

Jednostka terytorialna	Język polski				Matematyka				Język angielski			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Żuławska LGD	54,4	55,4	42,1	55,7	40,4	41,7	34,0	49,6	49,8	48,5	41,7	56,7
województwo pomorskie	61,6	57,8	58,3	59,2	44,2	45,5	46,1	56,2	58,3	53,8	65,1	66,8
Polska ¹⁷	63,0	59,0	60,0	60,0	45,0	46,0	47,0	57,0	59,0	54,0	66,0	67,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki, mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow

Poza nauką na poziomie podstawowym, na obszarze Żuławskiej LGD mieszkańcy mają dostęp do kształcenia na szczeblu średnim, tj. w liceum, technikum oraz szkołach zawodowych. Na terenie LGD funkcjonują następujące szkoły ponadpodstawowe¹⁸:

- Gmina Nowy Dwór Gdański: Zespół Szkół w Nowym Dworze Gdańskim (technikum i szkoła branżowa I stopnia), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Ireny Sendlerowej w Nowym Dworze Gdańskim (szkoła przysposabiająca do pracy oraz szkoła branżowa I stopnia), Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Żuławskiej w Nowym Dworze Gdańskim.

1.10. Innowacyjność i współpraca

Elementem bazowym oceniającym innowacyjność regionu jest ilość podjętych działań w kierunku rozwoju nowoczesnych technologii, infrastruktury, sfery badania i rozwój (B+R) oraz społeczeństwa informacyjnego. Każde z wymienionych działań mogło być w ostatnich latach realizowane przy dofinansowaniu w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR) na lata 2014–2020. W 2021 roku na terenie województwa pomorskiego podpisano umowy/wydano decyzje o dofinansowanie 1 192 projektów ze wsparciem w ramach ww. programu. Na obszarze LGD podpisano 21 umów, z czego 9 w Gminie Stegna, po 3 w gminach Miłoradz i Nowy Dwór Gdański, 2 w Gminie Nowy Staw, a także po jednej w gminach Lichnowy, Stare Pole, Ostaszewo i Sztutowo. Na terenie gmin Krynica Morska oraz Malbork nie zrealizowano żadnego projektu w ramach ww. programu. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2020 roku w województwie pomorskim wyniósł 31,1% – był to wzrost w stosunku do 2016 r. o 13 pp. Wynik dla województwa jest identyczny jak średnia dla Polski – 31,1% (dane GUS).

Innowacyjność ma znaczący wpływ na rozwój gospodarki. Innowacyjna gospodarka jest istotnym instrumentem kształtowania wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wzmacniania konkurencyjności regionu. W czerwcu 2021 r. Komisja Europejska opublikowała *Europejski Ranking Innowacyjności 2021*, który pokazuje, że wyniki Europy w zakresie innowacji poprawiają się w całej Unii Europejskiej. Od 2014 r. wyniki w zakresie innowacji wzrosły średnio o 12,5%. Zgodnie z ww. opracowaniem, najwyższą pozycję w kraju zajął region „Warszawski stołeczny” – 137. Miejsce w rankingu 240 regionów Unii Europejskiej. Gminy znajdujące się na obszarze LGD terytorialnie zaklasyfikowane są do regionu województwa pomorskiego, które w rankingu uplasowało się na 191. Pozycji. Najgorzej w Polsce prezentował się region „Mazowiecki Regionalny” – 228. Pozycja.

W kontekście innowacyjności i warunków do jej rozwoju warto przeanalizować kwestię cyfryzacji, w tym dostępu do wysokiej jakości Internetu. Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej, aktualna¹⁹ penetracja lokalowa 100 Mb/s²⁰ dla gmin obszaru LGD jest najwyższa w Gminie Nowy Dwór Gdański (60%), przy czym nawet

¹⁷ Dane dla kraju dostępne w wartościach zaokrąglonych do liczb całkowitych.

¹⁸ Rejestr Szkół i Pałaców Oświatowych, System Informacji Oświatowej, strona internetowa Ministerstwa Edukacji i Nauki, rspo.gov.pl

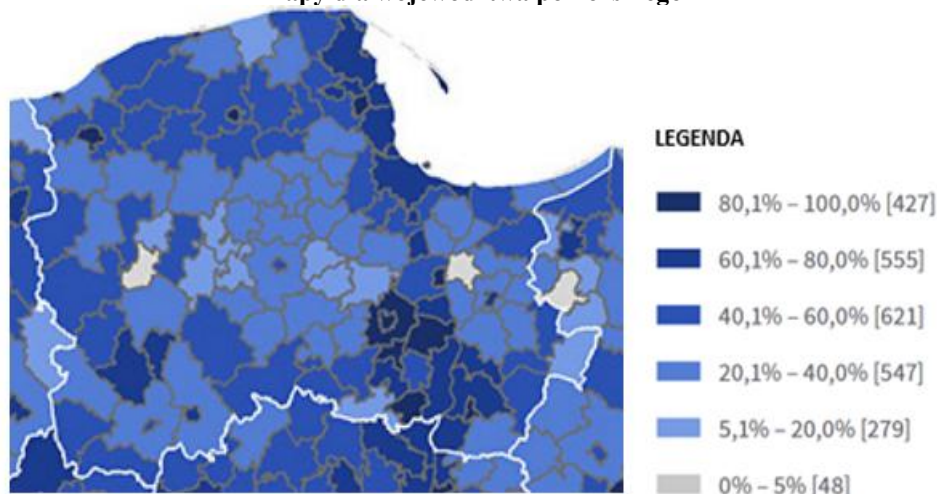
¹⁹ Inf. z dnia 31.08.2022 r.

²⁰ Penetracja lokalowa – stosunek liczby wszystkich lokali mieszkalnych w budynkach w zasięgu sieci min. 100 Mb/s (budynek, w którym operatorzy deklarują możliwość świadczenia danych usług) do ogólnej liczby lokali mieszkalnych na analizowanym

w tej gminie nie przekracza średniej dla Polski (75%). Najgorsza sytuacja w tym zakresie występuje w gminach Lichnowy (8%) i Krynica Morska (9%)²¹.

Biorąc pod uwagę penetrację budynkową zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s, najlepiej wygląda sytuacja w gminach Stegna i Nowy Dwór Gdański, gdzie wartość wskaźnika oscyluje w granicach pomiędzy 40,1–60,0%. Najgorsza sytuacja występuje w Gminie Lichnowy, gdzie wskaźnik znajduje się w przedziale 0–5%. W pozostałych gminach – Krynica Morska, Sztutowo, Ostaszewo, Nowy Staw, Miłoradz, Malbork i Stare Pole – wskaźnik znajduje się w przedziale 20,1–40,0% (mapa 3).

Mapa 3 Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s – fragment mapy dla województwa pomorskiego

Źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 roku, s. 115

Pomimo, iż LGD w ramach poprzedniej LSR nie realizowało projektów współpracy, to członkowie LGD zdają sobie sprawę, iż operacje w partnerstwie są dobrą formą kooperacji i wpływają pozytywnie na rozwój umiejętności i współdziałania w realizowaniu istotnych celów. Wydaje się niezbędne, aby w przyszłości zwracać uwagę na ten aspekt oraz starać się do realizowanych projektów dobierać solidnych i sprawdzonych partnerów. Dlatego uznano, iż w celu zwiększenia możliwości rozwoju mieszkańców oraz podmiotów z obszaru LGD, należy podejmować działania w kierunku realizacji projektów partnerskich, do których Żuławska LGD będzie zachęcała podmioty z obszaru oraz będzie stwarzała warunki do realizacji tych projektów mieszkańcom, którzy będą chcieli podjąć się realizacji takich operacji.

Podczas prac nad Strategią mieszkańcy zwracali uwagę na korzyści płynące z rozwoju cyfryzacji, szczególnie w zakresie nauki oraz pracy zdalnej, a także sprzedaży usług przez Internet. Dlatego uczestnicy spotkań podkreślali, iż istotne jest podjęcie działań ukierunkowanych na cyfryzację obszaru oraz zwiększenie świadomości mieszkańców zarówno w zakresie korzyści jakie płyną z wykorzystywania cyfryzacji w nauce oraz usługach, jak i unikania zagrożeń związanych z cyberprzestępczością. Te działania według mieszkańców należy też kierować do seniorów, gdyż często to właśnie oni są narażeni na zagrożenia internetowe oraz na wykluczenie cyfrowe. Ponadto działania w tym kierunku przyczynią się do zwiększenia innowacyjności obszaru. Cyfryzacja przyczyni się również do rozwoju gospodarczego oraz zwiększy dostępność usług dla mieszkańców i turystów. Jednak głównym obszarem, od którego będzie się oczekiwało wdrażania innowacji, będą oddolne inicjatywy, które przyczynią się do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców oraz integracji, włączenia osób zagrożonych wykluczeniem oraz wzmocnienia gospodarczego.

1.11. Dziedzictwo kulturowe, tożsamość lokalna, potencjał turystyczny

Gminy obszaru Żuławska LGD tworzą spójny pod względem kulturowym i historycznym obszar, będący terenem o bogatej przeszłości i ciekawych doświadczeniach, wynikających z położenia w strategicznym miejscu –

obszarze. Należy wyjaśnić, że na potrzeby monitorowania postępów realizacji celów Europejskiej Agendy Cyfrowej gospodarstwo domowe utożsamiane jest z lokalem mieszkalnym.

²¹ Urząd Komunikacji Elektronicznej, Atlas szerokopasmowego dostępu do Internetu, mapbook.uke.gov.pl/areas

umożliwiającym dostęp do Morza Bałtyckiego. Kształtowanie się krajobrazu regionu związane jest bezpośrednio z działaniem Wisły. Kiedy rzeka rozpoczęła proces kształtowania delty, w południowej części Żuław pojawili się pierwsi osadnicy. Pierwsze udokumentowane znaleziskami archeologicznymi ślady osadnictwa pochodzą z 1500 r. p.n.e.

W czasach średniowiecza (głównie XIII–XIV w.), kiedy do Malborka została przeniesiona siedziba Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego, region zaczął rozwijać się gospodarczo i były to czasy intensywnego osadnictwa. Ze względu na specyficzne i trudne warunki hydrograficzne, występowała konieczność rozbudowania systemu melioracyjnego, dzięki któremu możliwe było pozyskiwanie nowych gruntów pod uprawę i hodowlę. Po pokoju toruńskim w 1466 r. tereny Żuław zostały przejęte przez państwo polskie. Wówczas na obszar zaczęła napływać ludność z Niderlandów (dzisiejsze kraje Beneluksu – Belgia, Holandia, Luksemburg), która posiadała doświadczenie w zagospodarowaniu terenów podmokłych i zalewowych. Zostali oni zmuszeni do relokacji ze względu na prześladowania religijne. Osadzali się na terenach, które osuszyli, budowali kanały, wiatraki, zakładali nowe wioski. Ze względu na specyfikę terenu, w okresie XV–XVI w. dochodziło do wielu powodzi, które niejednokrotnie kończyły się rozległymi zniszczeniami.

Wynikiem rozbiorów (lata 1772–1795) było włączenie tych terenów pod panowanie Prus Zachodnich. W czasach panowania pruskiego gospodarka Żuław rozwijała się dynamicznie. W tym okresie Nowy Dwór Gdański stał się ważnym ośrodkiem handlowym, rozwijał się przemysł związany z lnem, tytoniem, funkcjonował browar, garbarnia, wytwórnia wódek, a także fabryka maszyn rolniczych.

II wojna światowa był przełomem, który spowodował zmianę sytuacji na tym obszarze. Wielu z mieszkańców zginęło podczas działań wojennych lub też zostało wtrąconych do obozu koncentracyjnego w KL Stutthof (obecnie położony w granicach administracyjnych Gminy Sztutowo), na granicy Żuław i Mierzei Wiślanej. Pod koniec wojny, wycofująca się w 1945 r. armia niemiecka wysadziła w szesnastu miejscach wały przeciwpowodziowe i tamy Martwej Wisły, Nogatu, Tugi i Kanału Młyńskiego w Tczewie, powodując, że wdzierająca się woda zalała ponad 120 tys. ha ziemi, a około 40 tys. ha zamieniła w mokradła i bagna. W ten sposób zniszczony został dotychczasowy dobytek budowany przez lata – urodzajne pola, drogi, wały, groble, mosty, śluzy, przepompownie czy linie kolejowe, a także tysiące domów, budynków i zagród. Tereny te były wówczas odcięte zarówno od Gdańska, jak i od pozostałych sąsiadujących regionów – stały się wówczas nieaktywne gospodarczo. Po tragicznych wydarzeniach wojennych rozpoczęto powolny proces odbudowy terenu – naprawiano wały, śluzy, stacje pompy, osuszano tereny. W okresie powojennym, ze względu na panujący ustrój socjalistyczny, gospodarka opierała się na PGR-ach i spółdzielniach produkcyjnych²².

Obszar wchodzący w skład LGD, ze względu na położenie na terenie Żuław i Mierzei Wiślanej, charakteryzuje się niespotykaną w innych miejscach na terenie Polski ilością kanałów, przekopów, rowów melioracyjnych oraz innych cieków wodnych²³. Szacuje się, że teren ten posiada największą gęstość sieci rzecznej w kraju. Obszar Żuławskiej LGD, ze względu na położenie, posiada olbrzymie walory turystyczne. Na atrakcyjność regionu wpływ mają przede wszystkim specyficzny mikroklimat, który charakteryzuje się największą na polskim wybrzeżu ilością słonecznych dni i wyższą niż na wielu innych nadmorskich plażach temperaturą wody Bałtyku oraz obecnością zwartych kompleksów leśnych znajdujących się na terenie Parku Krajobrazowego Mierzeja Wiślana. Duża ilość rzek i kanałów umożliwia korzystanie z różnych form rekreacji na wodzie. Na terenie obszaru znajdują się wytyczone szlaki wodne, rowerowe, piesze i konne²⁴.

Oprócz walorów środowiskowych, jednym z najbardziej znanych i istotnych dla dziejów historycznych regionu zabytkiem jest były Obóz Koncentracyjny KL Stutthof, który został utworzony przez Niemców w 1939 r. na odosobnionym terenie, w pobliżu portu bałtyckiego w Gdańsku. Był to pierwszy nazistowski obóz koncentracyjny założony poza granicami Niemiec oraz ostatni wyzwolony przez aliantów w 1945 r. Oprócz byłego obozu, na terenie obszaru w rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa²⁵ znajduje się 181 obiektów dziedzictwa

²² Przewodnik turystyczno-krajoznawczy, *Powiat Malborski*, 2015, str. 13–89.

²³ Strona internetowa Powiatu Nowodworskiego, nowydworgdanski.pl/o-powiecie-nowodworskim

²⁴ Pomorska Regionalna Agencja Turystyczna, *Żuławy Wiślane. Krajobraz nie tylko dla konesera*, zeglugawislana.pl/files/upload/zulawy_wislane.pdf

²⁵ Narodowy Instytut Dziedzictwa, nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby, stan na dzień 30 czerwca 2022 r.

kulturowego – 115 z nich zlokalizowanych jest w gminach powiatu nowodworskiego, a 66 na terenie gmin powiatu malborskiego. Wśród nich znajdują się m.in.:

- Gmina Lichnowy: kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki parafialny pw. św. Katarzyny w Borętach, ruina kościoła pw. św. Katarzyny z cmentarzem przykościelnym w Borętach, kościół parafialny pw. św. Urszuli w miejscowości Lichnowy, kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Lisewie Malborskim, dom podcieniowy w Pordenowie;
- Gmina Malbork: kościół parafialny pw. św. Andrzeja z drewnianą dzwonnica i cmentarzem przykościelnym w Lasowicach Wielkich, cmentarz mennonicki w Stogach;
- Gmina Miłoradz: kościół parafialny pw. św. św. Apostołów Szymona i Judy z dzwonnica, cmentarzem i ogrodzeniem z bramą w Gnojewie, kościół parafialny pw. św. św. Piotra i Pawła z cmentarzem przykościelnym, kostnicą, plebanią i budynkiem gospodarczym w Mątowach Wielkich, kościół parafialny pw. św. Stanisława w Miłoradzu z cmentarzem, dzwonnica i kostnicą, kościół parafialny pw. św. Mikołaja w miejscowości Pogorzała Wieś;
- Gmina Nowy Staw: kościół pw. Podwyższenia Krzyża w Myszewie, kościół pw. św. Mateusza w Nowym Stawie, a także dawny cmentarz przy kościele z murem i bramą cmentarną, zespół słodowni w Nowym Stawie, wieża ciśnienia i stacja pomp w Nowym Stawie, kościół parafialny pw. św. Bartłomieja w Świerkach;
- Gmina Stare Pole: kościół parafialny pw. św. Mikołaja z cmentarzem w Królewie, zespół kościoła parafialnego pw. św. Barbary w Krzyżanowie, zespół dawnego kościoła ewangelickiego, obecnie rzymsko-katolicki pw. MB Królowej Polski w Starym Polu, poczta z budynkiem gospodarczym i ogrodzeniem w Starym Polu, zespół cukrowni w Starym Polu, cmentarz mennonicki w miejscowości Szaleniec;
- Gmina Krynica Morska: układ ruralistyczny z XIX–XX w. w Krynicy Morskiej, drewniany dom letniskowy z 1900 r. przy ul. Szkolnej w Krynicy Morskiej, wille i domy z końca XIX w. i początku XX w. w Krynicy Morskiej;
- Gmina Nowy Dwór Gdański: kościół pw. św. Mikołaja z XIV w. w miejscowości Cyganek – Żelichowo, drewniany dom z otoczeniem ogrodowo-parkowym z 1887 r. w miejscowości Jazowa, kościół parafialny pw. Św. Jadwigi w Kmiecinie kościół parafialny pw. św. Elżbiety w Lubieszewie, kościół parafialny pw. św. Anny z drewnianą wieżą oraz cmentarz przykościelny w miejscowości Marynowy, kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w miejscowości Marzęcino, kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Nowym Dworze Gdańskim;
- Gmina Ostaszewo: drewniany dom z 1796 r. w miejscowości Grobla, kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki pw. św. Jana Chrzciciela w Ostaszewie, ruina kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Ostaszewie, drewniany kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki pw. MB Częstochowskiej w Palczewie, murowano-drewniany wiatrak holenderski w Palczewie;
- Gmina Stegna: drewniany dom holenderski w Drewnicy, drewniany wiatrak holenderski i wiatrak kozłak w Drewnicy, drewniana chata rybacka w miejscowości Jantar, kościół filialny pw. św. Jakuba w Niedźwiedzicy, most drogowy zwodzony I na rzece Szarpawie oraz most drogowy zwodzony II na Wiśle Królewieckiej, a także most kolejowy obrotowy wąskotorowy nad rzeką Szarpawą w Rybinie, budynek przepompowni wraz z urządzeniami technicznymi nad kanałem Linawy w miejscowości Rybina-Chłodniewo, kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Jezusa w Stegnie, most drogowy zwodzony na rzece Tudze w miejscowości Stobiec, kościół pw. Narodzenia NMP w Żuławkach z cmentarzem i ogrodzeniem, cmentarz ewangelicki w Żuławkach;
- Gmina Sztutowo: Miejsce Pamięci Narodowej – teren obozu „KL Stutthof” w Sztutowie, szkoła z magazynem w Sztutowie, dom z około 1901 r. z drewnianym budynkiem gospodarczym w Sztutowie, most drogowy zwodzony na Wiśle Królewieckiej w Sztutowie.

Przez teren Żuławskiej LGD przebiega Szlak Polskich Zamków Gotyckich, w skład którego wchodzi 6 budowli, w tym Zamek w Malborku (znajdujący się na terenie gminy miejskiej Malbork), będący rezydencją Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego ²⁶.

²⁶ Strona promocyjna województwa pomorskiego, pomorskie.travel.pl

Oprócz ww. zabytków, w rejestrze zabytków znajdują się również liczne domy podcieniowe, czyli budynki charakterystyczne dla architektury holenderskiej – z potężnymi werandami, podpartymi drewnianymi kolumnami. Budynki tego typu znajdują się na terenie gmin obszaru LGD i są pozostałością po osadnictwie niderlandzkim.

Pod kątem atrakcyjności obszaru zarówno dla mieszkańców jak i turystów warto zwrócić uwagę na infrastrukturę publiczną, która umożliwia mieszkańcom spędzanie czasu wolnego. Miejscami takimi na obszarze LGD są niewątpliwie kąpieliska znajdujące się w następujących miejscach:

- Morskie *Krynica Morska – Bulwar 1 i 2, Korczaka, Port*;
- Kąty Rybackie;
- Sztutowo;
- Kąpieliska *Stegna I i II*,
- Kąpielisko *Jantar*
- Kąpielisko *Mikoszewo*.

Z tych miejsc korzysta zwłaszcza w sezonie letnim wielu mieszkańców i turystów, jednakże są one niedostosowane lub w niewielkim stopniu dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, jednocześnie posiadają braki w infrastrukturze ograniczające ich funkcje oraz poziom bezpieczeństwa.

Na potrzebę rozwoju kąpielisk zwracali uwagę również sami mieszkańcy podczas tworzenia LSR, w związku z powyższym oraz z możliwością skorzystania z finansowania FEP 2021-2027 z działania związanego z infrastrukturą turystyczną postanowiono skierować jedno z przedsięwzięć na dofinansowanie poprawy stanu infrastruktury wokół kąpielisk.

1.12. Walory przyrodnicze i krajobrazowe

Pod względem fizycznogeograficznym, analizowany obszar położony jest w megaregionie Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Niż Środkowoeuropejski, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie, w makroregionie Podbrzeże Gdańskie, w dwóch mezoregionach: Mierzeja Wiślana i Żuławy Wiślane²⁷. Obszar odznacza się dużą spójnością przyrodniczą, która wynika ze zbliżonych bądź tożsamyh uwarunkowań poszczególnych elementów środowiska.

Obszar LGD charakteryzuje się dużą wilgotnością powietrza i gruntu, która wynika z dość płytkiego zalegania wód gruntowych, bardzo dużej ilości kanałów oraz rowów melioracyjnych a także wpływa na to bliskość morza. Specyficzny mikroklimat charakteryzuje się największą na polskim wybrzeżu ilością słonecznych dni i wyższą niż na wielu innych nadmorskich plażach temperaturą wody Bałtyku oraz obecnością zwartych kompleksów leśnych. W delcie Wisły występuje mniejsza ilość opadów – spowodowane jest to zatrzymywaniem wiatrów przez wysoczyzny wschodnie i zachodnie.

Żuławy Wiślane to teren o całkowicie równinnej formie ukształtowania. Nieliczne i naturalne wzniesienia terenu skupione są na południu, przy czym są one bardzo delikatne, dlatego też obszar sprawia wrażenie idealnie płaskiej równiny. Na tym tle wyróżnia się Mierzeja Wiślana, czyli wąskie pasmo wydmy porośniętych lasem sosnowym, zabezpieczającym ziemię żuławską od strony wód Zatoki Gdańskiej.

System wodny na terenie obszaru jest mocno urozmaicony i skomplikowany. Wśród naturalnych form można wymienić dwie główne rzeki: Wisłę i Nogat. Ponadto cały teren pocięty jest siecią kanałów odwadniająco-nawadniających z dużą ilością rowów melioracyjnych. Większym kanałom zbiorczym towarzyszą strażnice wodne, stacje pomp, a także urządzenia techniczne tj. śluzy, jazy, przepusty, wrota przeciwsztormowe oraz mosty zwodzone.

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, na obszarze objętym LGD znajdują się następujące formy ochrony przyrody i krajobrazu²⁸:

- Park Krajobrazowy Mierzeja Wiślana (gminy: Krynica Morska, Sztutowo),
- Środkowożuławski Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy: Lichnowy, Miłoradz, Ostaszewo, Stegna),

²⁷ Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, 2002.

²⁸ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, crfop.gdos.gov.pl

- Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Nogat (gminy: Malbork, Miłoradz, Nowy Staw, Stare Pole, Nowy Dwór Gdański),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Rzek Szkarpały i Tugi (gminy: Nowy Dwór Gdański, Stegna, Sztutowo),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Białej Góry (Gmina Miłoradz),
- Obszar Natura 2000 Dolna Wisła (gminy: Miłoradz, Malbork),
- Obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły (gminy: Lichnowy, Miłoradz, Ostaszewo, Stegna),
- Obszar Natura 2000 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana (gminy: Krynica Morska, Nowy Dwór Gdański, Sztutowo),
- Obszar Natura 2000 Zalew Wiślany (gminy: Krynica Morska, Nowy Dwór Gdański, Sztutowo),
- Obszar Natura 2000 Ostoja w Ujściu Wisły (Gmina Stegna),
- Obszar Natura 2000 Ujście Wisły (Gminy Stegna),
- rezerwat przyrody „Las Mątawski” (Gmina Miłoradz),
- rezerwat przyrody „Mewia Łacha” (Gmina Stegna),
- rezerwat przyrody „Kąty Rybackie” (Gmina Sztutowo),
- rezerwat przyrody „Buki Mierzei Wiślanej” (Gmina Krynica Morska),
- 4 użytki ekologiczne (2 – Gmina Miłoradz, 1 – Gmina Nowy Staw, 1 – Gmina Krynica Morska),
- 79 pomników przyrody (7 – Gmina Lichnowy, 3 – Gmina Malbork, 14 – Gmina Miłoradz, 9 – Gmina Nowy Staw, 19 – Gmina Stare Pole, 2 – Gmina Krynica Morska, 13 – Gmina Nowy Dwór Gdański, 6 – Gmina Stegna, 5 – Gmina Ostaszewo, 1 – Gmina Sztutowo).

Przez teren Żuławskiej LGD nie przebiegają żadne korytarze ekologiczne. Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Korytarze te są ważnym elementem sieci Natura 2000, gdyż umożliwiają przemieszczanie się organizmów między siedliskami.

Poziom pokrycia obszaru LGD lasami to 0,1%, a więc znacznie mniej niż średnio w województwie (4,4%), a także mniej niż w kraju (6,0%). Wśród gmin LGD największy udział lasów w powierzchni ogółem występuje w Gminie Lichnowy (0,4%), natomiast nadal jest to istotnie mniej niż w kraju i w województwie²⁹.

Cały obszar LGD znajduje się na terenie zagrożonym powodzią. Ze względu na położenie w regionie dolnej Wisły oraz nad Morzem Bałtyckim występuje duże ryzyko powodzi.

Wskaźnik formy ochrony przyrody na obszarze LSR: obszar LGD osiąga wartość 4, ponieważ formy ochrony przyrody (park narodowy lub jego otulina, park krajobrazowy lub jego otulina, rezerwat przyrody lub jego otulina, obszar chronionego krajobrazu, obszar Natura 2000 występują na terenie 10 gmin (100% obszaru)³⁰.

Rozpatrując kwestię środowiska naturalnego, warto zwrócić uwagę na jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie corocznie opracowywanych raportów przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, dotyczących oceny jakości powietrza w województwie pomorskim. W opracowaniu pn. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim – raport wojewódzki za rok 2021* oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy. W województwie pomorskim wydzielono dwie strefy: aglomerację trójmiejską oraz strefę pomorską.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie pomorskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora bytowo-komunalnego, z komunikacji oraz z działalności przemysłowej. Znaczącymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie oraz komunikacja samochodowa na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu. Przemysł zlokalizowany na pozostałym obszarze województwa (głównie Gdańsk, Starogard Gdański) powoduje znaczne zanieczyszczenie powietrza na terenie całego województwa. Na obszarze LGD wystąpiły przekroczenia stężeń: : O₃ pod kątem ochrony zdrowia – we wszystkich gminach obszaru LGD, B(a)P w pyłe zawieszonym PM₁₀ w Gminie Nowy Staw oraz

²⁹ Dane GUS za 2021 r.

³⁰ Zgodnie z załącznikiem nr 5 do Regulaminu konkursu na wybór LSR *Kryteria wyboru LSR*, kryterium 5.8.

w gminie wiejskiej Malbork, a także O₃ pod kątem ochrony roślin w gminach: Krynica Morska, Nowy Dwór Gdański, Stegna, Sztutowo.

Biorąc pod uwagę występujące przekroczenia zanieczyszczenia powietrza na obszarze należy podejmować działania o których już wcześniej zostało wspomniane w zakresie ochrony środowiska poprzez wsparcie rozwoju odnawialnych źródeł energii, a szczególnie magazynów energii. Działania te oprócz przyczynienia się do poprawy jakości stanu powietrza, co jest istotne również z punktu widzenia rozwoju turystyki przyczynią się również do zapewnienia mieszkańcom bezpieczeństwa energetycznego. Na terenie LGD istnieje 25 238 zgłoszonych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych z czego 695 stanowią pompy ciepła. Najwięcej zainstalowanych pomp ciepła znajduje się w gminie Stegna (218) co stanowi około 3,63% całości źródeł ogrzewania. Na obszarze znajduje się 190 obiektów użyteczności publicznej z czego 11 (9 w gminie Stegna) używa do ogrzewania pompy ciepła co stanowi niecałe 1,7% źródeł ogrzewania. Dlatego tak istotne jest wsparcie instytucji w zakresie rozwoju OZE i zabezpieczenie bezpieczeństwa energetycznego obszaru poprzez montaż magazynów energii.

Ponadto zważywszy na fakt, iż na obszarze LGD występują liczne formy ochrony przyrody, zdecydowana się na przeznaczenie jednego z przedsięwzięć na działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej, działanie to będzie możliwe do realizacji przy finansowaniu z FEP 2021-2027.

1.13. Produkty lokalne

Dobry stan środowiska naturalnego oraz walory naturalne sprzyjają rozwojowi turystyki, w tym przede wszystkim turystyki pieszej, konnej, rowerowej oraz ekoturystyki. Część gmin obszaru jest rozpoznawalna pod względem turystycznym. Dlatego istotna w rozwoju regionu jest promocja miejscowych zasobów dziedzictwa naturalnego oraz kulturowego.

Ważnym elementem wyróżniającym region są produkty lokalne. Swoją jakość zawdzięczają bogactwu występującemu na obszarze Żuławskiej LGD, dobremu glebom i czystości środowiska, które towarzyszą hodowli i uprawom rolniczym. Na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z Województwa Pomorskiego wpisanych jest 6 produktów z obszaru LGD³¹:

- Twaróg żuławski – Gmina Nowy Dwór Gdański (wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych 23.01.2018 r. w kategorii produkty mleczne). Zwarta masa twarogowa, na przekroju gładka, zewnętrzna powierzchnia z grudkami, o lekko kwaśnym i słonym smaku;
- Pieczeń boczkowa z Marzęcina – Gmina Nowy Dwór Gdański (wpisana na Listę Produktów Tradycyjnych 02.07.2014 r. w kategorii produkty mięsne). Opieczona, złocista pieczeń boczkowa, w przekroju widoczne mięso wymieszane z zieloną natką pietruszki. O popularności pieczeni decydują zarówno walory smakowe, jak również łatwość przygotowania i dostępność produktów – w większości pochodzących z własnego gospodarstwa;
- Wieprzowina w słojach z Żuław (wpisana na Listę Produktów Tradycyjnych 15.02.2011 r. w kategorii produkty mięsne). Tradycyjne sposoby utrwalania większej ilości mięsa na Żuławach polegały na soleniu, suszeniu i wędzeniu, a od I wojny światowej, na apertyzacji w słojach wecka. Ten ostatni sposób utrwalania mięsa w słojach wecka, zyskał na Żuławach już przed II wojną światową szczególną popularność, a po 1945 r. upowszechnił się wśród ludności napływowej, ze względu na szereg zalet jakie prezentował. Po ugotowaniu: zwarta masa mięsna z odrobiną wygotowanego smalcu i galaretką wytworzoną z wieprzowiny;
- Bałabuchy marzęcińskie – Gmina Nowy Dwór Gdański (wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych 20.04.2015 r. w kategorii wyroby piekarnicze i cukiernicze). Dobrze wypieczone bułki pszenne. Bałabuchy to pieczywo, którego tradycja wypieku wywodzi się z obszaru Ukrainy. Bałabuchy, nazywane inaczej ukraińskim chlebem, przygotowywano tam powszechnie, wypiekając przynajmniej raz w tygodniu. Na Żuławie receptura ta przybyła wraz z falą osadnictwa ukraińskiego, która miała miejsce po II wojnie światowej;

³¹ Strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Lista produktów tradycyjnych, gov.pl/web/rolnictwo/woj-pomorskie, stan na dzień 05.05.2023 r.

- Kapuśniaczki żuławskie (wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych 11.10.2017 r. w kategorii wyroby piekarnicze i cukiernicze). Małe, okrągłe rumiane, drożdżowe bułeczki nadziewane kapustą i grzybami;
- Sos zimny żuławski (wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych 30.12.2011 r. w kategorii wyroby gotowe dania i potrawy). Zwięzły, puszysty o świeżym zapachu i subtelnym smaku.

Ponadto wśród produktów lokalnych istotny jest również certyfikat Bursztynowy Kłos, który jest nadawany przez LGD podmiotom gospodarczym, organizacjom pozarządowym, instytucjom i osobom fizycznym jeśli w ramach swojej działalności wytwarzają produkty, świadczą usługi lokalne lub organizują wydarzenia, których podstawę stanowią lokalne zasoby, tradycyjne sektory gospodarki lub lokalne dziedzictwo, w tym kulturowe, historyczne lub przyrodnicze, czyli wytwarzają tzw. „produkty lokalne”. Zgłoszony produkt, usługa lub wydarzenie powinny być dostępne stale, cyklicznie lub na zamówienie.

1.14. Zasada równości szans i niedyskryminacji

LGD poważnie podchodzi do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn. W poprzedniej LSR określono konkretną grupę w niekorzystnej sytuacji, którą stanowili studenci/uczniowie oraz absolwenci do 29. roku życia. Wybór ten był wynikiem przeprowadzonej diagnozy. W obecnej LSR planuje się dalszą aktywizację osób młodych (do 25. roku życia), a także aktywizację osób starszych, co ściśle związane jest z wnioskami z przeprowadzonej diagnozy. Natomiast jako grupę w niekorzystnej sytuacji, dla której przewidziano szczególne wsparcie, wskazano kobiety, ponieważ mają one nierówny w stosunku do mężczyzn dostęp do rynku pracy (zgodnie z diagnozą udział kobiet w osobach bezrobotnych ogółem znacznie przekracza udział mężczyzn). Podczas wdrażania LSR upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi.

2. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Analiza SWOT dla obszaru Żuławskiej LGD (tabela 16) została przeprowadzona w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad diagnozą obszaru, w tym dane GUS, a przede wszystkim z wykorzystaniem zróżnicowanych metod partycypacji społecznej. W analizie starano się uwzględnić możliwie najwięcej rekomendacji, uwag i opinii lokalnej społeczności, będącej przedstawicielami wszystkich trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego oraz mieszkańców.

Tabela 15 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Rozwijające się budownictwo mieszkaniowe na obszarze – stosunkowo wysoki wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym, spowodowany głównie atrakcyjnością osiedleńczą Gminy Malbork.	1. Malejąca liczba ludności spowodowana ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji.
2. Wysoki udział osób z dostępem do sieci wodociągowej.	2. Niekorzystna struktura piramidy wieku i płci.
3. Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru.	3. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców – mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych.
4. Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne, w tym różnorodne formy ochrony przyrody.	4. Zdecydowana przewaga kobiet wśród osób bezrobotnych – znacznie wyższa od średniego udziału w województwie i kraju.
5. Funkcjonowanie na terenie powiatów Specjalnej Pomorskiej Strefy Ekonomicznej.	5. Stosunkowo wysoki poziom bezrobocia długotrwałego.
6. Duży udział wielkopowierzchniowych gospodarstw w strukturze wielkości gospodarstw, świadczący o specjalizacji w tej dziedzinie.	6. Średni udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych niższy niż średnia w województwie i kraju.
7. Korzystne warunki do rozwoju rolnictwa – dobre gleby i warunki naturalne.	7. Ubożenie mieszkańców – wysoki udział osób i gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz wysoki udział rodzin i dzieci otrzymujących zasiłki rodzinne.
8. Położenie w bliskiej odległości atrakcji turystycznych – Zamek Krzyżacki w Malborku,	8. Niski i malejący współczynnik skolaryzacji, świadczący o tym, że część mieszkańców realizuje obowiązek szkolny poza obszarem.
9. Położenie na Szlaku Zamków Gotyckich.	9. Niewystarczający dostęp do opieki nad dziećmi do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego.
10. Duże zainteresowanie wsparciem w podejmowaniu lub rozwoju działalności gospodarczej.	10. Stosunkowo niski stopień skanalizowania obszaru i niski stopień korzystających z sieci gazowej.
11. Dostęp do Morza Bałtyckiego, szerokie piaszczyste plaże.	12. Niezadowalający poziom dostępności usług medycznych i społecznych
-	13. Zdecydowane braki w pokryciu obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – nieodpowiednie podejście do planowania przestrzeni.
-	14. Braki w rozwiązaniach cyfrowych i w innowacyjnym podejściu do wzrostu gospodarczego obszaru.
-	14. Niewystarczające wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych oraz brak działań na rzecz różnorodności biologicznej
-	15. Mała liczba przedsiębiorstw społecznych i słabo rozwinięta ekonomia społeczna oraz słaba konsolidacja i współdziałanie sektora pozarządowego.
-	16. Sceptycyzm i pogłębiający się marazm wśród mieszkańców.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej.	1. Zmiany klimatu.
2. Cyfryzacja życia codziennego.	2. Emigracja mieszkańców Polski.
3. Wzrost świadomości obywatelskiej, w tym poczucia tożsamości i identyfikacji z miejscem zamieszkania.	3. Wzrost kosztów życia mieszkańców obszaru.
4. Wzrost średniej długości życia.	4. Atrakcyjność gospodarcza sąsiednich regionów.

5. Moda na migracje z większych miast na wieś.	5. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z występowaniem pandemii COVID-19, wojny w Ukrainie i ewentualnych innych nieprzewidzianych wydarzeń.
6. Wzrost zainteresowania turystyką krajową.	6. Położenie znacznej części obszaru na terenach zagrożonych wystąpieniem powodzi.
-	7. Wykluczenie cyfrowe.

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski z analizy SWOT

Obszar Żuławskiej LGD posiada ukierunkowaną tożsamość lokalną mieszkańców, wynikającą ze wspólnej historii, tradycji i dziedzictwa kulturowego. Charakterystyczne wydarzenia historyczne oraz sławne osoby pochodzące z tego obszaru sprawiają, że jest on spójną jednostką pod względem tożsamości lokalnej. Biorąc pod uwagę inne aspekty funkcjonowania, można wskazać mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które w największym stopniu determinują zakres podejmowanych działań.

Aktualna sytuacja demograficzna kształtuje się na tym terenie niezbyt korzystnie, ponieważ systematycznie maleje liczba mieszkańców, która spowodowana jest ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji. Pogłębianie się tej sytuacji w połączeniu z niekorzystną strukturą piramidy wieku i płci oraz wzrostem wskaźników obciążenia demograficznego może negatywnie wpłynąć na rozwój obszaru. Zasadne jest więc dążenie do dostosowania usług do zmian demograficznych, ale też zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej całego obszaru, a nie jedynie wybranych gmin, których atrakcyjność istotnie wpływa na średnią dla całego obszaru. Malejąca liczba mieszkańców wynika między innymi z odpływu młodych osób w poszukiwaniu lepszych perspektyw życiowych. Młodzi ludzie wyjeżdżają na studia, po ukończeniu których nie wracają. Stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości będzie pierwszym czynnikiem, który zachęci do powrotu do gmin z obszaru Żuławskiej LGD.

W obecnych czasach szybki Internet i ucyfrowienie życia codziennego mogą stać się jednym z decydujących czynników o pozostaniu/powrocie do danego miejsca. Na jakość życia, pracy i przebywania w danym miejscu duży wpływ ma jakość środowiska i czyste powietrze. Dla miejsc takich jak gminy LGD bardzo ważne będzie też wzmacnianie lokalnej tożsamości i budowanie więzi społecznych oraz zachęcanie do zawiązywania partnerstw i realizacji inicjatyw oddolnych.

Pomimo rosnących wskaźników gospodarczych, poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru nadal jest niezadowolający. Należy podjąć działania, które jeszcze mocniej zaktywizują mieszkańców i spowodują dalszy rozwój podmiotów gospodarczych, które zapewnią miejsca pracy bez konieczności emigrowania zarobkowego do innych miast. Bezrobocie jest również najczęstszą przyczyną wykluczenia społecznego i ubożenia, które zmusza do korzystania z pomocy społecznej, a na terenie Żuławskiej LGD wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej są wyższe niż w województwie i kraju. W przypadku obszaru gmin LGD, istotna jest aktywizacja bezrobotnych kobiet, które stanowią wyraźnie dominującą płć w zakresie osób pozostających bez pracy. Na obszarze LGD występują gminy w których brak jest podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do 3 lat, co może negatywnie oddziaływać na aktywność zawodową kobiet, które znacznie częściej opiekują się dziećmi. Istotne jest zatem takie kierunkowanie rozwoju, które pozwoli kobietom na podjęcie pracy – dostęp do opieki nad dziećmi czy podnoszenie kwalifikacji, co przyczyni się do wzrostu ich aktywności w tym zakresie.

Głównym atutem regionu jest jego położenie geograficzne, dlatego szans dla obszaru można upatrywać w rozwoju turystyki. Zagrożenie stanowi jednak fakt niewystarczającego wykorzystania potencjału, zarówno w postaci dziedzictwa kulturowego, jak i zasobów naturalnych poprzez sezonowość oferty turystycznej, a także możliwy wzrost atrakcyjności obszarów sąsiednich, które będą stanowić zagrożenie i konkurencję. Z drugiej jednak strony położenie w pobliżu atrakcji turystycznych takich jak np. Zamek Krzyżacki w Malborku, który corocznie przyciąga tysiące turystów, a także Przekop Mierzei Wiślanej, dostęp do morza stanowi szansę dla obszaru i rozwoju przedsiębiorczości. Jedną ze znacznie rozwiniętych gałęzi przemysłu na obszarze, jest ta związana z zakwaterowaniem i usługami turystycznymi, a więc napływ turystów do sąsiadujących z obszarem miejsc daje możliwość, że przynajmniej część z nich będzie chciała skorzystać z oferty turystycznej gmin obszaru LGD. Należy

więc skupić się na rozwoju branż ściśle powiązanych z sektorem turystycznym, stanowiącym największy potencjał obszaru.

3. Wnioski z diagnozy

Na podstawie danych statystycznych, opinii mieszkańców wyrażonych w ankietach oraz spotkań z nimi określono problemy oraz potencjały, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na obszar LGD. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed obszarem. Na ich podstawie zostały wysunięte wnioski na temat obszaru LGD, które ukazują również potrzeby mieszkańców.

Obszar LGD odnotowuje spadek liczby ludności, spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji. Ponadto obszar charakteryzuje stosunkowo szybko starzejące się społeczeństwo. Udział najstarszych grup ludności wzrósł w badanym okresie przy jednoczesnym spadku udziału ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Struktura piramidy wieku i płci wskazuje na przewagę liczebności mężczyzn w wielu przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz odwrócenie tej tendencji w wieku powyżej 50 lat, kiedy to kobiety zaczynają stanowić wyraźnie dominującą liczebną płć. Warto zwrócić uwagę na znaczny udział osób w wieku przedemerytalnym, który pozwala wnioskować, że udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym nadal będzie się zwiększał. Jednocześnie, biorąc pod uwagę zwężenie się piramidy ludności ku jej podstawie, można przewidywać, iż udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym stopniowo będzie malał. W konsekwencji doprowadzi to w najbliższych latach do wzrostu wartości wskaźników obciążenia demograficznego. Problem ten został zauważony też przez samych mieszkańców obszaru.

Pomimo wzrostu wskaźników gospodarczych, obszar cechuje niski poziom przedsiębiorczości oraz niewystarczająca ilość atrakcyjnych miejsc pracy, co również potwierdzali sami mieszkańcy na spotkaniach. Jednak należy zwrócić uwagę na fakt, że wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości na obszarze LGD w ciągu ostatnich lat uległy poprawie, a dynamika ich wzrostu jest większa niż w województwie i kraju. Również w ciągu ostatnich lat obserwuje się systematyczny spadek bezrobocia (wyjątek stanowił rok 2020, kiedy wystąpił nagły wzrost liczby bezrobotnych – wzrost wystąpił zarówno w województwie i kraju). Ponadto wśród bezrobotnych przeważają kobiety. Pomimo deficytów w przedsiębiorczości, pozytywny jest również fakt, iż mieszkańcy podczas realizacji poprzedniej LSR wyrażali duże zainteresowanie dofinansowaniem działalności gospodarczych.

Aktywność lokalnej społeczności i liczba efektywnie działających formalnych grup mieszkańców stopniowo rosła na przestrzeni analizowanych lat, jednak liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców była niższa od średniej dla województwa i kraju. Na niezadowolenie z aktywności społecznej narzekali również sami mieszkańcy podczas spotkań, podkreślali również małą integrację społeczną.

Obszar LGD posiada wspólną historię i dziedzictwo, którego wyrazem są liczne zabytki znajdujące się na terenie gmin wchodzących w skład Żuławskiej LGD. Niewątpliwym atutem regionu jest środowisko przyrodnicze – ukształtowanie terenu, liczna i bogata fauna i flora. Kolejnym atutem obszaru jest występująca tu depresja. Atrakcją jest również dostęp do morza oraz zalewu.

Biorąc pod uwagę strukturę wieku i zachodzące zmiany, należy ukierunkować działania tak, aby zapewnić mieszkańcom odpowiednie warunki do życia na obszarze. Przede wszystkim przy doborze przedsięwzięć należy zwrócić uwagę na osoby młode, które zamieszkują obszar. Skierowanie działań na zapewnienie im warunków do rozwoju może przyczynić się do zachęcenia ich do pozostania na obszarze bądź powrotu w miejsce zamieszkania po zdobyciu wykształcenia. Dlatego część z działań należy ukierunkować na rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, ale przede wszystkim należy zapewnić młodym mieszkańcom możliwość poszerzania swojej wiedzy oraz rozwoju pasji i talentów w miejscu, w którym żyją, bez konieczności wyjeżdżania do większych miast. Przedsięwzięcia skierowane do dzieci i młodzieży pozwolą im również na większą integrację i zbudowanie tożsamości lokalnej. Działania ukierunkowane na dzieci i młodzież poprzez zapewnienie im opieki, rozwój ich pasji i talentów oraz wyrównanie szans edukacyjnych mogą przyczynić się również do zwiększenia zainteresowania obszarem jako miejscem do życia dla osób, które chcą żyć na wsi, ale mieć dostęp do usług na takim samym poziomie jak w miastach, szczególnie w zakresie edukacji dzieci. Działania będą też ukierunkowane na zwiększenie świadomości obywatelskiej młodzieży oraz aktywności w życiu lokalnej społeczności, tak aby z czasem zaczęły przejmować inicjatywę i sami kreować miejscem, w którym żyją.

Działania jakie będzie podejmować LGD w kolejnych latach powinny być również skierowane na pobudzenie przedsiębiorczości wśród wszystkich mieszkańców, na co zwracali uwagę sami mieszkańcy zarówno na spotkaniach konsultacyjnych jak również w ankietach przeprowadzonych na potrzeby budowania LSR. Przedsięwzięcia powinny obejmować równocześnie rozwój działalności w celu zwiększenia dywersyfikacji gospodarczej, tak aby zapewnić bezpieczeństwo przedsiębiorcom. Ważne jest także stworzenie systemu zachęt i wsparcia dla inwestorów czy udogodnień i pomocy przy zakładaniu działalności gospodarczej. Również kursy i szkolenia w zakresie zwiększania kompetencji mieszkańców, w tym cyfrowych, oraz promowanie uczenia się przez całe życie wpłynie pozytywnie na pobudzenie gospodarcze obszaru. Działania powinny być także skierowane na zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności lokalnej gospodarki poprzez wprowadzenie nowych modeli biznesowych oraz cyfryzację produktów i usług. W rozwoju lokalnej gospodarki niezwykle istotne jest też dbanie o środowisko, dlatego działania podejmowane przez LGD powinny wspierać przystosowanie do zmian klimatu. Istotne jest, żeby rozwijane działalności bazowały na lokalnych zasobach i przyczyniały się do ich promocji.

Biorąc pod uwagę, iż to kobiety zostały wybrane jako grupa w niekorzystnej sytuacji, głównie z powodu utrudnionego dostępu do pracy część działań powinna zostać skierowana na podniesienie kompetencji kobiet szczególnie w zakresie pracy zdalnej oraz rozwijania działalności gospodarczej w oparciu o cyfryzację. Ponadto należy podjąć działania, które przyczynią się do ich integracji. Odpowiednie szkolenia oraz zwiększenie możliwości do rozwoju wpłynie pozytywnie na pobudzenie przedsiębiorczości wśród kobiet oraz zwiększy ich możliwości w kierunku prowadzenia swoich działalności gospodarczych.

Zarówno dane GUS jak i rozmowy z mieszkańcami podczas konsultacji pokazały, iż obszar ma potencjał do rozwoju w kierunku rekreacji i aktywnego wypoczynku, z którego mogą korzystać mieszkańcy oraz turyści. Ponadto biorąc pod uwagę fakt, iż mieszkańcy narzekali na słabo rozwiniętą infrastrukturę zarówno dla mieszkańców jak i turystów, małą ilość miejsc do wypoczynku oraz niewystarczającą ofertę spędzania czasu wolnego, rozwój działalności gospodarczej mieszkańców powinien być skierowany głównie na te obszary. Dlatego przedsięwzięcia związane z rozwojem działalności gospodarczych należy skierować na rozszerzenie oferty kulturalnej, rozwój infrastruktury rekreacyjnej, rozwój usług związanych z rozrywką, gastronomią oraz z tworzeniem miejsc, gdzie mieszkańcy będą mogli spotykać się w czasie wolnym oraz zwiększających atrakcyjność turystyczną obszaru. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego niezwykle ważne jest wspieranie już istniejących działalności poprzez ich integrację i animowanie do współpracy różnych branż, realizację projektów partnerskich oraz wymianę doświadczeń, co przyczyni się do podejmowania działań na rzecz rozwoju obszaru na bazie lokalnych produktów i wspierania mniejszych przedsiębiorstw.

Na rozwój obszaru ma również wpływ mocny kapitał społeczny i zaangażowanie mieszkańców w życie swoich społeczności. Na obszarze działają aktywnie stowarzyszenia – należy dalej je wspierać i umacniać do dalszego rozwoju. Dlatego bardzo ważne będzie skierowanie działań integrujących i wzmacniających tożsamość lokalną oraz kreujących lokalnych liderów życia społecznego i publicznego. Zaangażowana i kreatywna społeczność oraz aktywni liderzy działający na tym obszarze są szansą na wzrost popularności oddolnych inicjatyw, które będą również obejmowały innowacyjne działania, odpowiedzialność społeczną i tworzenia wielosektorowych partnerstw. Inicjatywy oddolne powinny być wspierane zarówno przez LGD jak i lokalne samorządy, tak aby wykorzystać pomysłowość i innowacyjność mieszkańców, którzy będą już nie tylko partycypować w podejmowaniu decyzji o obszarze, ale również zacząć sami go zmieniać. Zwiększenie integracji między społecznością lokalną przyczyni się także do współpracy zarówno organizacji pozarządowych jak i nieformalnych grup mieszkańców z innymi społecznościami w kraju i za granicą, co wpłynie na promocję tradycji i kultury regionu poza granicami LGD, województwa oraz kraju, a także pozwoli na poznanie innych regionów oraz na wymianę dobrych praktyk.

Wszystkie powyższe działania powinny również być skierowane do seniorów, którzy stanowią liczną grupę w lokalnej społeczności. Przede wszystkim należy skierować do nich działania aktywizujące oraz włączające do życia w społeczeństwie, by jak najdłużej mogli brać aktywny udział w rozwoju gospodarczym obszaru oraz w życiu publicznym i społecznym. Działania należy także skierować na przedłużenie kariery zawodowej seniorów. Szczególny nacisk powinien być położony na edukację seniorów w zakresie cyfryzacji i zagrożeń z niej płynących, w czym mogą być pomocne zajęcia i spotkania międzypokoleniowe. Biorąc pod uwagę niską frekwencję seniorów zarówno w ankietach jak i na spotkaniach konsultacyjnych, działania powinny zostać skierowane na zwiększenie świadomości osób starszych na temat funkcjonowania LGD i włączenie ich do współdziałania na rzecz lokalnej

społeczności. Dlatego sposób informowania seniorów o działaniach LGD powinien odbywać się zarówno cyfrowo jak i tradycyjnymi metodami poprzez rozwieszanie plakatów informacyjnych na terenie gmin. Ponadto LGD będzie brało udział w ogólnodostępnych wydarzeniach na obszarze LSR gdzie będzie zachęcało seniorów do większej aktywności w życiu społecznym i gospodarczym.

W działania na rzecz lokalnego rozwoju oraz tworzenia miejsc do wypoczynku i integracji powinna być zaangażowana cała społeczność, która obejmuje mieszkańców, przedsiębiorców oraz samorządy lokalne. Dlatego część działań powinna być ukierunkowana na rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, która będzie dostosowana do osób z różnymi potrzebami, tak aby zarówno dzieci i młodzież, osoby w wieku produkcyjnym jak i seniorzy, a także osoby z niepełnosprawnościami mogły z niej korzystać i spędzać wspólnie czas. Istotne jest również zadbanie o przestrzeń i zwiększenie ilości miejsc do wypoczynku i rekreacji nie tylko dla mieszkańców, ale również dla osób odwiedzających obszar LGD, oraz działania na rzecz wzmacniania roli zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, co zostanie zrealizowane przez działania ukierunkowane na zagospodarowanie i tworzenie bezpiecznych i przyjaznych kąpielisk. Głównym zadaniem powinno być wykorzystanie zasobów naturalnych takich jak np. dostęp do morza przy jednoczesnej ochronie bioróżnorodności regionu-

Ponadto biorąc pod uwagę sytuację społeczną obszaru, LGD powinna wspierać również rozwój usług zdrowotnych i deinstytucjonalizację usług społecznych, a także włączenie społeczne szczególnie grup zagrożonych marginalizacją oraz gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz innych grup w niekorzystnej sytuacji.

Biorąc pod uwagę zwiększenie świadomości społecznej na temat ochrony środowiska, a także duże zainteresowanie obszarem jako miejscem do wypoczynku i aktywnej rekreacji należy skierować działania również na ochronę przyrody i różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury.

Mieszkańcy na spotkaniach wielokrotnie wymieniali brak bezpieczeństwa energetycznego z jakim coraz częściej musi borykać się współczesne społeczeństwo, dlatego w miarę możliwości należy podjąć działania edukujące mieszkańców w tym zakresie oraz przeznaczyć również część środków na zwiększenie ilości magazynów energii na obszarze w celu zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego.

Reasumując: zadaniem LGD na najbliższe lata jest podjęcie szeregu działań pobudzających aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców, promujących zdrowy i aktywny styl życia oraz dbanie o środowisko naturalne, a także racjonalne wykorzystywanie przestrzeni.

4. Grupy docelowe

Szczegółowa diagnoza obszaru wypracowana na podstawie danych statystycznych oraz szeroko prowadzonych konsultacji społecznych, pozwala na określenie grup docelowych, które powinny być objęte wsparciem w ramach realizacji LSR. Na podstawie wszystkich danych zawartych w diagnozie można wyróżnić pięć grup docelowych oraz jedną grupę w niekorzystnej sytuacji, która wymaga szczególnego wsparcia.

Pierwszą grupę docelową stanowią wszyscy mieszkańcy obszaru, ponieważ LSR powinna realizować cele służące zaspokajaniu potrzeb lokalnej społeczności. Drugą grupą docelową są organizacje pozarządowe i jej członkowie. Aktywność mieszkańców w organizacjach pozarządowych na obszarze jest niewielka – średnia wartość wskaźnika *fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców* w każdym roku w okresie 2016–2021 była dla LGD niższa od średniej dla województwa i Polski. Jednak wskaźnik wzrastał z roku na rok. LGD odegrała w tym aspekcie dużą rolę, między innymi poprzez wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych. Niewątpliwie warto kontynuować operacje w tym zakresie. Pomocne będą na pewno kolejne przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmacnianiu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu działaczy w organizacjach pozarządowych czy aktywizacji społeczności lokalnej.

Trzecią grupą jaką można wskazać są przedsiębiorcy, ze względu na niekorzystne wartości wskaźników w sferze gospodarczej, m.in. w 2021 r. średnia wartość wskaźnika *podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym* była dla LGD niższa od średniej dla województwa i kraju. Wskaźnik *podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności* również był niekorzystny w stosunku do tych jednostek. Należy zwrócić jednak uwagę, że tempo wzrostu wartości wskaźników jest znacznie wyższe niż w ww. jednostkach, co stanowi pozytywne zjawisko, na które z pewnością miała wpływ realizacja poprzedniej LSR. Dalsze wspieranie przedsiębiorców będzie wpływać na spadek bezrobocia (wskaźniki dotyczące bezrobocia są stosunkowo korzystne, ale znacznie rośnie

poziom bezrobocia długotrwałego), a co za tym idzie – podniesienie jakości życia, co według mieszkańców powinno być najistotniejszym efektem wdrażania LSR.

Czwartą grupę docelową stanowią osoby do 25. roku życia (w tym studenci), ze względu na odpływ szczególnie młodych i wykształconych osób do większych aglomeracji miejskich oraz ich brak zaangażowania w sprawy lokalne, w tym pogłębiający się brak poczucia tożsamości lokalnej. W badaniu ankietowym na etapie planistycznym ankietowani wskazali na pierwszym miejscu młodzież (52% odpowiedzi) jako grupę, do której powinny być skierowane działania w ramach LSR.

Piątą grupę docelową stanowią seniorzy. Jak wynika z diagnozy, obszar objęty LSR charakteryzuje się zjawiskiem starzejącego się społeczeństwa. Osoby starsze często wykazują chęć aktywności, pragną się integrować, ale brakuje im nierzadko środków.

Ponadto w ramach grup docelowych została wskazana również grupa w niekorzystnej sytuacji. Grupę taką w przypadku Żuławskiej LGD stanowią kobiety, ze względu na znacznie wyższy ich udział w osobach bezrobotnych. Również mieszkańcy w trakcie spotkań zwracali uwagę, że dla tej grupy osób należy przeznaczyć część działań.

A. Kluczowe problemy i potrzeby:

- niewystarczająco dostosowana infrastruktura i usługi publiczne do zachodzących zmian demograficznych;
- braki w przedsiębiorczości i innowacyjności – niedostateczny rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
- niedostatecznie zagospodarowany potencjał kulturowy, przyrodniczy i turystyczny;
- niewystarczająca dostępność mieszkańców do usług społecznych i zdrowotnych;
- niewystarczająca jakość miejsc pracy skierowanych do kobiet;
- niewystarczająca promocja turystyczna obszaru;
- niewystarczająco zagospodarowana oferta czasu wolnego.

B. Kluczowe zasoby i potencjały:

- walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- korzystne położenie w sąsiedztwie regionów rozwiniętych turystycznie;
- bogata historia i dziedzictwo kulturowe, w tym cenne zabytki;
- warunki umożliwiające rozwój funkcji osiedleńczej obszaru;
- doświadczenie we współpracy wielosektorowej, w tym w ramach LGD.

5. Analiza działań LGD pod kątem wspierania lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

Na terenie objętym działaniem LGD działają zarówno partnerstwa jak i inicjatywy o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym. LGD w poprzednich latach swoimi działaniami wspierała i nadal będzie wspierać działalność partnerstw, organizacji oraz osób fizycznych. Planowane do realizacji przedsięwzięcia będą szczególnie kompatybilne z założeniami Strategii Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot do roku 2030 : Celem głównym – Tworzenie mechanizmów mających wzmacniać spójność Metropolii poprzez koordynację działań, współpracę międzysektorową oraz uzyskiwanie kompromisowych rozwiązań dla lepszego rozwoju każdego z podmiotów tworzących Metropolię oraz z Celami szczegółowymi – Rozwój społeczny, Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka oraz Zrównoważona przestrzeń (w tym Środowisko). Cele LSR wpisują się również w cele Strategii Partnerstwa Międzywojewódzkiego Obszaru Funkcjonalnego Żuławy: Cel ogólny – Wysoki poziom rozwoju społecznego, umiejętności współpracy i poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej czyni z Żuław bezpieczne i atrakcyjne miejsce do życia, pracy i spędzania czasu wolnego o wysokich walorach krajobrazu i środowiska naturalnego oferując szeroki zakres usług społecznych i nowoczesnej infrastruktury oraz Cele szczegółowe – Silna i zintegrowana społeczność, Czyste środowisko i funkcjonalna przestrzeń. Poprzez działania związane z przedsiębiorczością, wsparciem rozwoju mieszkańców, zapewnieniem dostępu do ulepszonej infrastruktury publicznej, włączeniem społecznym mieszkańców, budowaniem przynależności do regionu Żuław,

ochroną bioróżnorodności i wspieraniem magazynowania energii odnawialnej LGD będzie wspierała działalność Stowarzyszenia ZIT OM oraz działania Partnerstwa Międzywojewódzkiego Obszaru Funkcjonalnego Żuławy.

V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

Zgodnie ze specyfiką podejścia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS), LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach wdrażania dotyczy dwóch aspektów:

1. Zintegrowania celu i przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR zapewniających spójne i kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych w analizie SWOT problemów, zachowując przy tym odpowiednią kolejność realizacji przedsięwzięć oraz współpracę różnych podmiotów.
2. Zgodności celu i przedsięwzięć LSR z dokumentami strategicznymi/planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych PS WPR 2023–2027, a także z celami określonymi w programach, z których będzie finansowana LSR.

Pojęcie zintegrowanych działań, wzajemnie uzupełniających się, wprost wynika z idei racjonalności programowania strategicznego, które zakłada osiągnięcie założonych celów przy jak najlepszym zaangażowaniu zasobów. Zastosowanie tego typu narzędzi sprawnego działania powoduje tworzenie się między przedsięwzięciami połączeń o charakterze wzajemnego oddziaływania, które potęguje zamierzony do osiągnięcia efekt, jakim jest założony cel. Realizacja przedsięwzięć w sposób zintegrowany i komplementarny jest zatem zarówno konieczna, jak i pożądana. W tym kierunku podąża również przedmiotowa Lokalna Strategia Rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy obszaru określa cel, który uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym, a także dokumentów wyższego szczebla. Planowane w ramach jego realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne oraz powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują. W ramach zaplanowanego w LSR celu, zawarto kompleksowe podejście do rozwiązania problemu jakim niska przedsiębiorczość, a także wysokie bezrobocie wśród kobiet i zła sytuacja demograficzna. Cel będą realizowane przez przedsięwzięcia, w ramach których zostaną zaspokojone potrzeby mieszkańców zgłoszone podczas konsultacji społecznych oraz w ankietach, które koncentrowały się na wzmocnieniu aktywności społecznej, zwiększeniu oferty czasu wolnego również skierowanej do młodych ludzi i seniorów, zanikaniu więzi społecznych oraz lokalnej tożsamości, a także braku wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców. Realizacja przedsięwzięć przyczyni się do zwiększenia integracji wśród mieszkańców, pobudzenia ich aktywności w zakresie podejmowania wspólnych inicjatyw na rzecz obszaru, a także rozwoju ich umiejętności i kompetencji cyfrowych. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia będą również mocno oddziaływać na osoby w niekorzystnej sytuacji oraz na ludzi młodych i seniorów. W realizację przedsięwzięć będą zaangażowane różne podmioty, zarówno organizacje pozarządowe, podmioty z sektora gospodarczego, indywidualni mieszkańcy, a także jednostki samorządowe, co dodatkowo wzmocni integrację obszaru. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w ramach LSR będą wpływać na osiągnięcie wskaźników rezultatu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej, a zapewnienie ich realizacji będzie się odbywać poprzez kryteria dostępu oraz kryteria punktowe przyznawane wnioskodawcom w trakcie oceny operacji.

Zgodność celu LSR w odniesieniu do dokumentów strategicznych przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 17 Zgodność celu LSR z innymi dokumentami strategicznymi

Lp.	Nazwa dokumentu strategicznego / planistycznego	Cel 1 LSR: Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych
1.	<i>Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego „Pomorskie 2030” (SRWP 2030)</i>	W <i>Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego „Pomorskie 2030”</i> została określona wizja rozwoju województwa, która zakłada, że do roku 2030 województwo będzie regionem dobrobytu rozwijającym się w sposób trwały, efektywny, otwarty, spójny oraz innowacyjny. Wizja ta zostanie osiągnięta poprzez realizację trzech filarów (celów strategicznych): Cel strategiczny 1. TRWAŁE BEZPIECZEŃSTWO Cel strategiczny 2. OTWARTA WSPÓLNOTA REGIONALNA Cel strategiczny 3. ODPORNA GOSPODARKA Wszystkie wyżej wymienione cele strategiczne oraz zaplanowane w ramach ich realizacji dwanaście celów operacyjnych ukierunkowane są na zapewnienie jak najlepszej jakości życia mieszkańców. Zaplanowane do realizacji w ramach LSR przedsięwzięcia wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w ww. cele. Najmocniej skorelowanym z założeniami LSR celem SRWP 2030 jest cel strategiczny 3. <i>Odporna gospodarka</i>, a szczególnie cel operacyjny 3.3. <i>Oferta turystyczna i czasu wolnego</i>, która zakłada poprawę jakości, kompleksowości i dostępności oferty czasu wolnego, w tym turystycznej, sportowej i kulturalnej dla mieszkańców i turystów, a także zintegrowanie informacji i kompleksową promocję oferty czasu wolnego. Również Cel zaplanowany w ramach realizacji LSR jest związany z zwiększeniem oferty czasu wolnego zarówno dla mieszkańców jak i turystów, która obejmuje infrastrukturę oraz wydarzenia sportowe i kulturalne. Ponadto działania zaplanowane do realizacji w ramach LSR przyczynią się do wzmocnienia gospodarczego obszaru. W LSR przewidziano również działania, które przyczynią się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców, wzmocnienia więzi społecznych, wspierania uczenia się przez całe życie oraz włączenia społecznego seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem, poprawy warunków dla zwiększenia aktywności społecznej i rozwoju instytucji kultury – są to efekty wprost powiązane z kierunkami działań SRWP 2030 określonymi dla celu strategicznego 2. <i>Otwarta wspólnota regionalna</i> głównie poprzez cele operacyjne 2.1 <i>Fundamenty edukacji</i>, 2.2 <i>Wrażliwość społeczna</i> oraz 2.3. <i>Kapitał społeczny</i>. Sama idea podejścia LEADER oraz zaplanowane w LSR przedsięwzięcia, w tym operacja własna, która polegać będzie na kojarzeniu partnerów i animowaniu do realizacji projektów w partnerstwie, są czynnikami pozwalającymi stwierdzić, że cel LSR jest spójny z ww. celami operacyjnymi. LGD przewidziała w ramach wdrażania LSR również premiowanie innowacyjnych rozwiązań, co również jest zgodne z założeniami SRWP 2030, która zakłada wykorzystanie innowacji w rozwoju społecznym regionu. W ramach realizacji LSR przewiduje się operacje zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko, co wpłynie pozytywnie na ograniczenie wpływu i skutków oddziaływania człowieka na środowisko, a także zapewniające bezpieczeństwo energetyczne Jest to podejście wpisujące się w cel strategiczny 1 SRWP 2030 <i>Trwale bezpieczeństwo</i>. Ponadto SRWP 2030 wskazuje podmioty zaangażowane w realizację działań zaplanowanych w dokumencie, których współpraca z samorządem województwa przyczyni się do jego rozwoju wśród wymienionych podmiotów są LGD. Dlatego spójność założeń LSR ze Strategią Rozwoju Województwa jest niezwykle istotna.
2	<i>Strategia terytorialna Partnerstwa Międzywojewódzkiego Obszaru Funkcjonalnego Żuławy</i>	Strategia terytorialna jest dokumentem, który stanowi odpowiedź na problemy i potrzeby rozwojowe obszaru partnerstwa. W dokumencie założono cel ogólny <i>Wysoki poziom rozwoju społecznego, umiejętności współpracy i poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej czyni z Żuław bezpieczne i atrakcyjne miejsce do życia, pracy i spędzania czasu wolnego o wysokich walorach krajoznawczych i środowiska naturalnego oferujące szeroki zakres usług społecznych i nowoczesną infrastrukturę</i>. W powyższy cel wpisuje się cel LSR, w ramach którego będą

		realizowane przedsięwzięcia na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby, wspierania rozwoju społecznego mieszkańców, zapewnienia im dostępu do ulepszonej infrastruktury publicznej oraz budujące poczucie przynależności do regionu Żuław.
3	<i>Strategia Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot do roku 2030</i>	Dokument ten wyznacza kierunki współpracy metropolitalnej na kolejne lata. Cel Strategii zakłada <i>tworzenie mechanizmów mających umacniać spójność Metropolii poprzez koordynację działań, współpracę międzysektorową oraz uzyskiwanie kompromisowych rozwiązań dla lepszego rozwoju każdego z podmiotów tworzących Metropolię</i> . Cel ten będzie osiągnięty poprzez cele strategiczne koncentrujące się na rozwoju społecznym, zwiększeniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki oraz na zrównoważonej przestrzeni. Cel LSR wpisuje się w powyższe założenia poprzez zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia na rzecz włączenia społecznego, zwiększania kompetencji mieszkańców, wykorzystywania lokalnych zasobów w rozwoju gospodarczym obszaru oraz działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego, a także ochrony różnorodności biologicznej.
4	<i>Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego³²</i>	Przedmiotowy dokument jest jednym z zasadniczych narzędzi realizacji SRWP 2030 i prezentuje politykę rozwoju w obszarze bezpieczeństwa środowiskowego i bezpieczeństwa energetycznego. W dokumencie określono dwa cele szczegółowe: • Cel szczegółowy 1 <i>Bezpieczeństwo środowiskowe</i> • Cel szczegółowy 2 <i>Bezpieczeństwo energetyczne</i>. Założenia LSR wpisują się w powyższe cele poprzez działania wspierające rozwój magazynów energii na obszarze LGD oraz poprzez działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej oraz walorów przyrodniczych. Ponadto LGD będzie wspierać operacje zapewniające racjonalne gospodarowanie odpadami oraz ograniczającymi presję na środowisko, a także działania edukacyjne w powyższym zakresie.
5	<i>Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej³³</i>	Przedmiotowy dokument jest jednym z zasadniczych narzędzi realizacji SRWP 2030 i prezentuje politykę rozwoju w obszarze ochrony zdrowia oraz polityki społecznej. Dokument zawiera cel główny oraz dwa cele szczegółowe. Założenia LSR szczególnie wpisują się w jeden z nich Cel szczegółowy 2 <i>Wrażliwość społeczna</i> poprzez zaplanowane do realizacji działania związane z wspieraniem rozwoju usług opiekuńczych na obszarze LGD.
6	<i>Regionalny Program Strategiczny w zakresie gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego³⁴</i>	Dokument jest jednym z zasadniczych narzędzi realizacji SRWP 2030, w którym założono trzy cele szczegółowe. LSR poprzez działania ukierunkowane na wzmocnienie kompetencji mieszkańców, promocji uczenia się przez całe życie, wspierania powrotu kobiet na rynek pracy, a także poprzez działania na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej oraz zwiększania oferty czasu wolnego wpisuje się w dwa poniższe cele szczegółowe: • 1 <i>Atrakcyjny rynek pracy</i> • 2 <i>Inspirująca oferta turystyczna i czasu wolnego</i>
7	<i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030³⁵ (PZP WP 2030)</i>	<i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030</i> jest dokumentem długookresowym w systemie planowania strategicznego i programowania rozwoju województwa. Dokument określa wizję zagospodarowania przestrzennego, politykę przestrzenną oraz realny system realizacji. Ponadto w dokumencie określono 3 cele polityki przestrzennego zagospodarowania województwa konkretyzowane przez 13 kierunków polityki przestrzennego zagospodarowania województwa oraz 4 cel, w którym zdefiniowano 5 kierunków polityki przestrzennego zagospodarowania województwa, odnoszących się do pięciu typów obszarów funkcjonalnych określonych w PZP WP 2030. Te kierunki, z którymi najbardziej powiązane są założenia LSR to: 1.1. <i>Kształtowanie struktur sieci osadniczej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego,</i>

³² Załącznik nr 1 do Uchwały nr 756/271/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 lipca 2021 r.

³³ Załącznik nr 1 do Uchwały nr 758/271/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 lipca 2021 r.

³⁴ Załącznik nr 1 do Uchwały nr 755/271/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 lipca 2021 r.

³⁵ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.

		1.3 <i>Racjonalizacja rozmieszczenia oraz poprawa dostępności infrastruktury społecznej i usług publicznych w tym zakresie.</i> LSR nastawiona jest na wdrażanie rozwiązań innowacyjnych (operacje dedykowane innowacyjnym rozwiązaniom i premiowanie innowacyjnych rozwiązań), szczególnie w zakresie tworzenia i wykorzystywania wspólnych przestrzeni publicznych. Ponadto wszelkie zaplanowanie działania będą wykorzystywać lokalne potencjały rozwoju. W ramach realizacji LSR premiowane będą m.in. operacje zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko, co wpłynie pozytywnie na ograniczenie wpływu i skutków oddziaływania człowieka na środowisko naturalne.
--	--	---

Źródło: Opracowanie własne

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach realizacji celu 1. *Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych* są zgodne z założeniami programów, z których będą finansowane (tabela 18). Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR będą głównie finansowane ze środków PS WPR na lata 2023–2027 w ramach EFRROW. Drugim źródłem finansowania z jakiego mogą być realizowane przedsięwzięcia to *Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027*.

Tabela 18 Zgodność LSR z celami programów, z których będzie ona finansowana

Lp.	Źródło finansowania	Opis spójności celów
1.	<i>Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (PS WPR 2023–2027)</i>	<i>Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027</i> jest następcą <i>Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020</i>. PS WPR zakłada wspieranie zrównoważonego rozwoju polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. Jedną ze wskazanych w PS WPR interwencji jest właśnie LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Cel LSR wpisuje się w ukierunkowanie interwencji na: <i>budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych</i>. Zgodnie z zapisami PS WPR: <i>oczekuje się od LGD ukierunkowania na rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych (biogospodarka, GOZ) i dziedzictwa kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego</i>. Mając na uwadze rolę LGD we wspieraniu włączenia społecznego szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji – w ramach realizacji LSR wspierana będzie aktywność społeczna, poszanowane będą warunki przyrodnicze, premiowane będą operacje zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko, ponadto cała LSR ukierunkowana jest właśnie na wymiar społeczny, w tym integrację, włączenie społeczne, a szczególnie osób w niekorzystnej sytuacji. Wskazana w LSR grupa osób w niekorzystnej sytuacji – kobiety, jest zgodna z katalogiem takich grup wskazanym w PS WPR. <i>Z uwagi natomiast na specyfikę metody LEADER wymaga się, iż LSR zarówno na etapie jej przygotowania jak i wdrażania zakładały maksymalne zastosowanie podejścia partnerskiego – cały proces opracowania LSR oparty był na partnerstwie, zarówno w odniesieniu do partnerów skupionych w LGD, jak i z innymi partnerami z obszaru. Na etapie wdrażania zaplanowano działania zwiększające aktywność członków i ich zaangażowanie w realizację LSR, a także operacje polegające na kojarzeniu partnerów i animowaniu do realizacji projektów w partnerstwie. Zgodnie z zalecaniem (dużą wagę przywiązuje się do innowacyjności projektowanych rozwiązań), w LSR określono też mechanizmy mające zwiększyć poziom innowacyjności na obszarze, m.in. poprzez zwiększenie kompetencji mieszkańców w zakresie pracy i usług zdalnych. Poza operacją dedykowaną, w przedsięwzięciach będzie premiowana innowacyjność. Zaplanowane operacje będą realizować co najmniej 5 z 9 celów interwencji PS WPR, tj.:</i> 1. <i>Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki;</i> 4. <i>Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności;</i> 6. <i>Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;</i>

		7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych; 8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.
2.	Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027 (FEP)	W Funduszach Europejskich dla Pomorza 2021–2027 zostało określonych 9 priorytetów, które zostały podzielone z kolei na cele, w ramach których przewidziano finansowanie działań mających na celu rozwój województwa pomorskiego. W województwie pomorskim, w ramach programu regionalnego na obszarach wiejskich w formule instrumentu terytorialnego Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), będą realizowane działania, wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju. Instrument ten będzie zastosowany w ramach: Priorytetu 2. <i>Fundusze Europejskie dla zielonego Pomorza</i> Cel (ii). <i>wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym z określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju:</i> - W obszarze rozwoju odnawialnych źródeł energii wspierana będzie budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepłej, w tym z magazynami energii działającymi na potrzeby źródła OZE, ze szczególnym uwzględnieniem rozproszonej energetyki prosumenckiej wraz z przyłączeniem źródeł OZE do sieci energetycznych lub ciepłowniczych. Możliwa będzie również budowa magazynów energii działających na potrzeby już istniejących źródeł OZE, realizowana w ramach samodzielnych projektów; Cel (vii) <i>wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia:</i> - W obszarze różnorodności biologicznej i krajobrazu wspierane będą projekty mające na celu: a) poprawę stanu cennych gatunków i ich siedlisk oraz ochronę ekosystemów; b) ochronę wód i ekosystemów od wód zależnych, w szczególności jezior; c) ochronę i przywracanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych w szczególności na obszarach objętych formami ochrony przyrody oraz terenach zurbanizowanych. Priorytetu 5 <i>Fundusze europejskie dla silnego społecznie Pomorza (EFS+)</i> Cel (k) <i>zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej:</i> - W obszarze usług społecznych i zdrowotnych wspierane będą wyłącznie działania przyczyniające się do deinstytucjonalizacji usług w województwie oraz zapobiegania umieszczeniu osób w instytucjach pobytu długoterminowego. W szczególności wspierana będzie deinstytucjonalizacja usług na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi (w tym dzieci i młodzieży), osób z niepełnosprawnościami, seniorów, dzieci i młodzieży (w tym objętych wsparciem wynikającym z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej), osób w kryzysie bezdomności i dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań oraz społeczności marginalizowanych. Priorytetu 6. <i>Fundusze europejskie dla silnego społecznie Pomorza (EFRR)</i> Cel (iii) <i>wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne:</i> - W ramach Celu przewiduje się realizację interwencji w sposób kompleksowy i koordynowany przez SWP. Wspierane będą wyłącznie działania przyczyniające się do deinstytucjonalizacji usług społecznych w województwie oraz

		zapobiegania umieszczeniu osób w instytucjach pobytu długoterminowego. Realizowane w ramach Celu projekty nie będą przyczyniać się do segregacji przestrzennej grup marginalizowanych. Wsparcie lokale nie powinny znajdować się na obszarach odizolowanych od społeczności lokalnej i słabo skomunikowanych. Cel (vi) <i>wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych:</i> • Wszystkie działania realizowane w ramach Celu przyczyniać się będą do wzmacniania roli kultury i zrównoważonej turystyki w procesie zwiększania spójności społecznej województwa i będą powiązane z działaniami realizowanymi w ramach EFS+, w szczególności w ramach celu 4 (g), dotyczącymi podnoszenia kompetencji kadr kultury i turystyki w zakresie prowadzenia działalności kulturalnej i turystycznej, nawiązywania współpracy i partnerstw ponadinstytucjonalnych, efektywnego udostępniania potencjalnym odbiorcom produktów kultury adekwatnych do ich potrzeb oraz rozwoju społecznych funkcji kultury i turystyki wpływających na wzrost wiedzy oraz zmianę zachowań i postaw w obszarze kultury i tożsamości regionalnej. LGD planuje realizację projektów ze środków FEP w ramach wszystkich powyższych celów w zakresie przedsięwzięć 1.10–1.14. 1.10 Zakłada realizację projektów przyczyniających się do deinstytucjonalizacji usług społecznych szczególnie w zakresie m.in. usług opiekuńczych, usług opieki wytechnieniowej, usług wsparcia dziennego seniorów, dzieci i młodzieży doświadczających przemocy, co wpisuje się w założenia Celu (k); 1.11 Zakłada wspieranie rozwoju OZE na obszarze poprzez dofinansowanie zakupu i montażu magazynów energii na potrzeby istniejących źródeł oraz planowanych, co wpisuje się w założenia Celu (ii); 1.12 Zakłada realizację działań z zakresu ochrony przyrody realizowanych na obszarach cennych przyrodniczo w celu ograniczenia degradacji środowiska poprzez m.in.: ochronę gatunków, siedlisk i ekotonów, przywracanie właściwego składu gatunkowego siedlisk, eliminacja obcych gatunków inwazyjnych, co wpisuje się w założenia Celu (vii); 1.13 Zakłada realizację działań przyczyniających się do rozwoju infrastruktury służącej m.in. realizacji usług opiekuńczych, opiekuńczo-wychowawczych, wsparciu osób z niepełnosprawnościami oraz dziennemu dzieci i młodzieży oraz seniorów, co jest spójne z założeniami Celu (iii); 1.14 Zakłada działania związane z zagospodarowaniem infrastruktury kąpielisk (budowę, rozbudowę, przebudowę), poprawę bezpieczeństwa kąpielisk czy tworzenie miejsc do wypoczynku, co jest spójne z Celem (vi).
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

LGD mogą również ubiegać się o fundusze na realizację przedsięwzięć w ramach innych programów oraz podejmować działania informacyjne na obszarze o możliwości finansowania przedsięwzięć z innych źródeł zewnętrznych zarówno w ramach środków europejskich, jak i krajowych, czy w ramach Funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Funduszy Norweskich. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w ramach wdrażania LSR będą finansowane bezpośrednio ze źródeł opisanych w tabeli 18. Ponadto wybrane przedsięwzięcia w ramach Celu 1 mogą być realizowane przez LGD oraz inne podmioty i partnerów szczególnie z takich źródeł finansowania jak:

- *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027* w ramach priorytetu VII *Kultura* Cel szczegółowy 4.6 *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*. W zakres finansowania z tego programu wpisują się w szczególności operacje określone w LSR odnoszące się do ogólnodostępnej infrastruktury publicznej 1.1.
- *Krajowy Plan Odbudowy (KPO)* – w ramach *Funduszu Odbudowy* w zakresie komponentu A *Odporność i konkurencyjność gospodarki*, cel szczegółowy A4. *Zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy*, Reforma A4.5. *Przedłużanie kariery zawodowej i promowanie pracy po przekroczeniu ustawowego wieku emerytalnego*. W zakres finansowania tego programu wpisuje się operacja 1.3, która zakłada aktywizację i włączenie społeczne osób po 60 roku życia.

- *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027* w ramach celu szczegółowego ESO4.7. *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+).* W zakres finansowania tego programu wpisuje się operacja 1.9 która zakłada podnoszenie kompetencji i aktywizację osób w niekorzystnej sytuacji – kobiet.

Wykorzystanie różnych źródeł finansowania pozwoli na osiągnięcie lepszych efektów w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć poprzez koordynację działań w ramach kilku programów. Niewątpliwie dywersyfikacja źródeł finansowania wywoła większy wpływ na obszar niż skorzystanie tylko z jednego programu. Wspieranie rozwoju przemysłu czasu wolnego, który pobudzi lokalną gospodarkę oraz stwarzanie mieszkańcom możliwości do rozwoju, a także wzmocnienie integracji i promocja obszaru będzie realizowane przez szereg zaplanowanych działań, które dotyczą różnych zdiagnozowanych problemów, wzajemnie się uzupełniają i w sposób synergiczny wpłyną na osiągnięcie celu założonego w LSR.

Cel LSR oraz planowane w ramach jej realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują, dając spójny efekt. Już na etapie formułowania Strategii, założeniem było zaangażowanie różnych grup i zapoczątkowanie procesu budowania partnerstwa międzysektorowego i międzybranżowego. Konsultacje z mieszkańcami odbywały się w formie otwartych spotkań, dzięki czemu przedstawiciele różnych środowisk zyskali szansę na prezentację swoich uwag, opinii, ale również na zapoznanie się z postulatami i potrzebami innych grup społecznych. Wielokrotnie podczas spotkań rozwijała się dyskusja na temat problemów i potrzeb lokalnej społeczności. To one stanowiły podstawę do sformułowania założeń Strategii. Kluczową kwestią dla niniejszej wielofunduszowej LSR jest zachowanie komplementarności wsparcia z różnych funduszy przy realizacji jednofunduszowych projektów. Komplementarność starano się uzyskać już na etapie programowania tj. przy tworzeniu LSR i poszukiwaniu spójności z innymi programami operacyjnymi. LSR będzie osiągać korzyści w wyniku działań innych podmiotów, które będą komplementarne wobec LSR – przyczynią się do osiągnięcia efektu synergii, efekty realizacji LSR będą dzięki nim bardziej widoczne i wzmocnione. Tworzone przez samorządy przestrzenie rekreacyjne i infrastruktura, organizowane wydarzenia i zajęcia przez organizacje pozarządowe i oddolne inicjatywy mieszkańców, bez względu na to z jakich środków będą realizowane, przyczynią się do osiągnięcia głównego celu LSR i wzmocnią oddziaływanie efektów uzyskanych przez wdrożenie LSR.

Cel , który będzie realizowany przy wsparciu funduszy PS WPR oraz FEP, wpłynie na rozwój oferty skierowanej zarówno do mieszkańców jak i turystów w zakresie rozwoju usług czasu wolnego. Jednym z przedsięwzięć, które przyczyni się do zaspokojenia potrzeb mieszkańców związanych z czasem wolnym będzie rozbudowa ogólnodostępnej infrastruktury. Mieszkańcy poprzez realizowane przedsięwzięcia będą mieli zwiększony dostęp zarówno do wydarzeń kulturalnych jak i sportowych, które przyczynią się do integracji społecznej, a co za tym idzie do podejmowania wspólnych oddolnych i innowacyjnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszaru. Oddolne innowacyjne inicjatywy powinny być związane z tworzeniem nowych sposobów wykorzystania przestrzeni publicznych do integracji społecznej, innowacji w wykorzystaniu nowopowstałej infrastruktury oraz innowacyjne rozwiązania bazujące na cyfryzacji wprowadzane w rozwijanych przedsiębiorstwach oraz zwiększające dostępność usług. Działania te również wpłyną na rozwój gospodarczy regionu poprzez wspieranie rozwijania działalności gospodarczej, które też będą ukierunkowane na zaspokojenie potrzeby mieszkańców związanej ze zwiększeniem oferty spędzania czasu wolnego. Jednym z kryteriów premiujących będzie kryterium o brzmieniu: „specyfika działalności umożliwia jej świadczenie tylko na obszarze LGD” – ma to na celu ograniczenie przypadków, kiedy wsparcie udzielone jest na realizację usług mobilnych, czy zakup mobilnego sprzętu, które ostatecznie świadczone/używane są poza obszarem i nie stanowią żadnej wartości dodanej dla mieszkańców. Ważne, aby rozwijane działalności miały na celu wzrost jakości i dostępności usług dla lokalnej społeczności. Co więcej, dokonano skoncentrowania wsparcia dotyczącego wspierania przedsiębiorczości, w celu jak najlepszego wykorzystania posiadanych zasobów finansowych. W związku z tym, w oparciu o lokalne zasoby oraz zgłaszane potrzeby i zdiagnozowane problemy, wsparcie przeznaczone będzie na gospodarkę czasu wolnego, a więc wszelkie działalności, które mają na celu wzrost dostępności i jakości usług

dla lokalnej społeczności w zakresie rekreacji, sportu, spędzania czasu wolnego, w tym samorozwoju, rozwoju pasji i talentów mieszkańców. Przykładowo mogą to być siłownie, niepubliczne szkoły muzyczne, usługi w zakresie zajęć plastycznych, tanecznych, sportowych, robotyka, oferta kulturalna, itp. Efekt rozwoju gospodarczego będzie wzmocniony przez promocję obszaru poza województwem, który będzie się wiązał również z organizacją wydarzeń ponadlokalnych wykorzystujących dziedzictwo kulturowe regionu, a dodatkowo będą realizowane przedsięwzięcia w partnerstwie dotyczące komercjalizacji dziedzictwa naturalnego i kulturowego poprzez organizację wydarzeń, które wpłyną również na zainteresowanie turystów obszarem. Działania te będą realizowane w partnerstwie na obszarze oraz poza nim. Przedsięwzięcia te będą wspomagane operacjami, które zapewnią zwiększenie oferty edukacyjnej i kulturalnej. Dodatkowo do rozwoju gospodarczego regionu przyczynią się działania z zakresu aktywizacji seniorów oraz zwiększania kompetencji kobiet również w zakresie cyfryzacji. Również w ramach celu przewiduje się zwiększenie oferty wydarzeń integrujących dla ludzi młodych do 25. roku życia, które przyczynią się do zwiększenia tożsamości lokalnej.

Uzupełnieniem powyższych działań będą przedsięwzięcia współfinansowane z FEP, skierowane na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez budowę magazynów energii w obiektach zapewniających zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców oraz turystów, wzmacniające rolę kultury i zrównoważonej turystyki. w tym poprzez zagospodarowanie kąpielisk na terenie LGD i przystosowanie ich do osób z specjalnymi potrzebami. Biorąc pod uwagę walory przyrodnicze oraz zainteresowanie turystów obszarem działania zostaną skierowane również na wzmacnianie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury. Kolejnymi przedsięwzięciami komplementarnymi do powyższych będą te skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze społeczności marginalizowanych oraz związane ze zwiększeniem dostępu do usług społecznych i zdrowotnych oraz ich deinstytucjonalizacji.

W ramach LSR określono przedsięwzięcia, które będą realizowane przez różne podmioty, z wykorzystaniem różnych metod wdrażania. Są one kompatybilne i wzajemnie się uzupełniają, a ponadto bezpośrednio wpłyną na osiągnięcie celu LSR, który odnosi się do rozwoju przemysłu czasu wolnego dostępnego dla mieszkańców oraz turystów. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji będą wspierały przedsiębiorczość mieszkańców w celu stworzenia silnego gospodarczo obszaru, gdzie mieszkańcy będą mieli zapewnione usługi na wysokim poziomie, co zachęci ich do większej aktywności społecznej oraz ciągłego ulepszania miejsca w którym żyją. Żadne przedsięwzięcie realizowane pojedynczo nie przyniosło by efektu synergii, który zostanie osiągnięty przez realizację wszystkich przedsięwzięć mających na siebie ogromny wpływ, co przyniesie lepsze efekty w rozwoju całego obszaru. Dodatkowo efekty zaplanowane do osiągnięcia poprzez realizację celu będą wzmocnione finansowaniem operacji z różnych programów.

Poniżej wykazano wartość dodaną podejścia LEADER w realizacji LSR:

- **Korzyści planowane do osiągnięcia**

Dzięki realizacji założeń Strategii planowane jest zwiększenie zainteresowania oraz realizacji projektów w partnerstwie. Wdrażanie LSR opierać się będzie przede wszystkim na partnerstwie w ramach LGD oraz partnerstwie LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (szczególnie władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru, co w rezultacie spowoduje, iż bliska współpraca międzysektorowa oraz z innymi obszarami nie będzie tylko punktowa ale stanie się długofalowa i będzie w przyszłości standardem. Aktywizacja lokalnych społeczności, w tym szczególnie osób młodych oraz seniorów, przyczyni się do wzrostu poczucia tożsamości lokalnej oraz lepszej integracji społeczności, która będzie wykorzystywała zasoby lokalne do rozwoju gospodarczego obszaru oraz zwiększenia usług przemysłu czasu wolnego. Również wartością dodaną będzie zwiększenie innowacyjności obszaru, która będzie dotyczyła inicjatyw oddolnych skupiających się na pilotażach rozwiązań zmieniających sposób funkcjonowania społeczności lokalnej. Animacja społeczności i ukierunkowywanie jej na podejmowanie innowacyjnych działań wpłynie na to, że każdy mieszkaniec poczuje się innowatorem, a LGD da mu wsparcie do wykorzystania swojego potencjału. Takie działania również wpłyną na integrację, a zastosowanie innowacji pozwoli na rozwinięcie obszaru i zapewni mieszkańcom więcej możliwości do samorealizacji. Objęcie szczególnym wsparciem kobiet zmniejszy nierówności w możliwościach rozwoju i aktywności na rynku pracy. Różnorodne metody wdrażania operacji przyczynią się do rozwoju społecznego, w tym wzrostu potencjału członków

lokalnych społeczności. Oddolny charakter LSR, w tym szeroki udział społeczności zarówno na etapie jej tworzenia, jak i na etapie wdrażania, przyczyni się do maksymalnego dopasowania założeń dokumentu i wdrażanych operacji do lokalnych potrzeb. Partnerskie i oddolne podejście będzie prowadzić do integracji członków społeczności, aktywizacji do udziału w życiu społecznym, poczucia sprawczości, co w dalszej kolejności sprzyjać będzie dojrzałości obywatelskiej, podejmowaniu własnych inicjatyw, samostanowienia, a także kontroli społecznej nad działaniami władz. Nie bez znaczenia jest także właśnie brak dominacji sektora publicznego. Ważnym aspektem jest to, że LSR będzie wdrażana na spójnym obszarze, a przedsięwzięcia realizowane będą poza obszarem jednostek administracyjnych gmin. Istotne we wszystkich powyższych działaniach jest ich wpływ na budowanie zaufania poprzez zapraszanie do współpracy wszystkich grup i mieszkańców, nawet dotąd nieobecnych, zarówno tych o dużym potencjale, jak i deficytach.

- **Uzasadnienie wyboru zakresów wsparcia**

W oddolnym procesie tworzenia LSR dokonano wyboru następujących zakresów wsparcia:

- rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki;
- poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;
- poprawa dostępu do usług lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych;
- kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych;
- włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.
- Wspieranie rozwoju usług społecznych
- Wspieranie ochrony bioróżnorodności
- Poprawa infrastruktury kąpielisk
- Wspieranie magazynowania energii odnawialnej

W działaniach z zakresu włączenia społecznego i aktywizacji społecznej, szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby seniorów (osoby, które ukończyły 60. rok życia) i ludzi młodych (do 25. roku życia). Mieszkańcy obszaru zdają sobie sprawę, że są świadkami coraz szybszych zmian, nie tylko klimatycznych, ale także społecznych, technicznych i technologicznych. Rolą lokalnych społeczności będzie partnerskie i oddolne wdrażanie Strategii, w tym poprzez inicjatywy innowacyjne. Zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców zaplanowano realizację projektów w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej, która nie tylko poprawiłaby estetykę i funkcjonalność przestrzeni publicznych, ale też wspierałaby rozwój miejsc rekreacji i spędzania czasu wolnego. Ze względu na oczekiwania mieszkańców związane ze wsparciem rozwoju społecznego, zaplanowano wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wszystkie zakresy będą się wzajemnie uzupełniać, a realizowane operacje wywołają efekt kuli śnieżnej. Przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne będą nie tylko beneficjentami, ale i odbiorcami wsparcia. Będą miały możliwość rozwoju i jednocześnie będą mogły realizować projekty dla lokalnej społeczności.

- **Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania**

LSR będzie wdrażana przede wszystkim za pomocą środków PS WPR na lata 2023–2027 w ramach EFRROW oraz środków programu regionalnego *Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027* (FEP) w ramach EFRR oraz EFS+. Niniejsza Strategia jest tzw. strategią wielofundusową – RLKS na poziomie programu regionalnego wdrażany jest w formule bezpośredniej. LGD oraz inne podmioty z obszaru LSR będą mogły realizować projekty również w ramach programu regionalnego spoza ww. celów szczegółowych. Różnorodność źródeł finansowania umożliwi działanie w sposób wszechstronny, kompleksowy, a tym samym efektywniejszy niż w przypadku korzystania z jednego funduszu, dlatego też przewiduje się finansowanie LSR z innych źródeł, takich jak: środki krajowe, *Krajowy Plan Odbudowy*, *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027*, *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027* i inne.

- **Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania LSR**

W celu opracowania LSR, która nie tylko będzie odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności, ale też przyniesie wymierne efekty, podjęto trud wyspecjalizowania się w konkretnych obszarach. Stąd podjęto decyzję o określeniu tylko jednego, konkretnego celu. Odpowiednie ukierunkowanie się na wybrane obszary wzmocni efekt synergii i będzie wzmacniać wartość dodaną zastosowanego podejścia LEADER w rozwoju obszaru. Ukierunkowanie to pozwoli też na skonkretyzowanie oczekiwanych rezultatów i osiągnięcie założonych celów przy planowanym budżecie w określonym czasie. Rozwój obszaru objętego LSR ukierunkowany będzie przede wszystkim na zagospodarowaniu czasu wolnego mieszkańców poprzez tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego i rekreacji (lepszy dostęp do ogólnodostępnej infrastruktury, projekty w zakresie włączania społecznego) oraz rozwój kompetencji społecznych mieszkańców (wsparcie innowacyjnych inicjatyw w zakresie wzmacniania więzi społecznych). Uzupełnieniem będzie realizacja operacji w partnerstwie na rzecz rozwoju turystycznego obszaru poprzez wykorzystanie dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. LSR wdrażana będzie przez różne podmioty, w tym samą LGD w ramach projektów własnych. Stowarzyszenie ma duże doświadczenie w zakresie wdrażania LSR, realizowania projektów, w tym partnerskich i animowania lokalnej społeczności. Zaplanowano również harmonizację następujących po sobie naborów wniosków. Pierwszymi operacjami realizowanymi w ramach przedsięwzięć będą te związane z rozwojem ogólnodostępnej infrastruktury publicznej (1.1), następnie będą realizowane działania wspierające zwiększenie oferty czasu wolnego realizowane przez przedsiębiorców (1.5). Następnie zostanie zrealizowana operacja własna „Wykorzystanie cyfryzacji w rozwoju mieszkańców i oferty dostępnych usług” (1.7). Kolejno będą realizowane przedsięwzięcia związane budowaniem tożsamości lokalnej wśród osób młodych oraz aktywizujące seniorów przy wykorzystaniu zasobów lokalnych (1.2, 1.3). Następnie zostanie zrealizowana operacja własna na rzecz wzmocnienia kompetencji kobiet (1.8) nich nastąpi realizacja przedsięwzięć na rzecz innowacyjnych inicjatyw oddolnych wykorzystujących między innymi powstałą ogólnodostępną infrastrukturę oraz operacje w partnerstwie na rzecz wykorzystania dziedzictwa naturalnego w turystyce (1.6, 1.9). Równolegle do tych działań będą realizowane przedsięwzięcia z zakresu wspierania rozwoju usług społecznych i zdrowotnych, wspierania energii odnawialnej, wzmacniania ochrony różnorodności biologicznej, wspierania włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, także wzmocnienia roli turystyki poprzez zagospodarowanie kąpielisk na obszarze LGD (1.110, 1.11, 1.12, 1.13, 1.14.).

Uzasadnienie doboru dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR

Operacje zaplanowane do finansowania w ramach LSR realizowane będą przez beneficjentów reprezentujących wszystkie sektory życia społeczno-gospodarczego obszaru LGD. Różnorodność zaplanowanych metod wdrażania operacji, tj. wsparcie finansowe poprzez przyznawanie dotacji, projekty grantowe, operacje własne, organizacja szkoleń, warsztatów, prowadzenie doradztwa, promowanie dobrych praktyk, ma na celu upodmiotowienie i usamodzielnienie społeczności lokalnych. Wybrane metody wdrażania LSR wpłyną na wzmocnienie potencjałów obszaru i są odpowiedzią na zgłaszane potrzeby społeczności. Działania inwestycyjne związane z infrastrukturą oraz rozwojem działalności gospodarczych, realizowane będą w formie konkursu gdzie Wnioskodawcy inni niż LGD, będą składać wnioski w odpowiedzi na nabór ogłoszony przez LGD. Formę projektu grantowego/konkursowego wybrano dla przedsięwzięć, w których podmioty z obszaru mają szansę zrealizować projekty budujące tożsamość, wspierające innowacyjne inicjatywy oddolne i włączenie cyfrowe oraz aktywizację seniorów, a także wzmacniające potencjał organizacji pozarządowych. Również przedsięwzięcia z zakresu rozwoju usług społecznych, wspierania energii odnawialnej, wzmacniania ochrony przyrody, wspierania włączenia społecznego, a także wzmacniania roli zrównoważonej turystyki w ramach FEP będą wdrażane poprzez projekty grantowe/konkursowe.

W ramach wdrażania LSR przewidziano również realizację operacji własnych LGD, które będą miały istotny wpływ na pobudzenie aktywności społecznej oraz gospodarczej regionu, a także pozwolą na skierowanie działań na

wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i ludzi młodych. Operacje własne będą służyły wzmacnianiu aktywności oraz kompetencji lokalnej społeczności. Wdrażanie LSR poprzez operacje własne zaplanowano w tych przedsięwzięciach gdzie konieczne jest prowadzenie równomiernych i kompleksowych aktywności na całym obszarze LGD gdzie pojedyncze podmioty nie miałyby interesu w prowadzeniu niekomercyjnych działań na całym

obszarze. Przygotowanie wniosku na operację własną będzie każdorazowo poprzedzone konsultacjami z grupą docelową aby zaplanować trafne działania w dogodnej dla odbiorców formie.

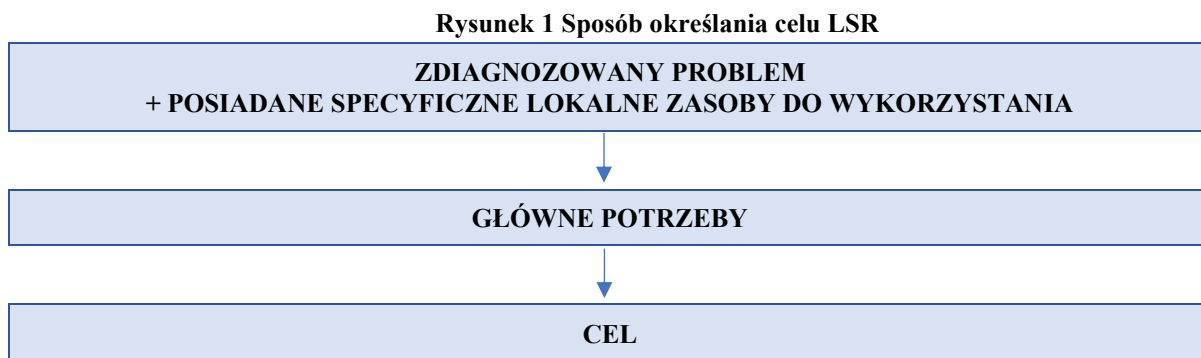
Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia prowadzą do większej integracji społeczeństwa co przyczyni się do podejmowania oddolnych i partnerskich inicjatyw na rzecz regionu. Przedsięwzięcia będą wspierać różne sektory oraz współpracę między nimi.

Zaplanowane w LSR przedsięwzięcia wraz z planowanymi operacjami są spójne, powiązane ze sobą oraz wzajemnie się uzupełniają. Zastosowane są w nich różne metody i różny może być stopień ich oddziaływania, jednak przyczyniać się będą do kompleksowego niwelowania ważnych deficytów zgłaszanych przez mieszkańców obszaru LSR. Jednocześnie różnorodność źródeł finansowania umożliwia działanie w sposób wszechstronny, kompleksowy, a tym samym efektywniejszy, niż w przypadku korzystania z jednego funduszu. Możliwość realizacji działań inwestycyjnych, infrastrukturalnych oraz działań bezpośrednio wpływających na wybrane grupy społeczne to jedno z korzyści z tzw. komplementarności i synergii pomiędzy tymi funduszami

VI. CELE I WSKAŹNIKI

Wynikiem przeprowadzonej diagnozy opartej o analizę danych ilościowych, badania jakościowe oraz wniosków płynących z analizy SWOT, sporządzonych na pierwszym etapie prac nad LSR, jest wyznaczenie celu realizacji LSR. Osiągnięcie tego celu przyczyni się do ograniczenia słabych stron obszaru poprzez wykorzystanie zdiagnozowanych potencjałów, czego efektem będzie zniwelowanie wskazanych problemów i zaspokojenie zgłoszonych przez społeczność potrzeb. W niniejszej LSR określono jeden cel oparty o określone obszary tematyczne wynikające ze zdiagnozowanych potrzeb. Nie zawsze jedna potrzeba generuje jeden cel, czasami dopiero kilka potrzeb zgrupowanych w jeden cel daje możliwość kompleksowej realizacji tych potrzeb.

Na rysunku 1 przedstawiono sposób określania celu LSR.

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z powyższym schematem przyjęto następujący ciąg logiczny określenia celu LSR:

1) Najistotniejsze zdiagnozowane problemy i potencjały:

Obszar LGD jest obszarem charakteryzującym się spadkiem liczby mieszkańców i starzejącym się społeczeństwem. Jednocześnie posiada kapitał społeczny mieszkańców oraz bogatą historię i dziedzictwo kulturowe. Dotychczasowa aktywizacja kapitału społecznego wymaga kontynuacji. Zauważany przez mieszkańców jest brak atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego i możliwości rekreacji. Występują braki w przedsiębiorczości i innowacyjności. Problem stanowi ilość osób wymagająca wsparcia w ramach środowiskowej pomocy społecznej, a więc osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Na tej podstawie sformułowano główny „**ZDIAGNOZOWANY PROBLEM**” – *niedostosowana do zróżnicowanych potrzeb mieszkańców i turystów oferta spędzania czasu wolnego, niska przedsiębiorczość, a także wysokie bezrobocie wśród kobiet i zła sytuacja demograficzna* oraz główne „**POSIADANE SPECYFICZNE LOKALNE ZASOBY DO WYKORZYSTANIA**” – *walory przyrodnicze, miejscowości turystyczne, dziedzictwo kulturowe, wielkopowierzchniowe gospodarstwa, dostęp do morza, położenie w bliskości Trójmiasta, rozpoznawalna marka Żuław i Mierzei*

2) GLÓWNE POTRZEBY:

1. Zwiększenie możliwości rekreacji i dostępu do atrakcyjnej oferty czasu wolnego.
2. Zwiększenie dostępu do kultury i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego.
3. Włączenie osób starszych i osób w niekorzystnej sytuacji.
4. Aktywizacja osób młodych.
5. Wspieranie rozwoju gospodarczego oraz społecznego mieszkańców.
6. Wsparcie rozwoju kobiet
7. Wspieranie ochrony środowiska przyrodniczego, zachowania bioróżnorodności na obszarze
8. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom obszaru
9. Włączenie społeczne osób marginalizowanych.

3) Cel LSR

Cel LSR 1. Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych

Do celu LSR przypisano konkretne przedsięwzięcia (zbiory konkretnych działań, pakiety komplementarnych operacji), dla których wskazano sposób ich realizacji wraz z uzasadnieniem, źródła finansowania, a także określono adekwatne rezultaty i wskaźniki. W tabeli 19 przedstawiono powiązanie celu i przedsięwzięć ze zidentyfikowanymi podczas analizy obszaru problemami. Tabela zawiera również informację o charakterze danego przedsięwzięcia (inwestycyjny, nieinwestycyjny), budżecie, poziomie dofinansowania, maksymalnej i minimalnej kwocie, grupie docelowej i sposobie realizacji – stanowi ona poszerzoną wersję załącznika nr 1 do LSR. Opis celu i przedsięwzięć został również ujęty w Załączniku nr 1 do LSR pn. *Cele i przedsięwzięcia*. Do celu przypisano wskaźniki rezultatu (z katalogu obowiązkowych wskaźników, zawartych w części V Załącznika nr 3 do Regulaminu Konkursu na wybór LSR) natomiast do przedsięwzięć wskaźniki produktu. Dla ww. wskaźników określono również wartości planowane do osiągnięcia w poszczególnych latach realizacji LSR. Wskaźniki wraz z harmonogramem osiągania zostały przedstawione w Załączniku nr 2 do LSR pn. *Plan działania*, który jest spójny z Załącznikiem nr 4 do LSR pn. *Plan wykorzystania budżetu LSR*

Pomiar wskaźników zawartych w załącznikach będzie odbywał się za pomocą prowadzonego monitoringu i ewaluacji (rozdz. X) zaś źródłem wiedzy o osiągniętych wskaźnikach będą sprawozdania beneficjentów, dane LGD oraz dane GUS.

Osiągnięcie wskaźników będzie świadczyło o realizacji zakładanych przedsięwzięć. Ponadto realizacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć przyczyni się do podniesienia świadomości mieszkańców w zakresie możliwości rozwoju działalności gospodarczych, tym samym wpłynie na rozwój przedsiębiorczości mieszkańców obszaru, co z kolei przełoży się m.in. na wzrost liczby miejsc pracy oraz wzrost dochodów mieszkańców. Ponadto realizacja wskaźników wpłynie na zwiększenie dostępności mieszkańców do oferty spędzania czasu wolnego, która będzie obejmowała zarówno ogólnodostępną infrastrukturę publiczną jak i wydarzenia kulturalne oraz sportowe. Kolejnym efektem realizacji wskaźników będzie zwiększenie innowacyjności obszaru, pogłębienia partnerstwa między różnymi podmiotami oraz zwiększenie integracji społecznej. Realizacja wskaźników będzie również świadczyła o wzroście zainteresowania obszarem LGD turystów. Osiągnięcie wskaźników przyczyni się również do rozszerzenia oferty wsparcia oraz podniesienia jakości oferowanych usług dla lokalnej społeczności w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W ramach Celu 1. *Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych* wyróżniono 14 przedsięwzięć które zostały tak zaplanowane by jak najefektywniej wykorzystać potencjał obszaru. Ze względu na ograniczone środki najbardziej zasadnym wydaje się zainwestowanie tych środków w konkretne przedsięwzięcia w celu utworzenia bezpiecznych, przyjaznych środowisku miejsc do spędzania czasu wolnego. W konsekwencji doprowadzi do pozostania osób młodych na terenie LGD tym samym zwiększy liczbę osób aktywnych zawodowo spowalniając starzenie się społeczeństwa. Stąd określone zostało 14 przedsięwzięć, które łącznie realizują cel Utworzenia Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych. Jako pierwszy zostanie ogłoszony konkurs na realizację rozbudowy infrastruktury społecznej (1.1). Równocześnie zostanie ogłoszony nabór na realizację zadań związanych z poszerzeniem oferty komercyjnej spędzania czasu wolnego(1.5) który będzie uzupełnieniem powstałej niekomercyjnej infrastruktury. Infrastruktura ta będzie mogła zostać wykorzystana w przedsięwzięciu 1.6. Aby podnieść jakość tych projektów oraz dotrzeć z działaniami na cały obszar działania LGD planuje się operację własną 1.7, dzięki której potencjalni wnioskodawcy z przedsięwzięcia 1.6 uzyskają niezbędne kompetencje, wiedzę i doświadczenie w celu ich implikacji w lokalnych społecznościach. Jednocześnie wsparte zostaną projekty dotyczące budowy/rozbudowy kąpielisk (1.13), ponieważ wszystkie działania skoncentrowane na osiągnięciu celu głównego muszą być dostępne dla jak największej liczby odbiorców stąd przygotowanie bezpiecznych kąpielisk oraz infrastruktury towarzyszącej poprzez dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i/lub osób starszych. Kolejnym etapem będzie ogłoszenie przedsięwzięć z zakresu 1.2; 1.3 Należy również uwzględnić działania na rzecz ochrony środowiska tj. wspierania energii odnawialnej dla ogólnodostępnych obiektów kulturalnych i/lub edukacyjnych (1.11), oraz mające na celu ochronę bioróżnorodności

przyrodniczej (1.12). Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców często wiąże się z dużym obciążeniem energetycznym np. podczas organizacji wydarzeń kulturalnych, warsztatów czy szkoleń co ma później bezpośredni wpływ na jakość spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu. W związku z tym zasadne jest wytwarzanie zielonej energii i jej magazynowanie przez ogólnodostępne obiekty infrastrukturalne. Kolejnym wsparciem zostaną objęte obszary chronione w celu zapewnienia ochrony bioróżnorodności przyrodniczej ponieważ rejon LGD jest mocno zróżnicowany jednakże dwie największe jego gałęzie skupiają się wokół turystyki oraz wielopowierzchniowych gospodarstw rolnych, co pośrednio prowadzi do degradacji środowiska naturalnego. Kolejnym przedsięwzięciem będzie realizacja rozwoju instytucji usług społecznych (1.13) oraz deinstytucjonalizacja usług społecznych (1.10) co pośrednio wpłynie na jakość spędzania czasu wolnego przez np. seniorów w domach seniora czy osób zajmujących się na co dzień osobami zależnymi poprzez zapewnienie im wsparcia w postaci opieki wytnieniowej zapewniając im tym samym możliwość dostępu do podstawowej potrzeby jaką jest czas wolny. Kolejnym etapem będzie przeprowadzenie projektu własnego skierowanego do kobiet z terenu LGD (1.8) polegającego na wzmocnieniu ich kompetencji i integracji w celu pobudzenia aktywności zawodowej i społecznej w celu aktywnego włączenia się zarówno w działania komercyjne jak i niekomercyjne dotyczące Czasu wolnego. Kolejnym etapem wiążącym i spajającym działania strategii będzie realizacja przedsięwzięć z zakresu 1.6 Wspieranie innowacyjnych inicjatyw oddolnych oraz operacji partnerskiej 1.9 w celu wymiany doświadczeń, przekazania dobrych praktyk oraz wykorzystanie i promocję lokalnych zasobów.

Wszystkie działania zostały tak zaplanowane by zaaktywizować zarówno osoby młode jak i starsze oraz kobiety zwłaszcza długotrwale bezrobotne i te które nie powróciły na rynek pracy po urodzeniu dziecka (osoby które posiadają najwięcej czasu wolnego czasowo lub długotrwale) tak by wykorzystywały go kreatywnie na budowaniu swoich zasobów oraz rozwijanie aktywności lokalnych społeczności. Każda osoba do zachowania jak najlepszego zdrowia fizycznego i psychicznego potrzebuje zaspokoić podstawową potrzebę jaką jest odpoczynek (czas wolny). Niesprzyjające warunki do zapewnienia tej podstawowej potrzeby takie jak np. brak usług czasu wolnego, brak infrastruktury dla ludzi młodych, osób starszych czy brak zapewnienia opieki wytnieniowej dla opiekunów osób niepełnosprawnych, a także niesprzyjające warunki środowiska naturalnego w dłuższym okresie czasu prowadzą do migracji, starzenia się społeczeństwa, pogarszania się zdrowia psychicznego i fizycznego i tylko działania kompleksowe wieloaspektowe pozwolą na zmianę tak by stworzyć silną i niezależną Żuławską Czystą Strefę Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych.

1.1 Rozbudowa Oferty infrastruktury publicznej - Przedsięwzięcie dedykowane jednostkom samorządu terytorialnego zakłada wsparcie projektów inwestycyjnych polegające na budowie/przebudowie/remontcie/modernizacji i/lub zakupie niezbędnego sprzętu służącego rekreacji, sportowi oraz zwiększeniu możliwości spędzania czasu wolnego udostępnionego niekomercyjnie (niegenerujący dochodu). **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Odpowiada na zdiagnozowaną potrzebę 1. Zwiększenie możliwości rekreacji i dostępu do atrakcyjnej ofert czasu wolnego. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na braki w infrastrukturze co pośrednio wpływa na niską tożsamość lokalną, odpływ młodych osób oraz starzenie się społeczeństwa obszaru. Wysoka zasobność walorów historycznych i przyrodniczych obszaru wpływa na ciągły rozwój turystyczny, poprzez rozbudowę infrastruktury publicznej zwiększamy funkcjonalność turystyczną i rekreacyjną obszaru.

1.2 Budowanie tożsamości lokalnej - Przedsięwzięcie dedykowane NGO zakłada wsparcie projektów nie inwestycyjnych dotyczących budowania tożsamości lokalnej osób do 25 roku życia poprzez organizację szkoleń, warsztatów, spotkań, zajęć sportowych, edukacyjnych, kulturalnych, wyjazdów studyjnych, imprez, pikników, konkursów itp. W zakresie podnoszenia wiedzy, kompetencji i świadomości ludzi młodych na temat walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych obszaru LGD. Wzmacnianie i rozwijanie postaw Liderów życia publicznego wśród osób do 25 roku życia. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na zdiagnozowane potrzeby: 4. Aktywizacja osób Młodych oraz 2 zwiększenie dostępu do kultury i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wykazują na ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, niską aktywność społeczną i publiczną mieszkańców oraz wzrost wartości wskaźnika obciążenia demograficznego. Ponadto należy zapewnić osobom młodym warunków do rozwoju ich pasji i zainteresowań potrzebę budowania tożsamości lokalnej osób młodych w celu podejmowania inicjatyw, integracji oraz kreowania przestrzeni i miejsca w którym żyją.

1.3 Włączenie cyfrowe i aktywizacja - Przedsięwzięcie dedykowane NGO zakłada wsparcie projektów nie inwestycyjnych polega na organizacji wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych dla osób po 60 roku

życia oraz rozwijanie umiejętności w zakresie cyfryzacji poprzez warsztaty, szkolenia, spotkania, doradztwo, wizyty studyjne, imprezy itp. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na zdiagnozowane potrzeby: 3. Włączenie osób starszych i osób w niekorzystnej sytuacji oraz 2. zwiększenie dostępu do kultury i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na trend wzrostowy ludzi w wieku poprodukcyjnym oraz ubożenie mieszkańców i zauważalną bardzo niską aktywność społeczną wśród seniorów stąd należy do nich skierować działania aktywizujące oraz włączające do aktywnego życia lokalnych społeczności.

1.4 Organizacja wydarzeń ponadlokalnych wykorzystujących dziedzictwo naturalne i/ lub kulturowe -

1.5 Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego - Przedsięwzięcie dedykowane podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą polega na wsparciu rozwijania działalności gospodarczej dla mikro i małych przedsiębiorstw mających swoją siedzibę na terenie Żuławskiej LGD, które rozwiną działalność w zakresie poszerzenia oferty usług czasu wolnego a więc działalności, które mają na celu wzrost dostępności i jakości usług dla lokalnej społeczności w zakresie rekreacji, sportu, czasu wolnego w tym samorozwoju, rozwoju pasji i talentów mieszkańców Tj. Np. siłownie, zajęcia muzyczne, plastyczne, taneczne, sportowe, robotyka, oferta kulturalna itp. itd. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 5 Wspieranie rozwoju gospodarczego oraz społecznego mieszkańców. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na odpływ ludzi młodych z regionu w tym osoby kończące szkołę średnią, młode rodziny z dziećmi między innymi ze względu na małą ofertę spędzania czasu wolnego, rozwoju pasji i talentów stąd rozwój w zakresie spędzania czasu wolnego został wskazany jako potrzebujący największego wsparcia.

1.6 Wsparcie innowacyjnych inicjatyw oddolnych - Przedsięwzięcie dedykowane NGO zakłada wsparcie projektów nie inwestycyjnych polega na organizacji zajęć sportowych, edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 1. Zwiększenie możliwości rekreacji i dostępu do atrakcyjnej ofert czasu wolnego. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na bardzo ograniczoną ofertę spędzania czasu wolnego, w trakcie konsultacji wielokrotnie zgłaszano problem braku oferty dla mieszkańców ze względu na całkowity brak infrastruktury lub w przypadku jej istnienia ograniczone jej wykorzystanie. Projekt zakłada wsparcie oferty komercyjnej oraz niekomercyjnej świadczonej przez np. ośrodki kultury.

1.7 Wykorzystanie cyfryzacji w rozwoju mieszkańców i oferty dostępnych usług - Przedsięwzięcie będzie realizowane przez LGD ze względu na objęcie zakresem działania całego obszaru w celu zwiększenia aktywności już istniejących organizacji (przeciwdziałanie wypaleniu liderów) oraz wsparciu nowych liderów życia publicznego tak, by jak najlepiej przygotować ich do realizacji przedsięwzięcia 1.6 . Przedsięwzięcie zakłada rozwijanie i wzmacnianie postaw liderskich, edukacji liderów życia publicznego i społecznego, wzmacnianie oraz rozwijanie współpracy międzysektorowej, zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, rozwijanie umiejętności w zakresie cyfryzacji poprzez szkolenia, warsztaty, spotkania, wyjazdy studyjne, pikniki itp. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 2. zwiększenie dostępu do kultury i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują iż na rozwój obszaru ma również wpływ mocny kapitał społeczny i zaangażowanie mieszkańców w życie swoich społeczności, jednakże nie jest on równomiernie rozłożony na terenie całego obszaru i często zamyka się na terenie jednej gminy często też miejscowości, stąd ważne jest edukowanie liderów życia społecznego na pozostałym terenie oraz przeciwdziałanie wypalaniu tam gdzie organizacje działają prężnie.

1.8 Rozwój osobisty – wzmacnianie kompetencji i integracja - Przedsięwzięcie będzie realizowane przez LGD ze względu na objęcie zakresem działania całego obszaru. Zakłada realizację projektu w zakresie tj. np. podnoszenia kwalifikacji kobiet poprzez kursy szkolenia (w tym z prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych tj. np. sklepy internetowe; organizacja spotkań; prelekcje, spotkania, wizyty studyjne ; wydarzenia kulturalne i integracyjne budujące poczucie własnej wartości; szkolenia z zakresu prowadzenia działalności (w tym podstaw prawnych i księgowych); warsztaty coachingowe; spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem itp. Itd. Oraz działania integrujące tj. np. wyjazdy studyjne, pikniki kreatywne z OWES czy kobiece targi pracy dzięki którym zostaną pobudzone chęci do współpracy i działania np. poprzez tworzenie spółdzielni socjalnych, zakładanie działalności gospodarczych czy po prostu dodadzą odwagi do wejścia na rynek pracy. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 6. Wsparcie rozwoju

kobiet oraz 5. Wsparcie rozwoju gospodarczego oraz społecznego mieszkańców. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na zdecydowaną przewagę kobiet wśród osób bezrobotnych – znacznie wyższą niż średnia wojewódzka i krajowa co wiąże się z niewystarczającą ilością podmiotów gospodarczych oraz dużą sezonowością zatrudnienia, a także brakiem dostępu do możliwości poszerzenia swoich kwalifikacji na terenie LGD, stąd grupa ta potrzebuje specjalnego wsparcia ze względu na swoją sytuację ponieważ brak zatrudnienia kobiet powoduje efekt tzw. Kuli śnieżnej tzn. ma wpływ na wysoki poziom bezrobocia długotrwałego czy ubożenie mieszkańców.

1.9 Komercjalizacja dziedzictwa naturalnego i kulturowego - Operacja realizowana w partnerstwie przez NGO polega na organizacji wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych wykorzystujących i promujących dziedzictwo naturalne i/lub kulturowe oraz organizację warsztatów, szkoleń, spotkań wizyt studyjnych, imprezy, pikników itp. Itd. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 2. zwiększenie dostępu do kultury i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego. Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na aktywnie działające stowarzyszenia na terenie obszaru, jednak niski stopień realizacji projektów w partnerstwach oraz słabe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, naturalnego i historycznego w ich realizacji. Projekt partnerski pozwoli na wymianę doświadczeń, wdrożenie nowych rozwiązań oraz wykorzystanie i promocję dziedzictwa naturalnego i/lub kulturowego.

1.10 Wspieranie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych - Przedsięwzięcie dedykowane NGO zakłada realizację projektów nie inwestycyjnych przyczyniających się do deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz zapobiegających umieszczeniu osób w instytucjach pobytu długoterminowego, w szczególności w zakresie: usług opiekuńczych, opiekuńczo-wychowawczych, asystenckich, specjalistycznych i innych wynikających z diagnozy grupy docelowej, usług opieki wytechnienie dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, obejmujących także wsparcie psychologiczne oraz podnoszenie kompetencji opiekunów, formy specjalistycznego wsparcia dla osób doświadczających przemocy (w tym poradnictwo psychologiczne, prawne, psychiatryczne, socjalne, bezpieczne schronienie, grupy wsparcia, grupy samopomocowe), usług wsparcia dziennego seniorów, usług wsparcia dziennego dzieci i młodzieży doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności poprzez usługi takie jak placówki wsparcia dziennego, usług opieki długoterminowej świadczonej w formule zdeinstytucjonalizowanej. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 9. Włączenie społeczne osób marginalizowanych oraz 3 włączenie osób starszych i w niekorzystnej sytuacji. Analiza obszaru jak i wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na pogłębiający się problem obciążenia demograficznego – osoby starsze zostają na terenie LGD często prowadzą jednoosobowe gospodarstwo domowe potrzebują wsparcia i/lub rehabilitacji i/lub schronienia, ubożenie społeczeństwa oraz brak dostępność usług na terenie prowadzi do obniżenia jakości życia oraz sprawności fizycznej mieszkańców co przekłada się na malejącą liczbę ludności (migracja na bardziej zurbanizowane tereny). W związku z powyższym należy dać możliwość dostępu mieszkańcom obszaru do zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych.

1.11 Wspieranie magazynowania energii odnawialnej - Przedsięwzięcie dedykowane JSFP zakłada realizację działań o charakterze inwestycyjnym polegającym na zakupie i montażu urządzeń stanowiących infrastrukturę OZE tzn. na zakupie i montażu magazynów energii działających na potrzeby już istniejących źródeł OZE (wytworzących energię elektryczną) wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do prawidłowego działania całego systemu, na budowie/ rozbudowie odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej (jako koszt niekwalifikowalny) wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby źródła OZE (koszt kwalifikowany). **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 8. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom obszaru. Analiza obszaru jak i wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na coraz większe obawy społeczności lokalnych dotyczące bezpieczeństwa energetycznego, ponadto ubożące społeczeństwo oraz wzrost kosztów energii niekorzystnie wpływa na zaspokajanie potrzeb dostępu do kultury, edukacji itp. Zwłaszcza osób starszych dlatego ważne jest umieszczenie magazynów energii na obiektach kulturalno – oświatowych z których będą korzystały osoby do 25 roku życia, osoby starsze czy stowarzyszenia realizujące projekty w zakresie włączenia społecznego i aktywizacji.

1.12 Ochrona bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo - Przedsięwzięcie dedykowane JSFP zakłada realizację działań z zakresu ochrony przyrody realizowanych na obszarach chronionego krajobrazu, Obszarach Natura 2000, na obszarach użytków ekologicznych oraz w obrębie korytarzy ekologicznych, co będzie prowadzić do ograniczenia degradacji środowiska, przeciwdziałać utracie zasobów różnorodności biologicznej oraz wzmacniać spójność i ciągłość struktury ekologicznej. Dofinansowanie będą mogły także uzyskać przedsięwzięcia

dotyczące poprawy stanu cennych gatunków i siedlisk przyrodniczych. Na terenach objętych różnego rodzaju formami ochrony przyrody wspierana będzie w szczególności: ochrona zagrożonych gatunków, siedlisk przyrodniczych i ekotonów, opracowanie i wdrożenie programów odtwarzania i renaturalizacji ekosystemów, przywracanie właściwego składu gatunkowego siedlisk przyrodniczych leśnych, eliminacja obcych gatunków inwazyjnych, budowa lub przebudowa przepustów i przejść dla zwierząt, ochrona obszarów podmokłych, przede wszystkim torfowisk. Uzupełniająco możliwa będzie także realizacja projektów dotyczących: wsparcia infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych, które będzie ograniczone do inwestycji służących wyłącznie ochronie środowiska naturalnego, poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz zapewnienie ograniczenia degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemierzania się i wypoczynku osób zwiedzających; przywracania, ochrony i wzmacniania różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich, w oparciu przede wszystkim o gatunki rodzime. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 7. Wspieranie ochrony środowiska przyrodniczego, zachowania bioróżnorodności na obszarze. Analiza obszaru jak i wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne (niski wskaźnik urbanizacji oraz brak dużych fabryk i działalności przemysłowej) co wspiera ruch turystyczny oraz korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa co sprzyja tworzeniu się wielopowierzchniowych gospodarstw rolnych i prowadzi do monokultury upraw oraz zmniejszaniu pogłowia zwierząt hodowlanych. Zmiany te prowadzą do degradacji środowiska naturalnego i jego nieodwracalnych zmian stad ważne poza edukacją jest ochrona bioróżnorodności w celu jak najlepszego jej zachowania dla kolejnych pokoleń oraz korzystania z jej zasobności w czasie wolnym.

1.13 Rozbudowa oferty infrastruktury usług społecznych - Przedsięwzięcie dedykowane JSFP zakłada realizację projektów inwestycyjnych, polegających na zakupie sprzętu i wyposażenia oraz budowie/ przebudowie/ modernizacji obiektów, przyczyniających się do rozwoju infrastruktury: służącej realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, opiekuńczo- wychowawczych, asystenckich, specjalistycznych i innych wynikających z diagnozy grupy docelowej, w szczególności skierowanych do osób młodych i seniorów w tym osób z niepełnosprawnościami, długotrwale i ciężko chorych np. domów samopomocy, domów dziennego pobytu seniora, warsztatów terapii zajęciowej, CIS, KIS, **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 9. Włączenie społeczne osób marginalizowanych oraz 3. Włączenie osób starszych i osób w niekorzystnej sytuacji. Analiza obszaru jak i wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na starzejące się społeczeństwo, ubożenie mieszkańców oraz prawie na całym terenie jedynie zinstytucjonalizowaną pomoc społeczną dla osób wykluczonych / lub zagrożonych wykluczeniem świadczoną przez GOPS/MOPS. Powstanie nowej infrastruktury spowoduje zwiększenie dostępu do usług społecznych, opiekuńczych czy opiekuńczo - wychowawczych dla mieszkańców Obszaru LGD co jest odpowiedzią na zdiagnozowany kluczowy problem tzn. niewystarczająco dostosowana infrastruktura i usługi publiczne do zachodzących zmian demograficznych.

1.14 Budowa i/lub rozbudowa kąpielisk - Przedsięwzięcie dedykowane JSFP zakłada realizację działań o charakterze inwestycyjnym tj: Budowa/przebudowa/rozbudowa/ remont infrastruktury kąpielisk (w tym dostosowanie jej dla osób ze specjalnymi potrzebami m.in. osób z niepełnosprawnościami, seniorów), Budowa/przebudowa/ rozbudowa/ remont magazynów sprzętów wodnego i sanitariatów; utworzenie/ remont/ dostosowanie stanowisk dla ratowników wodnych; zagospodarowanie plaż tj. m. in. zejścia, podjazdy, wiaty, miejsca odpoczynku; zakup sprzętu ratowniczego, monitoringu, oznakowania w celu poprawy bezpieczeństwa kąpielisk. Kąpieliska objęte wsparciem będą musiały spełniać standardy infrastruktury kąpieliskowej – Pomorskie Kąpieliska. **Powiązanie z analizą potrzeb i potencjałem obszaru:** Przedsięwzięcie odpowiada na potrzebę 1. Zwiększenie możliwości rekreacji i dostępu do atrakcyjnej ofert czasu wolnego Analiza obszaru oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji wskazują na dużą liczbę turystów zwłaszcza w gminach nadmorskich, z drugiej strony na niewystarczającą i odbiegającą od standardów infrastrukturę kąpielisk. Wsparta infrastruktura bezpośrednio wpłynie na poszerzenie możliwości spędzania czasu wolnego zarówno przez mieszkańców jak i turystów.

Lokalna Strategia Rozwoju ŻLGD to strategia wielofunduszkowa, w związku z tym Cel 1 będzie finansowany z dwóch źródeł. Przedsięwzięcia 1.1–1.9 będą finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*, natomiast przedsięwzięcie 1.10 będzie finansowane *Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)*, zaś przedsięwzięcia 1.11–1.145 z *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)* z w ramach programu regionalnego *Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027*.

Wszystkie projekty realizowane w ramach celów będą musiały być zgodne z zasadami horyzontalnymi.

W przypadku realizacji celu dużą rolę będą odgrywały działania LGD w zakresie animowania społeczności lokalnej do podejmowania inicjatyw na rzecz zwiększenia innowacyjności obszaru oraz rozszerzenia współpracy w partnerstwie zarówno na obszarze, jak i poza nim. LGD ma świadomość jak dużo korzyści daje tego rodzaju współpraca. Realizacja takich projektów da efekt synergii i przyczyni się do zdobycia nowych doświadczeń (wzmocni kadrę organizacji partnerskich), zwiększenia wiedzy w zakresie realizacji projektów w partnerstwie, pozwoli lepiej rozpoznać potrzeby grup docelowych realizowanych działań oraz przyczyni się do promocji produktów lokalnych poza obszarem. W ramach animacji pracownicy biura będą prowadzić stały dyżur telefoniczny, a także będą organizować cykliczne spotkania z mieszkańcami (szkolenia) będą również uczestniczyć w ogólnodostępnych wydarzeniach na terenie LGD w celu dotarcia do jak najszerszego grona potencjalnych odbiorców działań LSR.

Tabela 19 Przedsięwzięcia – powiązanie z analizą potrzeb, charakter, budżet, poziom dofinansowania, maks. i min. kwota, grupa docelowa i sposób realizacji (rozszerzona wersja analogicznej tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do LSR)

PROBLEM		<i>Niedostosowana do zróżnicowanych potrzeb mieszkańców i turystów oferta spędzania czasu wolnego / malejąca liczba ludności, niekorzystna struktura wieku, niska przedsiębiorczość, bezrobocie wśród kobiet</i>							
ZASÓB		<i>Walory przyrodnicze, miejscowości turystyczne, dziedzictwo kulturowe, wielkopowierzchniowe gospodarstwa, dostęp do morza, położenie w bliskości Trójmiasta, rozpoznawalna marka Żuławy i Mierzeja</i>							
CEL		1. Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych							
Zidentyfikowana przyczyna problemu	Przedsięwzięcie		Możliwy zakres wsparcia	Zakres wsparcia z WPR / charakter/Cel w ramach priorytetów FEP 2021-2027	Poziom dofinansowania	Możliwy Wnioskodawca	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Budżet w ramach WPR [euro] FEP 2021-2027 [EUR]
<i>Braki w infrastrukturze publicznej</i>	1.1	Rozbudowa oferty infrastruktury publicznej	Doposażenie instytucji kultury, budowa i rozbudowa infrastruktury publicznej	6.Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej; inwestycyjny	do 75%	JSFP	Mieszkańcy	konkurs	€ 650 000
<i>Niewystarczająca oferta rozwoju i zagospodarowania czasu wolnego</i>	1.2	Budowanie tożsamości lokalnej	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	8.Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; nieinwestycyjny	do 100%	LGD/NGO	Mieszkańcy do 25 roku życia	Projekt grantowy/konkurs	€ 175 000
<i>Niewystarczająca oferta rozwoju i zagospodarowania czasu wolnego</i>	1.3	Włączenie cyfrowe i aktywizacja	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	8.Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; nieinwestycyjny	do 100%	LGD/NGO	Mieszkańcy powyżej 60 roku życia	Projekt grantowy/Konkurs	€ 175 000
	1.4	Organizacja wydarzeń ponadlokalnych wykorzystujących dziedzictwo naturalne i/lub kulturowe							

<i>Niewystarczająca oferta rozwoju i zagospodarowania czasu wolnego</i>	1.5	Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego	Budowa, rozbudowa i wyposażenie	1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki - b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej; inwestycyjny	do 65%	Mikroprzedsiębiorstwo albo małe przedsiębiorstwo	Mieszkańcy	Konkurs	€ € 400 000
<i>Słabe wykorzystanie narzędzi cyfrowych oraz Niewystarczająca oferta rozwoju i zagospodarowania czasu wolnego</i>	1.6	Wsparcie innowacyjnych inicjatyw oddolnych	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (...), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego nieinwestycyjny	do 100%	LGD/NGO	Mieszkańcy	Projekt grantowy/ Konkurs	€ 100 000
<i>Słabe wykorzystanie narzędzi cyfrowych oraz Niewystarczająca oferta rozwoju i zagospodarowania czasu wolnego</i>	1.7	Wykorzystanie cyfryzacji w rozwoju mieszkańców i oferty dostępnych usług	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (...), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego nieinwestycyjny	do 100%	LGD/NGO	Mieszkańcy	Operacja własna LGD	€ 100 000
<i>Niewystarczająca aktywność zawodowa kobiet</i>	1.8	Rozwój osobisty - wzmacnianie kompetencji i integracja	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; nieinwestycyjny	do 100%	LGD/NGO	Kobiety	Operacja własna LGD	€ 100 000

<i>Niewystarczająca współpraca podmiotów tworzących produkty lokalne</i>	1.9	Komercjalizacja dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Organizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej (...), a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego nieinwestycyjny	Do 100%	NGO	Mieszkańcy	Operacja realizowana w partnerstwie	€ 50 000
<i>Niewystarczająca dostępność usług społecznych</i>	1.10	Wspieranie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych	Deinstytucjonalizacja usług społecznych, zapobieganie umieszczaniu osób w instytucjach pobytu długoterminowego	(5K) wspieranie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych (FEP 2021-2027 EFS+)	do 95%	LGD	Mieszkańcy	Projekt grantowy/konkurs	€ 605 550
<i>Braki w infrastrukturze publicznej</i>	1.11	Wspieranie magazynowania energii odnawialnej	Wypożyczenie instytucji JSFP w magazyny energii	(2ii) Wspieranie energii odnawialnej (FEP EFRR)	do 85%	JST i ich jednostki organizacyjne	Mieszkańcy	Konkurs	€ 547 290
<i>Braki w infrastrukturze publicznej</i>	1.12	Ochrona bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo	Realizacja działań z zakresu ochrony przyrody realizowana na obszarach chronionego krajobrazu, obszarach Natura 2000, na obszarach użytków ekologicznych oraz korytarzy ekologicznych.	(2vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury (FEP EFRR)	do 85%	JST i ich jednostki organizacyjne	Mieszkańcy	Konkurs	€ 223 360
<i>Braki w infrastrukturze publicznej</i>	1.13	Rozbudowa oferty infrastruktury usług społecznych	Budowa/rozbudowa/wyposażenie obiektów służących realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, opiekuńczo – wychowawczych, asystenckich oraz wsparciu dziennemu seniorów, dzieci i młodzieży.	(6iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji (FEP EFRR)	do 95%	JST i ich jednostki organizacyjne	Mieszkańcy	Konkurs	€ 302 775

<i>Braki w infrastrukturze publicznej</i>	1.14	Budowa i/lub rozbudowa infrastruktury kąpielisk	Budowa/rozbudowa/remont infrastruktury kąpielisk w zakresie wskazanym w dokumentach „analiza wykonalności Pomorskie kąpieliska” oraz „Pomorskie kąpieliska – standardy infrastruktury kąpieliskowej”	(6vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (FEP EFRR)–	do 85%	JST i ich jednostki organizacyjne	Mieszkańcy	Konkurs	€ 547 290
SUMA						PS WPR € 1 750 000 / FEP € 2 226 265			

Źródło: Opracowanie własne

VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Zasady funkcjonowania poszczególnych organów LGD oraz ich zadania regulują dokumenty wewnętrzne, tj.: Statut, Regulaminy Rady, Biura, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, które opierają się na przepisach krajowych i unijnych zgodnych z poszczególnymi funduszami EFRROW, EFRR i EFS+.

Dokumenty regulujące pracę Rady podczas wyboru i oceny projektów regulują podstawowe dokumenty tj. Procedura wyboru operacji oraz kryteria wyboru operacji

Kryteria wyboru operacji zostaną ustalone przede wszystkim w takim zakresie, aby premiować przedsięwzięcia, które będą niwelować problemy wynikające z diagnozy obszaru i konsultacji społecznych oraz by wpływać na osiąganie zamierzonych celów i wskaźników produktu oraz rezultatu. Tworzenie kryteriów będzie się odbywać przy udziale lokalnej społeczności w celu ustalenia aspektów, które będą szczególnie premiowane w ramach oceny wniosków oraz aby zaspokajać potrzeby mieszkańców poznane podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych na obszarze. Opracowane kryteria będą ściśle powiązane z celem i grupami docelowymi, do których jest kierowane wsparcie, w zależności od rodzaju beneficjenta – z uwzględnieniem wyników diagnozy i analizy SWOT. Kryteria będą opracowane w sposób przejrzysty, mierzalny, pozwalający uniknąć sytuacji niepożądanych, polegających na subiektywnej ocenie, a przyznawanie punktów odbywać się będzie w formie zero-jedynkowej. Lokalna społeczność będzie angażowana w tworzenie i zmianę kryteriów wyboru w procesie konsultacji społecznych podczas, których mieszkańcy będą mogli zapoznać się z proponowanymi kryteriami i ewentualnymi zmianami oraz je zaopiniować, a także złożyć swoje propozycje dotyczące kryteriów wyboru.

Za proces ustanawiania i zmiany kryteriów oraz uchwalanie i aktualizację procedury wyboru operacji odpowiedzialna będzie Rada

Dla niektórych przedsięwzięć w LSR LGD ustanowi kryteria wyboru o charakterze dostępowym (zawężające możliwość uzyskania wsparcia), które pozwolą ukierunkować wsparcie na operacje najlepiej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych realizacji przedsięwzięć. W celu właściwego ukierunkowania pomocy, LGD zastosuje również kryteria wyboru premiujące. Niektóre z kryteriów premiujących będą zastosowane do wszystkich przedsięwzięć, inne do wybranych.

Ogólna definicja innowacyjności rozumiana jest jako wprowadzenie na rynek (w tym przypadku obszar LGD) nowego lub udoskonalonego produktu, usługi lub procesu organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Dla przedsięwzięć związanych z rozwojem przedsiębiorczości, z racji charakteru operacji, definicję tę uściślono i przyjęto, iż innowacja to wprowadzenie na rynek przez dane przedsiębiorstwo nowego towaru lub usługi, lub znaczące ulepszenie oferowanych uprzednio towarów lub usług w odniesieniu do ich charakterystyk lub przeznaczenia. Ulepszenie może dotyczyć charakterystyk technicznych, komponentów, materiałów, wbudowanego oprogramowania, bardziej przyjaznej obsługi przez użytkownika oraz innych cech funkcjonalnych. Preferowane będzie wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych na obszarze objętym LSR produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania dostępnych zasobów.

W związku z powyższą definicją ogólną LGD zdecydował, iż jednym z kryteriów wyboru będzie punktowanie operacji innowacyjnych w zakresie inicjatyw oddolnych skupiających się na pilotażach rozwiązań zmieniających sposób funkcjonowania społeczności lokalnej oraz punktowanie innowacyjnych rozwiązań w kierunku tworzenia nowych sposobów wykorzystania przestrzeni publicznych, innowacji w wykorzystaniu nowopowstałej infrastruktury oraz innowacyjne rozwiązania bazujące na cyfryzacji wprowadzane w rozwijanych i zakładanych przedsiębiorstwach oraz zwiększające dostępność usług. Wybrana przez LGD innowacyjność jest zgodna z ogólnie przyjętą definicją.

W celu sprawnego wdrożenia Strategii, LGD opracowała i stosowała w perspektywie 2014-2020 zestaw procedur oceny i wyboru operacji, odnoszących się do wszelkich operacji realizowanych w ramach LSR. Będą one

stosowane również we wdrażaniu tej LSR, po dostosowaniu do obowiązujących przepisów. Przez cały okres wdrażania Strategii będą one udostępniane do wiadomości publicznej w Biurze LGD, na stronie internetowej LGD oraz omawiane w trakcie spotkań informacyjnych i szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców. Kryteria wyboru grantobiorców i procedura ich ustalania / zmiany stanowi wspólny dokument z procedurą wyboru i oceny grantobiorców.

LGD posiada procedury z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych i wytycznych dotyczących instrumentu RLKS oraz dokłada wszelkich starań, aby procedury oceny i wyboru operacji były niedyskryminujące, przejrzyste i niebudzące wątpliwości ze strony wnioskodawców, grantobiorców oraz wszelkich instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Strategii. Jednocześnie należy podkreślić, że LGD zależy na wybraniu projektów, które w jak największej mierze pozwolą na osiągnięcie przyjętych w Strategii założeń i wskaźników, a ograniczone środki finansowe, będące podstawą ustalenia budżetu Strategii, nie pozwalają na sfinansowanie wszystkich pomysłów i inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców obszaru.

Dokumenty regulujące szczegółowe rozwiązania to: procedura/y wyboru i oceny operacji, regulamin organu decyzyjnego, procedura ustalania kryteriów wyboru, procedura wyboru i oceny grantobiorców wraz z kryteriami wyboru grantobiorców i procedurą ustalania i zmiany kryteriów wyboru grantobiorców.

Wybór projektów do dofinansowania będzie odbywał się każdorazowo z zastosowaniem zasad horyzontalnych.

Operacja własna może być realizowana, gdy realizuje cele publiczne oraz niekomercyjne oraz jest niezbędna do osiągnięcia danego celu/przedsięwzięcia LSR. Koszty operacji własnych nie mogą stanowić więcej niż 20% budżetu komponentu Wdrażanie LSR. Wnioski o przyznanie pomocy na operacje własne zawierają opis znaczenia realizacji operacji dla LSR oraz uzasadnienie realizacji operacji przez LGD (m.in. wyjaśnienie, dlaczego operacja ta nie może być zrealizowana przez inne podmioty).

Operacje sektora finansów publicznych będą mogły być finansowane ze środków Planu Strategicznego w ramach niniejszej LSR do limitu 40% tych środków.

Przedsięwzięcia wskazane w LSR w zakresie finansowania z FEP wpisują się kryteria wyboru projektów ustanowionych dla programu regionalnego w odniesieniu do typu projektu i właściwego funduszu. LGD oświadcza, że projekty te będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+ i EFRR, a także iż promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus

VIII. PLAN DZIAŁANIA

W ramach realizacji LSR zaplanowano ogłoszenie wniosków na realizację przedsięwzięć zawartych w matrycy – rozdział VI. Pierwsze nabory zostaną przeprowadzone w II półroczu 2024 roku, kolejne w latach 2025–2027. Tworząc Plan działania zadbano, aby realizowane przedsięwzięcia umożliwiły osiągnięcie celów LSR.

Wszystkie działania zaplanowano tak, aby w pierwszej kolejności zrealizowane zostały te, które oddziaływać będą na pozostałe. W pierwszej kolejności zrealizowane zostaną działania zwiększające atrakcyjność obszaru oraz promocyjne i edukacyjne, dalej te związane z wykorzystaniem zasobów oraz rozwojem przemysłu czasu wolnego. Przedsięwzięcia związane z rozwojem działalności gospodarczych podzielono tak, aby możliwie jak najlepiej wykorzystać środki oraz stworzyć możliwość skorzystania z dofinansowania jak największej liczbie beneficjentów.

Istotne w trakcie wdrażania LSR będzie zrealizowanie pierwszych operacji w ramach PS WPR do 30 czerwca 2026 roku, które pozwolą na wykorzystanie 40% budżetu, oraz realizację pozostałych działań tak, aby do 31 grudnia 2027 roku wykorzystać 80% kontraktacji budżetu. Również realizacja działań w ramach FEP została zaplanowana tak, aby pierwsze operacje zrealizować do końca grudnia 2026 roku.

Dokładny plan działania wraz z czasowym przedziałem osiągnięcia wskaźników oraz planowanymi kwotami wsparcia przedstawiają Załącznik nr 2 do LSR pn. *Plan działania* oraz Załącznik nr 4 do LSR pn. *Plan wykorzystania budżetu LSR*.

IX. PLAN FINANSOWY LSR

Lokalna Strategia Rozwoju LGD to strategia wielofunduszowa, której bezpośrednim źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* oraz Europejski Fundusz Społeczny w ramach programu regionalnego *Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027*.

1. Źródła finansowania działalności LGD

Działalność LGD finansowana będzie w ramach:

- 1) Funduszy EFSI stanowiących **bezpośrednie źródło finansowania** LSR jako budżetu LSR:
 - a) Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach *Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*;
 - b) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach programu regionalnego *Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021–2027*, priorytetu 2. *Fundusze Europejskie dla zielonego Pomorza*, 5. *Fundusze Europejskie dla silnego społecznie Pomorza* (EFS+) oraz 6 *Fundusze Europejskie dla silnego społecznie Pomorza* (EFRR).
- 2) Innych potencjalnych / **pośrednich źródeł finansowania** przedsięwzięć wynikających z LSR, w tym także EFSI w zakresie nie objętym RLKS, które nie stanowią źródła finansowania, o którym mowa w pkt. 1):
 - a) *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027* w ramach priorytetu VII *Kultura* Cel szczegółowy 4.6 *Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*;
 - b) *Krajowy Plan Odbudowy (KPO)* – w ramach *Funduszu Odbudowy* w zakresie komponentu A *Odporność i konkurencyjność gospodarki*, cel szczegółowy A4. *Zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy*, *Reforma A4.5. Przedłużanie kariery zawodowej i promowanie pracy po przekroczeniu ustawowego wieku emerytalnego*;
 - c) *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027* w ramach celu szczegółowego ESO4.7. *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej* (EFS+);
 - a) Środki krajowe;
 - b) Fundusze Norweskie i EOG (Europejski Obszar Gospodarczy).

Zadania finansowane z innych źródeł niż bezpośrednie, przyczynią się do realizacji celów określonych w ramach RLKS.

2. Powiązanie źródeł finansowania

Przewidziane źródła finansowania oraz plan działania są w bezpośredni sposób powiązane z celami i przedsięwzięciami. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia można będzie lepiej wdrażać na obszarze LSR dzięki alternatywnym źródłom dofinansowania, które pozwolą zrealizować większy zakres projektów. Wzięto pod uwagę te źródła finansowania, z których środki przeznaczone będą na operacje zgodne z celem niniejszej LSR, a więc wszelkie te, które mogą przyczynić się do rozwoju kapitału społecznego mieszkańców, w tym podniesienia dostępności i atrakcyjności ogólnodostępnych przestrzeni, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, turystycznej, kulturalnej i edukacyjnej oraz oferty przemysłu czasu wolnego i samorozwoju mieszkańców.

Zaplanowany do realizacji budżet został przedstawiony w Załączniku nr 3 do LSR pn. *Budżet LSR* oraz w Załączniku nr 4 do LSR pn. *Plan wykorzystania budżetu LSR*.

X. MONITORING I EWALUACJA

W celu poprawnego i efektywnego wdrażania założeń Strategii, niezbędne jest prowadzenie działań, które mają na celu weryfikację sposobu jej realizacji. W związku z tym niezbędne jest prowadzenie bieżącego monitoringu oraz przeprowadzanie badań ewaluacyjnych, które umożliwią w razie konieczności aktualizację dokumentu. Wszystkie podejmowane działania powinny być prowadzone w sposób zadowalający społeczność lokalną zamieszkującą obszar LGD. Ponadto metody monitoringu i badań ewaluacyjnych zostały tak przygotowane, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, również do osób do tej pory niezainteresowanych działalnością LGD.

1. Monitoring

Monitoring LSR prowadzony będzie na bieżąco przez pracowników Biura LGD.

Monitoring obejmuje:

- a) zebranie danych na temat: wskaźników realizacji LSR, stopień wykorzystania budżetu LSR harmonogramu ogłaszanych konkursów.
- b) ocenę zebranych informacji w stosunku do założonych wartości.
- c) opracowanie Raportów z monitoringu Strategii w okresie rocznym, zawierających podsumowanie danych wraz z wnioskami dotyczącymi wpływu podejmowanych działań na realizację założeń Strategii.

Charakterystyka źródeł danych oraz sposobu pomiaru i oceny danych:

- Dane własne LGD – informacje gromadzone w toku normalnej działalności LGD, w szczególności w ramach obowiązkowej sprawozdawczości. Dane własne obejmują:
 - wskaźniki planu komunikacji,
 - dane ilościowe dotyczące doradztwa w Biurze,
 - dane gromadzone w trakcie naborów (m.in. terminy naborów, ilość złożonych wniosków, środki finansowe przypisane do naborów),
 - wskaźniki LSR, EFSI,
 - realizacja budżetu LSR,
 - dane dotyczące pracy organów LGD,
 - informacje o szkoleniach dla pracowników Biura i członków organów LGD;
 - badanie ankietowe dla mieszkańców, oceniające podjęte działania.
- Badania własne:
 - ankieta monitorująca dla beneficjentów i grantobiorców – badanie pozwoli na zbieranie istotnych informacji dotyczących postępu rzeczowo-finansowego. Pozwoli także pogłębić informacje uzyskane z wniosków o dofinansowanie operacji,
 - ankieta będzie wypełniana przez beneficjentów i grantobiorców w roku, w którym rozliczyli oni operację,
 - badanie ankietowe osób korzystających z doradztwa – badanie realizowane na bieżąco, w których jednostką analizy będą udzielone porady. O wypełnienie ankiety będą proszone osoby korzystające z doradztwa w Biurze LGD,
 - badanie ankietowe uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych lub szkoleń organizowanych przez LGD – realizowane w czasie każdego tego typu wydarzenia zorganizowanego przez LGD.

2. Ewaluacja

Ewaluacja LSR realizowana będzie w następujących etapach, które będą różniły się celami w zależności od etapu realizacji Strategii:

1. Ewaluacja roczna – corocznie w latach 2025–2029, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.
2. Ewaluacja ex-post (końcowa ewaluacja zewnętrzna).

Ewaluacja dotyczyć będzie: oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania Biura, skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej, harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR, stopnia realizacji celów (wskaźników) oraz budżetu LSR.

Coroczna ewaluacja wewnętrzna prowadzona będzie w ramach warsztatów refleksyjnych w ramach ewaluacji rocznej. Przeprowadzenie ewaluacji ex-post zostanie powierzone wyspecjalizowanemu podmiotowi zewnętrznemu (niezależnym ekspertom). Przeprowadzenie oceny powierzone zostanie niezależnemu ewaluatorowi, który posiada odpowiednie doświadczenie w przeprowadzaniu tego typu badań. Możliwe jest również przeprowadzenie ewaluacji samodzielnie przez LGD lub w formie wspólnej oceny przez kilka LGD lub całe województwo.

Raport z ewaluacji Strategii obejmuje przede wszystkim:

- a) Ocenę funkcjonowania LGD, w tym: działalność Zarządu, działalność Komisji Rewizyjnej, sprawność przeprowadzania naborów, wizerunek LGD wśród mieszkańców obszaru, działalność informacyjną, promocyjną oraz edukacyjną, procedury związane z wyborem przedsięwzięć oraz kompetencje pracowników, efektywność doradztwa w Biurze LGD, liczbę porad i charakter doradztwa w Biurze, częstotliwość, regularność i frekwencję spotkań organów LGD.
- b) Ocenę realizacji planu działania.
- c) Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników stopnia wykorzystania funduszy, realizacji budżetu, realizacji działań skierowanych do grupy w niekorzystnej sytuacji.

Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji, tj.: trafności, efektywności i wydajności, skuteczności, trwałości, użyteczności. Źródła danych są tożsame ze źródłami dla monitoringu (dane własne, badania własne).

Raport będzie udostępniony w formie elektronicznej na stronie internetowej LGD oraz, w razie potrzeby, przekazany odpowiednim instytucjom zaangażowanym w realizację RLKS tj. UM woj. Pomorskiego, ARiMR, MRiRW itp.

Zalecenia z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji mogą być podstawą do aktualizacji LSR, podobnie jak zmiana przepisów dotyczących LSR czy zmiana danych dotyczących LSR.

Aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, może nastąpić w związku z:

- zmianą danych dotyczących obszaru LSR,
- zmianą przepisów dotyczących LSR,
- potrzebą zastosowania zaleceń z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji LSR/LGD,
- rocznymi wynikami ciągłego naboru propozycji projektów do realizacji.

Aktualizacja LSR może nastąpić na wniosek:

- Rady LGD,
- Komisji Rewizyjnej LGD,
- Zarządu LGD,
- grupy liczącej powyżej 10% wszystkich członków LGD.

Wniosek o aktualizację LSR będzie składany do Zarządu LGD, który zobowiązany jest Projekt zmiany LSR poddać konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem na stronie internetowej LGD na co najmniej 7 dni. Organem uprawnionym do zmiany strategii co do zasady jest Walne Zebranie Członków które może przekazać swoje uprawnienia w tym zakresie Zarządowi LGD na podstawie uchwały. Ponadto w przypadku zmiany prawodawstwa, regulującego Rozwój lokalny Kierowany przez społeczność oraz wprowadzania zaleceń pokontrolnych. Zarząd LGD w terminie 14 dni od uzyskania informacji o konieczności

wprowadzania zmian przyjmuje aktualizację LSR, bez konieczności jej poddania konsultacjom społecznym i zatwierdzeniu na Walnym Zebraniu Członków.

Spis rysunków

Rysunek 1 Sposób określania celu LSR	8
--	---

Spis map

Mapa 1 Gminy objęte partnerstwem Żuławska LGD	8
Mapa 2 Sumaryczna mapa obszarów ONW w Polsce	
Mapa 3 Penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s – fragment mapy dla województwa pomorskiego	

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021	18
Wykres 2 Piramida płci i wieku dla obszaru LGD w 2021 r.	19
Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LGD w latach 2016–2021	19
Wykres 4 Przyrost naturalny na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021	20
Wykres 5 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze LGD w latach 2016–2021	20
Wykres 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	21
Wykres 7 Dynamika wzrostu wartości wskaźników gospodarczych obszaru LGD, województwa i kraju – wzrost/spadek procentowy w 2021 r. w stosunku do 2016 r.	22
Wykres 9 Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	24
Wykres 9 Procentowy udział bezrobotnych według płci na obszarze LGD, w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	25
Wykres 10 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł) na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	28
Wykres 11 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	29
Wykres 12 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności na obszarze LGD, w województwie oraz kraju w 2020 r.	31

Spis tabel

Tabela 1 Podstawowe dane o gminach z obszaru Żuławska LGD	9
Tabela 2 Ludność poszczególnych gmin LGD w 2020 r.	18
Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze dla średniej obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021	21
Tabela 4 Wskaźniki świadczące o kondycji przedsiębiorstw – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	22
Tabela 5 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości dla obszaru LGD w porównaniu do województwa i kraju w roku 2016 i 2020	23
Tabela 6 Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem na obszarze LGD, w porównaniu do województwa i kraju w latach 2016–2021	25
Tabela 7 Struktura gospodarstw rolnych na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w 2020 r.	26
Tabela 8 Średnie dochody ogółem i dochody własne na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	28
Tabela 9 Wydatki majątkowe i wydatki bieżące na 1 mieszkańca (zł) – porównanie średniej obszaru LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	28

Tabela 10 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem na 10 tys. mieszkańców – porównanie średniej obszar LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	29
Tabela 11 Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – porównanie średniej obszar LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	30
Tabela 12 Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3–5 lat – porównanie średniej obszar LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	32
Tabela 13 Współczynnik skolaryzacji brutto oraz liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na obszarze LGD w porównaniu średniej obszar LGD do województwa i kraju w latach 2016–2021	33
Tabela 14 Wyniki egzaminu ósmoklasisty na obszarze LGD w porównaniu do województwa i kraju w latach 2019–2022	34
Tabela 15 Schemat analizy SWOT	41
Tabela 16 Analiza SWOT	42
Tabela 17 Zgodność celu LSR z innymi dokumentami strategicznymi	51
Tabela 18 Zgodność LSR z celami programów, z których będzie ona finansowana	53
Tabela 20 Przedsięwzięcia – powiązanie z analizą potrzeb, charakter, budżet, poziom dofinansowania, maks. i min. kwota, grupa docelowa i sposób realizacji (rozszerzona wersja analogicznej tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do LSR)	68

Wykaz wykorzystanej literatury:

1. *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027* zatwierdzony przez komisję Europejską w dniu 31.08.2022 r.;
2. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;*
3. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;*
4. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.*
5. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.);*
6. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);*
7. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.);*
8. *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014–2020 dla Żuławskiej Lokalnej Grupy Działania*, Nowy Dwór Gdański 2015;
9. *Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2267);*

10. *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego* – Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.
11. *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego „Pomorskie 2030”* – Załącznik do uchwały nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 r.;
12. Urząd Komunikacji Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 roku
13. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2000.

Załączniki do LSR

1. Cele i przedsięwzięcia
2. Plan działania
3. Budżet LSR
4. Plan wykorzystania budżetu

Załącznik nr 1 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
	1. Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych			
€ 650 000	1.1	Rozbudowa oferty infrastruktury publicznej	Mieszkańcy	Konkurs
€ 175 000	1.2	Budowanie tożsamości lokalnej	Mieszkańcy do 25 roku życia	Projekt grantowy/ Konkurs
€ 175 000	1.3	Włączenie cyfrowe i aktywizacja	Mieszkańcy powyżej 60 roku życia	Projekt grantowy/ Konkurs
	1.4	Organizacja wydarzeń ponadlokalnych wykorzystujących dziedzictwo naturalne i/lub kulturowe		
€ 400 000	1.5	Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego	Mieszkańcy	Konkurs
€ 100 000	1.6	Wsparcie innowacyjnych inicjatyw oddolnych	Mieszkańcy	Projekt grantowy/ Konkurs
€ 100 000	1.7	Wykorzystanie cyfryzacji w rozwoju mieszkańców i oferty dostępnych usług	Mieszkańcy	Projekt własny LGD
€ 100 000	1.8	Rozwój osobisty - wzmacnianie kompetencji i integracja	Kobiety	Projekt własny LGD
€ 50 000	1.9	Komercjalizacja dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Mieszkańcy	Operacja realizowana w partnerstwie
€ 605 550	1.10	Wspieranie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych	Mieszkańcy	Projekt grantowy/konkurs
€ 547 289	1.11	wspieranie magazynowania energii odnawialnej	Mieszkańcy	Konkurs
€ 223 360	1.12	Ochrona bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo	Mieszkańcy	Konkurs

€ 302 775	1.13	Rozbudowa oferty infrastruktury usług społecznych	Mieszkańcy	Konkurs
€ 547 289	1.14	Budowa i/lub rozbudowa infrastruktury kąpielisk	Mieszkańcy	konkurs

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 2 Plan działania

CEL		Lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		Program
		Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	
C.1		1. Utworzenie Żuławskiej Czystej Strefy Przemysłu Czasu Wolnego i Usług Społecznych													
1.1	Rozbudowa oferty infrastruktury publicznej umożliwiającej rozwój i zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców	Liczba doposażony instytucji kultury, zbudowanej lub rozbudowanej infrastruktury publicznej[sztuki]	0szt.	0%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	PS WPR
1.2	Budowanie tożsamości lokalnej	Liczba projektów [sztuki]	0szt.	0%	0szt.	0%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	
1.3	Włączenie cyfrowe i aktywizacja	Liczba projektów [sztuki]	0szt.	0%	0szt.	0%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	
1.4	Organizacja wydarzeń ponadlokalnych wykorzystujących dziedzictwo naturalne i/lub kulturowe														
1.5	Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie	Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstw [sztuki]	0szt.	0%	10szt.	100%	10szt.	100%	10sz.	100%	10szt.	100%	10szt.	100%	

	możliwości spędzania czasu wolnego														
1.6	Wsparcie innowacyjnych inicjatyw oddolnych	Liczba projektów [sztuki]	0szt.	0%	0szt	0%	8szt.	100%	8szt.	100%	8 szt	100%	8 szt	100%	
1.7	Wykorzystanie cyfryzacji w rozwoju mieszkańców i oferty dostępnych usług	Liczba projektów [sztuki]	0szt.	0%	0szt.	0%	1szt.	100%	1szt.	100%	1 szt	100%	1 szt	100%	
1.8	Rozwój osobisty – wzmacnianie kompetencji i integracja	Liczba projektów [sztuki]	0szt.	0%	0szt.	0%	0szt.	0%	1szt.	100%	1 szt	100%	1 szt	100%	
1.9	Komercjalizacja dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Liczba operacji [sztuki]	0szt.	0%	0szt.	0%	1szt.	100%	1szt	100%	1 szt	100%	1 szt	100%	
1.10	Wspieranie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych	PLKLC002 – Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie [osoby]	0os..	0%	0os.	0%	100os.	50%	200os	100%	200os	100%	200os	100%	FEP 2021–2027
		EEO12 Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie [osoby]	0	0%	0	0%	28 os.	50 %	56 os.	100 %	56 os.	100 %	56 os.	100 %	
1.11	Wspieranie magazynowania energii odnawialnej	PLRO208 – Pojemność magazynów energii elektrycznej [MWh]	0 mwh	0%	0 mwh	0%	0 mwh.	0%	0,4 mwh	100%	0,4 mwh	100%	0,4 mwh	100%	

1.12	Ochrona bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo	PLRO070 Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony [ha]	0ha	0%	0 ha	0%	0ha	0%	8 ha	100%	8 ha	100%	8 ha	100%	
1.13	Rozbudowa oferty infrastruktury usług społecznych	PLRO205 – Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne [sztuki]	0 szt.	0%	0 szt.	0%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	
1.14	Budowa i /lub rozbudowa infrastruktury kąpielisk	RCO077 – Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [sztuki]	0 szt.	0%	0 szt.	0%	3 szt.	100%	3 szt.	100%	3 szt.	100%	3 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.1		R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie Łączenie obszarów wiejskich w Europie : odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR [liczba osób]	0os.		16 500os		17 000os		17 000 os		17 000 os		17 000 os	100%	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W 1.2	R.42 Promowanie włączenia społecznego liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego [liczba osób]	0 os.		0 os.		0 os.		750 os.		750 os.		750 os.	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.3	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich w tym przedsiębiorstw biogospodarki, rozwiniętych dzięki wsparciu WPR [liczba wspartych przedsiębiorstw w sztukach]	0szt		10szt		10szt		10 szt.		10szt		10szt	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.4	PLKLCR02 – Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej [sztuki]	0szt		0szt		100szt.		100szt.		100szt.		100szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.5	PLRR108 – ilość zmagazynowanej energii w magazynie energii (ilość energii dostarczona do magazynu)elektrycznej Mwh/rok	0 Mwh/rok		0 Mwh/rok		0 Mwh/rok		0,2 Mwh/rok		- 0,2 Mwh/rok		0,2 Mwh/rok	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.6	RCR095 – Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury [osoby]	0 os.		0 os.		0 os.		665 os		665os		665 os.	100%	
Wskaźnik rezultatu W 1.7	PLRR105 – Roczna liczba użytkowników obiektów świadczących usługi społeczne	0 os./rok		0 os./rok		0 os./rok		200 os. /rok		200 os. /rok		200 os. /rok	100%	
														FEP 2021– 2027

Wskaźnik rezultatu W 1.8	RCR077 – Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające / rok]	0os./rok	0%	0os./rok	0%	0os./rok	0%	1 000os./rok	100%	1 000os	100%	1 000os	100%	
--------------------------	--	----------	----	----------	----	----------	----	--------------	------	---------	------	---------	------	--

Źródło: Opracowanie własne

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR (wdrażanie i zarządzanie)	EFS+ (wdrażanie i zarządzanie)	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 750 000	1 620 713	605 550	3 976 263
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412 500	0	0	412 500
Razem	2 162 500	1 620 713	605 550	4 388 763

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 4 Plan wykorzystania budżetu

fundusz	Środki zakontraktowane w Euro do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0%	1 150 000	65%	1 150 000	65%	350 000	85%	250 000	100%	0	100%	0	100%
EFS+	0	0%	0	0%			302 775	0 50%	302 775	100%	0	100%	0	100%
EFRR	0	0%	0	0%			850 064	52%	770 649	100%	0	100%	0	100%
RAZEM	0	0,00%	1 150 000	29%			1 502 839	66%	1 323 424	100%	0	100%	0	100%

Źródło: Opracowanie własne